

Załącznik nr 1
do uchwały nr XX/151/2004
Rady Miejskiej w Wolsztynie
z dnia 24 czerwca 2004 r.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY WOLSZTYN NA LATA 2004-2011

Wykonawca:
*Wydział Infrastruktury Technicznej
i Ochrony Środowiska
Urzędu Miejskiego w Wolsztynie*

WOLSZTYN, MAJ 2004 ROK

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP

1.1. Podstawa prawna opracowania.....	5
1.2. Ogólna charakterystyka gminy Wolsztyn.....	5
1.3. Założenia i zakres Programu.....	6
1.3.1. Zasady i założenia polityki ekologicznej państwa.....	7
1.3.2. Krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne limity racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych i poprawy stanu środowiska.....	9
1.3.3. Uwarunkowania wynikające z „Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego gminy Wolsztyn” oraz „Strategii zrównoważonego rozwoju powiatu Wolsztyńskiego”.....	12
1.3.4. Zawartość dokumentu Programu.....	12

2. CELE I ZADANIA O CHARAKTERZE SYSTEMOWYM

2.1. Integracja aspektów ekologicznych z rozwojem społeczno-gospodarczym gminy	13
2.1.1. Rolnictwo.....	14
2.1.2. Przemysł i usługi.....	19
2.1.3. Drogownictwo i transport.....	22
2.1.3.1. Transport drogowy.....	22
2.1.3.2. Ścieżki rowerowe.....	23
2.1.3.3. Transport kolejowy	23
2.1.3.4. Transport wodny.....	23
2.1.3.5. Transport lotniczy.....	23
2.1.4. Tereny zurbanizowane	25
2.1.5. Turystyka i rekreacja.....	26
2.1.5.1. Szlaki turystyczne piesze.....	27
2.1.5.2. Szlaki turystyczne rowerowe.....	27
2.1.5.3. Szlaki turystyczne pieszo – rowerowe.....	27
2.1.5.4. Szlaki turystyczne samochodowe.....	29
2.1.5.5. Szlaki turystyczne wodne.....	29
2.1.5.6. Turystyka konna	30
2.1.5.7. Baza noclegowa.....	30
2.1.5.8. Agroturystyka.....	30
2.1.5.9. Baza gastronomiczna	30
2.2. Edukacja ekologiczna społeczeństwa.....	32
2.2.1. Jednostki i organizacje uczestniczące w edukacji ekologicznej	32
2.2.2. Ścieżki edukacyjne	33
2.2.3. Edukacja ekologiczna w szkołach.....	34
2.2.4. Edukacja dorosłych mieszkańców gminy.....	35

3. OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO I RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODY

3.1. Ochrona przyrody i krajobrazu.....	37
3.2. Ochrona zasobów leśnych.....	39
3.3. Ochrona gleb.....	40
3.4. Ochrona zasobów kopalin	43

4. JAKOŚĆ ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWO EKOLOGICZNE

4.1. Jakość wód.....	44
4.1.1. Wody powierzchniowe.....	44
4.1.1.1. Rzeki	44
4.1.1.2. Jeziora	45
4.1.2. Wody podziemne.....	46
4.1.3. Gospodarka wodno-ściekowa.....	46
4.2. Gospodarka odpadami.....	49
4.3. Jakość powietrza.....	51
4.4. Oddziaływanie hałasu.....	53
4.5. Promieniowanie elektromagnetyczne.....	54
4.6. Zagrożenie awariami przemysłowymi.....	55

5. WYKORZYSTANIE SUROWCÓW, MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII ZGODNE Z ZASADAMI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

5.1 Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią	56
5.2 Wykorzystanie energii odnawialnej.....	57

6. PRZEDSIĘWZIĘCIA PRZEWIDZIANE DO REALIZACJI W LATACH 2004-2007

6.1. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody	58
6.2. Ochrona zasobów leśnych.....	59
6.3. Ochrona powierzchni ziemi (ochrona gleb i zasobów kopalin).....	60
6.4. Ochrona wód.....	60
6.5. Ochrona powietrza atmosferycznego.....	61
6.6. Ochrona przed hałasem.....	62
6.7. Edukacja ekologiczna	62
6.8. Zapobieganie awariom i katastrofom.....	63
6.9. Pola elektromagnetyczne.....	63
6.10. Kształtowanie stosunków wodnych	64
6.11. Wykorzystanie energii odnawialnej.....	64

7. OCENA MOŻLIWOŚCI REALIZACJI PROGRAMU

7.1. Instrumenty zarządzania środowiskiem.....	64
7.1.1. Instrumenty finansowe.....	64
7.1.2. Instrumenty prawne.....	65
7.1.3. Instrumenty społeczne.....	66
7.1.4. Instrumenty strukturalne.....	67
7.1.5. Upowszechnianie informacji o środowisku.....	68
7.2. Organizacja zarządzania środowiskiem.....	68
7.3. Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska.....	70
7.3.1. Uczestnicy realizujący program.....	70
7.3.2. Systemy monitorowania proces wdrażania Programu.....	70
7.3.3. Harmonogram Wdrażania Programu.....	72
7.4. Główne działania w ramach zarządzania Programem.....	74

8. KOSZTY WDRAŻANIA PROGRAMU

8.1. Wiadomości ogólne.....	75
8.2. Ramy finansowe wdrażania „ Programu ochrony środowiska”	75
8.2.1. Potencjalne źródła finansowe przedsięwzięć Programu.....	75
8.2.1.1. Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej.....	76
8.2.1.2. Banki.....	78
8.2.1.3. Ekofundusz.....	78
8.2.1.4. Programy pomocowe Unii Europejskiej.....	78
8.3. Planowane koszty realizacji przedsięwzięć w latach 2004 – 2007.....	83
8.3.1. Koszty realizacji przedsięwzięć w latach 2004-2007.....	84
8.3.3. Prognoza podziału kosztów wg źródeł finansowania.....	84
8.4. Ocena możliwości realizacji Programu.....	85

Załączniki

Nr 1. Gmina Wolsztyn

Nr 2. Niektóre formy ochrony środowiska w gminie Wolsztyn

Nr 3. Wody powierzchniowe w gminie Wolsztyn

Nr 4. Niektóre przyrodniczo cenne obiekty w gminie Wolsztyn

1. WSTĘP

1.1 PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA

Program ochrony środowiska oparty jest na zapisach trzech dokumentów:

1. „Prawo ochrony środowiska” (POŚ) z dnia 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. Nr 62, poz.627, ze zm.), definiujące ogólne wymagania co do programów ochrony środowiska. Zgodnie z Ustawą POŚ (art. 14 ust.1) program winien zawierać:

- Cele ekologiczne,
- Priorytety ekologiczne,
- Rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- Określenie środków niezbędnych do osiągnięcia celów, w tym mechanizmów prawno – ekonomicznych i środków finansowych.

2. „II Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2011”, dostosowana do wymogów Ustawy Prawo Ochrony Środowiska. Zgodnie z w/w dokumentem program ochrony środowiska winien zawierać:

- Zadania na lata 2004 – 2007,
- Cele średniookresowe do 2011 r.
- Monitoring realizacji programu,
- Nakłady finansowe na jego wdrażanie.

3. Program wykonawczy do „II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002 – 2010”, zawierający zadania o charakterze inwestycyjnym i pozainwestycyjnym np. pakiet przedsięwzięć w zakresie rozbudowy sieci kanalizacyjnych, gospodarki odpadami, edukacji ekologicznej społeczeństwa itp.

1.2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY WOLSZTYN

Miasto i gmina Wolsztyn, o powierzchni 24.964 ha, leży w zachodniej części województwa wielkopolskiego i tworzy wraz z gminami: Przemęt i Siedlec powiat Wolsztyński. Prawie połowę obszaru obejmują użytki rolne: 10.475 ha z czego:

- grunty orne – 7.820 ha,
- sady- 68 ha,
- łąki – 2.209 ha,
- pastwiska – 379 ha (skoncentrowane głównie pomiędzy kanałami Obry).

Ponadto: nieużytki – 157 ha, tereny zurbanizowane i inne – 3.816 ha, rekreacyjne – 230 ha, wody - 888 ha, lasy, należące do Nadleśnictw: Wolsztyn i Sława Śląska – 9.397 ha, w tym: ok. 450 ha lasów właścicieli prywatnych, nadzorowanych przez pracowników Lasów Państwowych.

Ludność gminy liczyła w dniu 31 grudnia 2003 r. 29.358 osób, z czego w mieście zamieszkiwało 13.939 osób, a na wsiach 15.419 osób.

Miasto Wolsztyn, jako ośrodek miejsko – gminny i jednocześnie ośrodek o statusie miasta powiatowego jest ważnym ośrodkiem komunikacji drogowej i kolejowej w kierunku Poznań – Zielona Góra i w kierunkach o znaczeniu regionalnym, pełni lokalne i ponad-lokalne funkcje usługowe w zakresie administracji, szkolnictwa średniego, ochrony zdrowia i opieki społecznej, sądownictwa, kultury i handlu. Obok funkcji usługowej, główną funkcją miasta jest funkcja gospodarcza w zakresie działalności usługowo – bazowo – budowlanej. Ponadto, elementem wyróżniającym miasto jest funkcja rekreacyjna i obsługa ruchu turystycznego.

Natomiast podstawową funkcją terenów wiejskich jest wysokiej jakości rolnictwo i działalność gospodarcza.

Najważniejsze atrakcje turystyczne w gminie stanowią:

- Jedyna w Europie czynna parowozownia z planowymi pociągami osobowymi i towarowymi, kursującymi na trasach Leszno – Wolsztyn - Zbąszynek oraz Wolsztyn – Poznań. Znajduje się tu ok. 30 parowozów z 13 serii, w tym najstarszy z 1908 r., nadal sprawny. Tradycyjnie organizowane są parady parowozów w Dni Ziemi Wolsztyńskiej oraz jesienne wyprawy „ciuchcią na grzyby”.
- Muzeum noblisty – dr Roberta Kocha, który w Wolsztynie w latach 1872 – 1880 rozpoczął badania w dziedzinie bakteriologii uwieńczone odkryciem zarazków wąglika oraz prątka gruźlicy (Nagroda Nobla w 19905 r).
- Muzeum Marcina Rożka, rzeźbiarza i malarza, uczestnika Powstania Wielkopolskiego.
- Malownicze zabudowania w centrum miasta, z XIX w.
- Kościół p.w. NMP Niepokalanie Poczętej z XVIII w., z bogatymi, barokowymi zdobieniami.
- Skansen Budownictwa Ludowego Zachodniej Wielkopolski z kilkunastoma obiektami XVII-XVIII w., ze stałymi ekspozycjami i okazjonalnymi spotkaniami twórców ludowych.
- Klasztor pocysterski z zabudowaniami z XVIII w, obecnie Wyższe Seminarium Duchowne Misjonarzy Oblatów MN.
- Liczne przydrożne kapliczki, szczególnie we wsi Obra (w tym: XVII w. ku czci św. Anny).

Okolice Wolsztyna mają urozmaiconą szatę roślinną i ciekawy świat zwierzęcy . W krajobrazie dominują suche bory sosnowe a na terenach obniżonych - umiarkowanie wilgotne łąki z zaroślami wierzbowymi i olchowymi. Osobliwością przyrodniczą regionu jest torfowisko „Bagno Chorzemińskie” – stanowiący ścisły rezerwat przyrody oraz liczne pomniki przyrody , takie jak: kilkusetletnie dęby, lipy i dwustuletnie sosny.

Atrakcyjne walory przyrodniczo-krajobrazowe, w połączeniu z wieloma cennymi zabytkami architektonicznymi, stanowią podstawę rozwoju turystyki i rekreacji na terenie gminy Wolsztyn.

1.3. ZAŁOŻENIA I ZAKRES PROGRAMU

Gminny program powinien zawierać zadania własne, finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy oraz zadań koordynowanych związanych z ochroną środowiska, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz środków zewnętrznych. Ponadto winien uwzględnić:

- Określenie celów i zadań o charakterze systemowym,
- Sposoby ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody,
- Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii,
- Poprawę jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego,
- Przeciwdziałanie zmianom klimatu,
- Ocenę realizacji polityki ekologicznej.

W programie uwzględniono również zapisy POŚ (art.14 ust.2, art.18 ust.2) wskazujące, że program ochrony środowiska przyjmuje się na 4 lata a organ wykonawczy gminy zobowiązany jest do sporządzania co 2 lata raportów o wykonaniu programu i przedstawienia ich radzie gminy. Kierując się powyższymi zapisami, program podaje:

- 1.Cele ekologiczne średniookresowe do 2011 roku wraz z kierunkami działań poprzedzone stanem wyjściowym oraz listę przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w

latach 2004- 2007 ujętych w bloki tematyczne, z uwzględnieniem wskazówek zawartych powyżej.

2. Monitoring realizacji programu

3. Aspekty finansowe wdrażania programu

Program ochrony środowiska dla gminy Wolsztyn pozostaje w ścisłej relacji z „Programem ochrony środowiska dla powiatu wolsztyńskiego”, „Strategią zrównoważonego rozwoju powiatu wolsztyńskiego”, „Strategią rozwoju społeczno – gospodarczego gminy Wolsztyn” „Programem gospodarki odpadami dla gmin – uczestników Związku Międzygminnego OBRA” oraz dotychczasowymi uchwałami Rady Miejskiej w Wolsztynie :

- Nr XXXII/260/01 z dnia 24 maja 2001 r. w sprawie: przyjęcia do realizacji planu gospodarki odpadami dla miasta i gminy Wolsztyn,
- Nr XXXII/259/01 z dnia 24 maja 2001 r. w sprawie zasad postępowania z odpadami oraz utrzymania porządku i czystości na terenie gminy Wolsztyn,
- Nr XXXII/260/01 z dnia 24 maja 2001 r. w sprawie: przyjęcia do realizacji planu gospodarki odpadami dla miasta i gminy Wolsztyn,
- Nr XXV/215/2000 z dnia 16 listopada 2000 r w sprawie: zmiany uchwały nr XXI/178/2000 Rady Miejskiej w Wolsztynie z dnia 18 maja 2000 r. w sprawie programu pilotażowego segregacji odpadów – wprowadzającą obowiązek segregacji odpadów na terenie gminy Wolsztyn
- Nr XXI/177/2000 z dnia 18 maja 2000 r. w sprawie: przystąpienia do Związku Międzygminnego OBRA mającego na celu wspólną gospodarkę odpadami,
- Nr XLI/341/98 z dnia 19 lutego 1998 r. w sprawie: przyjęcia programu ochrony zasobów przyrodniczych gminy Wolsztyn,
- Nr XVI/125/2004 z dnia 26 lutego 2004 r. w sprawie: wyrażenia opinii odnośnie projektowanych obszarów Natura 2000 położonych w granicach gminy Wolsztyn,
- Nr IX/77/2003 z dnia 26 czerwca 2003 r. o zamiarze utworzenia Związku Międzygminnego,
- Nr XXI/196/2000 z dnia 29 czerwca 2000 r. w sprawie: przystąpienia do Stowarzyszenia Gmin Nadobrzezańskich,
- nr XXVIII/228/97 z dnia 30 stycznia 1997 r. w sprawie: przyjęcia do realizacji docelowego programu gospodarki ściekowej gm. Wolsztyn. Załącznikiem do tejsze uchwały są opracowania:
 - „Gospodarka Ściekowa Gminy Wolsztyn. Program Ogólny”,
 - „Koncepcja rozbudowy oczyszczalni ścieków w Wolsztynie”,

Z dokumentów tych wynikają główne kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego omawianego obszaru i związane z nimi kierunki presji na środowisko.

1.3.1. Założenia i zasady polityki ekologicznej państwa

Polityka ochrony środowiska gminy Wolsztyn jest oparta na zasadach polityki ekologicznej państwa. Razem z zasadą zrównoważonego rozwoju jako nadrzędną, uwzględniono szereg zasad pomocniczych i konkretyzujących, m.in.:

- **Zasadę prewencji**, oznaczającą w szczególności:
 1. Zapobieganie powstawaniu zanieczyszczeń poprzez stosowanie najlepszych technik (BAT),
 2. Recykling, czyli zamykanie obiegu materiałów i surowców, odzysk, energii, wody i surowców ze ścieków i odpadów oraz jak najwyższy stopień gospodarczego wykorzystania odpadów, a składowanie traktowane jako ostateczny sposób utylizacji odpadów nie mających znaczenia gospodarczego,

3. Zintegrowane podejście do ograniczenia i likwidacji zanieczyszczeń i zagrożeń zgodnie z zaleceniami Dyrektywy Rady 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i kontroli (tzw. dyrektywa IPPC),
4. Wprowadzanie pro-środowiskowych systemów zarządzania procesami produkcji i usługami, zgodnie z ogólnościowymi i europejskimi wymogami w tym zakresie, wyrażonymi m.in. w standardach ISO 14000 i EMAS, programach czystszej produkcji i Responsible Care itp.
 - **Zasadę przezorności**, czyli przewidywania problemu i podejmowania działań wtedy, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo, że problem wymaga rozwiązania, a nie wtedy, gdy istnieje już pełne naukowe potwierdzenie.
 - **Zasadę „zanieczyszczający płaci”** odnoszącą się do odpowiedzialności za skutki zanieczyszczenia i stwarzania innych zagrożeń.. Odpowiedzialność tę ponosić powinny wszyscy mieszkańcy oraz jednostki użytkujące środowisko.
 - **Zasadę integracji** polityki ekologicznej z politykami sektorowymi oznaczająca uwzględnienie w politykach sektorowych celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi.
 - **Zasadę skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej**, odnoszącą się do wyboru planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych ochrony środowiska a następnie do oceny osiągniętych wyników, oznaczających potrzebę minimalizacji nakładów na jednostkę uzyskanego efektu.

Cele polityki ekologicznej państwa, a także wojewódzkiego i powiatowego programu ochrony środowiska nakreślają konkretne wyzwania i obszary zainteresowania dla programu ochrony środowiska gminy Wolsztyn. Są to m.in.:

1. W zakresie jakości wód:

- dalsza rozbudowa systemów wodociągowania wraz z jednoczesną budową kanalizacji sanitarnej w celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń ze źródeł punktowych wiejskich;
- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń pochodzących ze źródeł przestrzennych (rozproszonych), trafiających do wód wraz ze spływami powierzchniowymi (przede wszystkim z terenów rolnych oraz z terenów zurbanizowanych).

2. W zakresie gospodarki odpadami:

- rozbudowa dotychczas stosowanego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi, zapewniającego wzrost odzysku tych odpadów,
- zwiększenie poziomu odzysku odpadów przemysłowych
- eliminowanie odpadów niebezpiecznych znajdujących się w strumieniu odpadów komunalnych deponowanych na składowisku,
- rozwiązanie problemu odpadów wielkogabarytowych, pozwierzających i azbestowych oraz likwidacja mogiłnika

3. W zakresie ochrony środowiska przed hałasem:

- Ograniczenie hałasu na obszarach miejskich oraz na odcinkach zamieszkałych wzdłuż głównych dróg do poziomu równoważnego nie przekraczającego w porze nocnej 55 dB
4. W zakresie racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych:
- konieczność zaniechania nieuzasadnionego wykorzystywania wód podziemnych na cele przemysłowe,
 - wprowadzenie nowoczesnych technologii w przemyśle w celu zmniejszenia wodochłonności, materiałochłonności, energochłonności i odpadowości produkcji oraz redukcji emisji zanieczyszczeń do środowiska (BAT)
 - wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych – do 2010 roku co najmniej podwojenie wykorzystania tej energii w stosunku do roku 2000, zgodnie z celami Unii Europejskiej wyrażonymi w Białej Księdze (COM(97)599)
 - ochrona ekosystemów leśnych oraz zalesianie gruntów nieprzydatnych rolniczo
 - zachowanie zasobów przyrody, w tym różnorodności biologicznej, dobrego stanu ekosystemów oraz walorów krajobrazu, w tym krajobrazu rolniczego (m.in. poprzez zachowanie tradycyjnych metod gospodarowania oraz zachowania przestrzennego układu zadrzewień i oczek wodnych).
5. Wdrożenie systemu Natura 2000 oraz zapewnienie spójności ekologicznej poprzez tworzenie i powiększanie sieci obszarów chronionych (ESOCh – OChK)
6. Współpraca z gminami sąsiednimi ukierunkowana m.in. na poprawę stanu czystości wód rzeki Obry, Kanałów Obry oraz Dojcy.
7. Dostosowanie polityk sektorowych do zadania zrównoważonego gospodarowania i ochrony zasobów naturalnych (ekologizacja polityk sektorowych)
8. Kształtowanie proekologicznych wzorców konsumpcji i zachowań mieszkańców w duchu zasady zrównoważonego rozwoju oraz zapewnienie dostępu mieszkańców gminy do informacji o środowisku, do udziału w podejmowaniu decyzji w sprawach dotyczących ochrony środowiska, w tym udziału w procedurze opracowywania i wdrażania „Programu ochrony środowiska” (konieczność dalszego rozwoju świadomości ekologicznej szerokich kręgów społeczeństwa, wzrost ich aktywnego uczestnictwa w konkretnych działaniach na rzecz środowiska i poprawa efektywności tych działań).
9. Doskonalenie struktur zarządzania środowiskiem w skali gminy.

1.3.2. Krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne limity racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych i poprawy stanu środowiska

Limity krajowe

W „II Polityce ekologicznej państwa”, przyjętej przez Sejm RP w sierpniu 2001 roku, zostały ustalone limity krajowe (do osiągnięcia do 2010 roku), związane z racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych i poprawą stanu środowiska. Limity te nie zostały zmienione w „Polityce ekologicznej państwa na lata 2003 –2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”. Są to:

- Zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50% w stosunku do stanu w 1990r.(w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle),
- Ograniczenie materiałochłonności produkcji o 50 % w stosunku do 1990 r. w taki sposób, aby uzyskać co najmniej średnie

- wielkości dla państw OECD (w przeliczeniu na jednostkę produkcji wartości lub PKB),
- Ograniczenie zużycia energii o 50 % w stosunku do 1990r. i o 25 % w stosunku do 2000r.(w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB),
 - Dwukrotne zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie wykorzystywanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych w porównaniu ze stanem z 1990r,
 - Odzyskanie i powtórne wykorzystanie, co najmniej 50 % papieru i szkła z odpadów komunalnych,
 - Pełna likwidacja zrzutów ścieków nieczyszczonych z miast i zakładów przemysłowych,
 - Zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych, w stosunku do stanu z 1990r., z przemysłu o 50%, z gospodarki komunalnej (na terenie miast i osiedli wiejskich) o 30% i ze spływu powierzchniowego – również o 30 %
 - Ograniczenie emisji pyłów o 75%, dwutlenku siarki o 56%, tlenków azotu o 31%, niemetanowych lotnych związków organicznych o 4% i amoniaku o 8% w stosunku do stanu z 1990r.
 - Do końca 2005 r. wycofanie z użytkowania etyliny i przejście wyłącznie na stosowanie benzyny bezołowiowej (limit nie ma przeniesienia na limit wojewódzki)

Limity województwa wielkopolskiego

Zarówno II PEP jak i ustawa Prawo ochrony środowiska nie podają procedur podziału limitów krajowych na regionalne, co wynika z braku dostatecznych podstaw planistycznych.

Obecnie, tylko w jednym przypadku, w odniesieniu do gospodarowania odpadami, zostały określone limity wojewódzkie w ramach Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami. W planie określono następujące cele szczegółowe do 2010 roku, będące równocześnie limitami wojewódzkimi:

Cele krótkoterminowe na lata 2003-2006:

1. Objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców województwa.
2. Skierowanie w roku 2006 na składowiska do 83% (wagowo) całkowitej ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji (w stosunku do roku 1995).
3. Osiągnięcie w roku 2006 zakładanych limitów odzysku i recyklingu poszczególnych odpadów:
 - opakowania z papieru i tektury: 45% recyklingu,
 - opakowania ze szkła: 35% recyklingu,
 - opakowania z tworzyw sztucznych: 22% recyklingu,
 - opakowania metalowe: 35% recyklingu,
 - opakowania wielomateriałowe: 20% recyklingu,
 - odpady wielkogabarytowe: 26% zebranych selektywnie,
 - odpady budowlane: 20% zebranych selektywnie,
 - odpady niebezpieczne(z grupy odpadów komunalnych): 22% zebranych selektywnie.
4. Deponowanie na składowiskach nie więcej niż 76% wytworzonych odpadów komunalnych

Cele średniookresowe na lata 2007-2014:

1. Deponowanie na składowiskach nie więcej niż 51% wszystkich odpadów komunalnych.
2. Skierowanie w roku 2010 na składowiska nie więcej niż 75% (wagowo) całkowitej ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji (w stosunku do roku 1995).
3. Osiągnięcie w roku 2010 zakładanych limitów odzysku i recyklingu poszczególnych odpadów:
 - opakowania z papieru i tektury: 50% recyklingu,
 - opakowania ze szkła: 45% recyklingu,
 - opakowania z tworzyw sztucznych: 30% recyklingu,
 - opakowania metalowe: 45% recyklingu,
 - opakowania wielomateriałowe: 30% recyklingu,
 - odpady wielkogabarytowe: 70% zebranych selektywnie,
 - odpady budowlane: 60% zebranych selektywnie,
 - odpady niebezpieczne(z grupy odpadów komunalnych): 80% zebranych selektywnie.

W odniesieniu do zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych – program ochrony wód, zawierający działania mające zapewnić dotrzymanie wymaganych poziomów jakości wód. Ustalając limit wojewódzki dla ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych ze ściekami, można też będzie skorzystać z krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych, gdzie zostanie określone wymagane zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych ze ściekami komunalnymi i ściekami z zakładów przemysłu rolno-spożywczego dla poszczególnych aglomeracji. Obecnie na podstawie aktualnych danych i planowanych działań można przyjąć, że do 2011 roku będzie miała miejsce pełna likwidacja zrzutów ścieków nieoczyszczonych z miast i zakładów przemysłowych województwa wielkopolskiego.

W odniesieniu do zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza – wg oceny jakości powietrza w strefach w województwa wielkopolskiego wynika, że dla żadnej ze stref nie ma potrzeby opracowania programów ochrony powietrza.

Wojewódzkie limity ograniczenia wodochłonności i materiałochłonności produkcji oraz zużycia energii są trudne do określenia, co wynika z braku odpowiednich wskaźników w odniesieniu do konkretnych procesów technologicznych bądź instalacji. Punktem odniesienia limitów krajowych jest rok 1990 w więc rok istnienia 49 województw, co zasadniczo wpływa na trudność określenia średniej wielkości ww. limitów dla obszaru nowych województw.

Limity powiatowe

Proponuje się identyczne podejście do limitów powiatowych jak do limitów wojewódzkich i oszacowanie ich na takim samym poziomie.

Limity gminne:

Proponuje się identyczne podejście do limitów gminnych jak do limitów powiatowych i oszacowanie ich na takim samym poziomie.

1.3.3. Uwarunkowania wynikające ze „Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego gminy Wolsztyn” oraz „Strategii zrównoważonego rozwoju powiatu wolsztyńskiego”

Opracowana „Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego gminy Wolsztyn” przewiduje następujące misje gminy Wolsztyn:

1. Osiągnięcie na terenie całej gminy wysokich i wyrównanych standardów zamieszkania, pracy i wypoczynku.
2. Przekształcenie miasta Wolsztyn w silny ośrodek usługowy i produkcyjny o ponadregionalnej strefie wpływów.
3. Rozwój przedsiębiorczości i osiągnięcie wysokiego rozwoju gospodarczego.
4. Wykreowanie silnego lobby producentów rolno – ogrodniczych.
5. Nadanie miastu i gminie rangi atrakcyjnego miejsca wypoczynku.

Misje te, na skutek wysokiego stopnia świadomości mieszkańców oraz zaawansowanych rozwiązań organizacyjno – prawnych i technologicznych nie powinny mieć negatywnego wpływu na środowisko przyrodnicze.

Przy opracowaniu „Programu...” wykorzystano również cele nadrzędne określone w „Strategii zrównoważonego rozwoju powiatu wolsztyńskiego”:

1. Optymalne zagospodarowanie przestrzeni pod kątem rozwoju turystyki zgodnie z wymogami ekologii.
2. Trwała poprawa warunków życia społeczeństwa w zakresie ochrony zdrowia, edukacji i pracy.
3. Pełne wykorzystanie obecnego i przyszłego potencjału infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego Powiatu.
4. Stworzenie nowych i utrzymanie dotychczasowych miejsc pracy.
5. Utrzymanie płynności finansowej i optymalne wykorzystanie środków unijnych.

W „Strategii zrównoważonego rozwoju powiatu wolsztyńskiego” dla potrzeb programu omówiono następujące cele szczegółowe:

1. Turystykę,
2. Gospodarkę wodno-ściekową,
3. Zmiany systemu ogrzewania i stosowania paliw.
4. Podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa poprzez edukację społeczeństwa wszystkich grup wiekowych,

1.3.4. ZAWARTOŚĆ DOKUMENTU PROGRAMU

Układ dokumentu opiera się na schemacie zawartym w „Polityce ekologicznej państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektyw na lata 2007-2010”. Program będzie zawierał, oprócz niniejszego rozdziału „1 Wstęp”, następujące rozdziały:

Rozdział 2. Cele i zadania o charakterze systemowym.

Rozdział ten ujmuje następujące zagadnienia:

- integracja aspektów ekologicznych z rozwojem społeczno-gospodarczym,
- edukacja ekologiczna i udział społeczeństwa w sprawach ochrony środowiska,
- współpraca ponadlokalna.

Rozdział 3. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody.

W rozdziale omówiono poniższe zagadnienia:

- ochrona przyrody i krajobrazu,
- ochrona zasobów leśnych,
- ochrona gleb,
- ochrona zasobów kopalin.

Rozdział 4. Stan środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne:

- jakość wód,
- gospodarka odpadami,
- jakość powietrza,
- oddziaływanie hałasu,
- promieniowanie elektromagnetyczne,
- zagrożenie awariami przemysłowymi.

Rozdział 5. Wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju:

- kształtowanie stosunków wodnych,
- wykorzystanie energii odnawialnej.

Rozdział 6. Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007**Rozdział 7. Ocena możliwości realizacji Programu:**

- instrumenty i organizacja zarządzaniem Programem,
- kontrola wdrażania Programu,
- wskaźniki efektywności Programu,
- harmonogram procesu wdrażania Programu.

Rozdział 8. Koszty wdrażania Programu:

- koszty wdrożenia przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2004-2007 i źródła finansowania. Koszty ujmują zarówno koszty zarządzania środowiskiem, współpracy, ewentualnych badań i opracowań oraz koszty inwestycyjne.

Zagadnienia ujęte w rozdziałach 3 do 5 oraz edukacja ekologiczna (ujęta w rozdziale 2) zostały opracowane na podstawie aktualnego stanu (na dzień 31 grudnia 2003 r.) i celów średniookresowych do 2011 roku określających kierunki działań.

2. CELE I ZADANIA O CHARAKTERZE SYSTEMOWYM**2.1. INTEGRACJA ASPEKTÓW EKOLOGICZNYCH Z ROZWOJEM SPOŁECZNO-GOSPODARCZYM GMINY**

Rozwój społeczny i gospodarczy jest bardzo ważnym czynnikiem wpływającym na stan środowiska naturalnego gminy Wolsztyn. Analiza poszczególnych dziedzin gospodarki, tendencji i kierunków zmian w ich rozwoju pod kątem wpływu na środowisko pozwoli na podjęcie działań w celu zmniejszenia ich negatywnego oddziaływania. Przedstawiając perspektywiczny rozwój poszczególnych dziedzin gospodarki i ich relacji do środowiska, omówiono następujące dziedziny rozwoju:

1. Rolnictwo,
2. Przemysł i usługi,
3. Drogownictwo i transport,
4. Tereny zurbanizowane,
5. Turystyka i rekreacja.

Przedstawiając poszczególne kierunki rozwoju określono ich stany wyjściowe oraz dalsze plany i kierunki rozwoju. Kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju nakreślono średnioterminowy cel zintegrowany z ochroną środowiska, strategią realizacji celu, w tym działania minimalizujące zagrożenia wynikające z danego kierunku rozwoju. Podczas realizacji poniższego rozdziału wykorzystano propozycje zawarte w „Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego gminy Wolsztyn” oraz „Strategii rozwoju powiatu wolsztyńskiego”.

2.1.1 Rolnictwo

Gmina Wolsztyn, podobnie jak powiat wolsztyński charakteryzuje się stosunkowo wysokim udziałem terenów użytkowanych rolniczo w stosunku do powierzchni ogólnej. Użytki rolne, o powierzchni 10.475 ha stanowią 41,9 % jej obszaru. W zagospodarowaniu użytków rolnych dominują grunty orne, które stanowią 74,6 % ogólnej powierzchni użytków rolnych, następnie łąki - zajmują 21,1 % i pastwiska – 3,6 %. Zdecydowanie mniejszy udział mają sady gdyż zajmują 0,6 % użytków rolnych. Lasy, o powierzchni 9.397 ha stanowią 37,6 % obszaru gminy.

Użytkowanie ziemi w gminie i mieście Wolsztyn

Gleby gruntów orných gminy Wolsztyn są średniej i niskiej jakości: kl.III a,b, - 5,7 %, kl. IV a, b, - 33%, kl. V – 27,3 %, kl. VI – 32,8 %, kl. VI z – 1,2 %. Gleby klas V i VI oraz gleby nieprzydatne rolniczo – klasy VI z stanowią 61,3 % areалу (przy 63,5 % areálu powiatu). Brak gruntów orných zaliczanych do klasy I i II klasy rzutuje na ocenę jakości gleb gminy.

Tabela 1. Kompleksy przydatności rolniczej gruntów w gminie Wolsztyn w porównaniu z zasobami w powiecie Wolsztyńskim (dane: Program ochrony środowiska dla powiatu Wolsztyńskiego).

Gmina / Powiat	Odsetek gruntów orných w danym kompleksie przydatności rolniczej							
	Pszenn y dobry	Pszenn y władliwy	Żytni bardzo dobry	Żytni dobry	Żytni słaby	Żytni bardzo słaby	Zbożo wo pastewny mocny	Zbożo wo pastewny słaby
Powiat	1	1	9	19	28	32	1	9
Przemęt	0	3	9	21	26	32	1	8
Siedlec	4	0	10	16	25	29	1	15
Wolsztyn	0	0	8	19	31	32	10	0

Około 90 % powierzchni gruntów orných w gminie stanowią gleby kompleksów żytnich (88 % w powiecie), 0 % - kompleksów pszennych (2 % w powiecie) i pozostałe 10 % to gleby kompleksów zbożowo-pastewnych.

Jakość większych obszarów rolniczych jak gmina czy powiat oceniana jest metodą waloryzacji przestrzeni produkcyjnej. Metoda ta polega na punktowej ocenie poszczególnych elementów środowiska i sumowaniu punktów. Teoretyczna maksymalna suma punktów wynosi 123, lecz dla powiatu wolsztyńskiego ogólny wskaźnik waloryzacji przestrzeni produkcyjnej wynosi 54,2 i jest czwartą wartością co do wielkości ale niestety od końca w województwie wielkopolskim, gdzie najwyższe wartości „wskaźnika” otrzymują powiaty: gostyński, krotoszyński, jarociński i kościański. Mimo wszystko, w gminie prowadzona jest

produkcja roślinna, oprócz której rozwija się przemysł spożywczo-rolniczy oraz hodowlany: bydła, trzody chlewnej i drobiu. Dynamicznie rozwija się hodowla pieczarek, szparagów a także uprawy sadownicze głównie truskawek, malin, jabłek, śliw i wiśni.

Gospodarka rybacka

Liczne akweny wodne sprzyjają rozwojowi rybactwa. Na terenie gminy znajdują się następujące podmioty rybackie:

- Gospodarstwo Rybackie Skarbu Państwa w Zbąszyniu, które zarządza jeziorami: Wolsztyńskim, Berzyńskim i Obrzańskim (Oberskim).
- Gospodarstwo Rybackie Skarbu Państwa w Sławie, które zarządza jeziorami: Rudno, Wilcze i Wuszno.
- Polski Związek Wędkarski w Zielonej Górze, który zarządza jeziorem Krutla oraz zbiornikami mniejszymi: Jezioro Świętno i Morskie Oko.

Wszystkie te instytucje prowadzą gospodarkę rybacką zgodnie z ustawą, która określa zasady chowu, hodowli i połowu ryb.

Na terenie gminy urządzone zostały w ostatnich latach stawy z intensywną hodowlą ryb w: Ruchockim Młynie, Barłożni i Kębłowie, gdzie wykorzystano wyrobiska po eksploatacji torfu.

Plany i kierunki rozwoju

Cel do 2011r:

- 1. Stworzenie systemu wspierania zrównoważonego rozwoju produkcji rolnej oraz wspieranie procesu komasacji gruntów.**
- 2. Rozwój rolnictwa ekologicznego.**
- 3. Ograniczenie powstawania na terenie gminy Wolsztyn wielkotowarowej produkcji zwierzęcej.**

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego zakłada następujące cele odnośnie rozwoju rolnictwa:

- racjonalne zagospodarowanie gleb w sposób, który odpowiada w pełni ich przyrodniczym walorom i klasie bonitacji,
- lepszym dostosowaniem do naturalnego, biologicznego potencjału, formy ich zagospodarowania oraz kierunków i intensywności produkcji,
- wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.

Przyszłościowy rozwój obszarów wiejskich, również na terenie naszej gminy będzie związany z:

- lokowaniem na terenach wiejskich produkcji przemysłowej i usługowej, w tym także działań wspierających małe uprzemysłowienie terenów wiejskich,
- lokalizacją zakładów przetwórczych, handlowych i usługowych (np. usługi komunalne, konserwacja urządzeń melioracyjnych, przetwórstwo surowców rolniczych),
- wykorzystaniem możliwości wielostronnej działalności leśnictwa związanej z obróbką drewna, zbiorem runa leśnego i z przetwórstwem produktów leśnych,
- rozwojem agroturystyki.

Wielofunkcyjny rozwój wsi jest szansą dla obszarów o niskim poziomie rozwoju tworząc z nich silny segment bazy ekonomicznej regionu. W tym celu konieczne będzie

wspieranie działań na szczeblu lokalnym m.in. w dalsze inwestowanie w infrastrukturę ochrony środowiska.

W „Strategii zrównoważonego rozwoju powiatu wolsztyńskiego” szansami dla rozwoju rolnictwa są:

- optymalne zagospodarowanie przestrzeni pod kątem rozwoju turystyki i ekologii,
- wzrost liczby profesjonalnych gospodarstw agroturystycznych i stosujących ekologiczne metody upraw,
- działania edukacyjne społeczności Powiatu, szczególnie z obszarów wiejskich, dotyczących metod prowadzenia gospodarstw agroturystycznych i ekologicznych, programy upraw, kalkulacje ekonomiczne,
- opracowanie koncepcji przywrócenia użytkowego charakteru kanałom Obry jako: systemu nawadniającego terenów uprawnych,
- tworzenie kompleksowych i długoterminowych planów zalesiania terenów z niskimi klasami gleb,
- wykorzystanie nieużytków i gruntów nieprzydatnych rolniczo pod plantację roślin energetycznych.

Z punktu widzenia ochrony środowiska należy ukierunkować się na prowadzenie produkcji rolnej metodami ekologicznymi oraz na racjonalne zużycie środków chemicznych, budowę i modernizację i bieżące utrzymanie urządzeń melioracji podstawowej i szczegółowej a także zachowanie różnorodności biologicznej produkcji rolniczej.

Ważnym elementem do osiągnięcia celu jest podwyższenie poziomu wykształcenia na obszarach wiejskich, połączone z podnoszeniem świadomości ekologicznej mieszkańców zgodnie z zasadami Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej.

Jednym z celów operacyjnych „Strategii..” ze względu na mało skażone środowisko i dużą lesistość powiatu jest promocja w obszarze gospodarki rolnej i leśnej.

Zgodnie z powyższym w gminie, oprócz uprawiania tradycyjnych form rolnictwa, zakłada się wprowadzenie nowych form gospodarowania – uprawianie rolnictwa ekologicznego oraz prowadzenie gospodarstw agroturystycznych. Zakłada się również ochronę użytków zielonych, będących podstawą gospodarki hodowlanej, szczególnie w pasie Nizin Obrzańskich. Ponadto konieczne jest wprowadzenie zmian w hodowli zwierzęcej w kierunku preferowania ściółowego systemu hodowli zwierząt.

Kierunki działań

Rozwój rolnictwa ekologicznego

Ze względu na stosunkowo małe skażenie środowiska naturalnego a jednocześnie zmniejszającą się ilość małych tradycyjnych gospodarstw rolnych coraz mocniej powinno być popierane rolnictwo ekologiczne. Taki system związany jest ze stosowaniem małych ilości nawozów sztucznych i środków ochrony roślin, bądź stosowaniem wyłącznie naturalnych nawozów i biologicznych środków ochrony roślin. Zharmonizowanie rolnictwa ekologicznego z przyjaznym dla środowiska przetwórstwem będzie ważnym czynnikiem podnoszenia efektywności samego rolnictwa, poprzez pełniejsze wykorzystanie walorów ziemi, tworzenie nowych miejsc pracy i aktywizację zawodową osób zamieszkałych na terenach wiejskich. Rolnictwo ekologiczne, zwłaszcza połączone z turystyką czy też agroturystyką może stać się szansą dla rolników z gminy Wolsztyn.

Rolnicy, którzy będą uprawiać rośliny i hodować zwierzęta w naturalny sposób mogą liczyć na dopłaty państwowe oraz unijne. Jednocześnie ważna stanie się wzajemna współpraca rolników między sobą i konsumentami w produkcji i dystrybucji produktów rolnych. Rolnicy zajmujący się rolnictwem ekologicznym powinni tworzyć grupy producenckie, produkujące

żywność o jednakowych parametrach. W celu wsparcia tej formy rolnictwa, winna być zorganizowana sieć dystrybucji zdrowej żywności.

Poprawa struktury jakościowej, wartości przyrodniczej i gospodarczej użytków rolnych

Rewaloryzacja użytków rolnych będzie prowadzi do podwyższenia ich wartości przyrodniczej i gospodarczej, jak również przyczyni się do poprawy struktury jakościowej gruntów. Systematycznie wyłączane będą z użytkowania grunty V i VI klasy. Natomiast ochronie podlegać będą grunty III klasy oraz grunty na glebach pochodzenia organicznego. Kontrolowany będzie również system zalesień na gruntach klasy V i VI zgodnie z ustawą o zalesieniu w celu korzystnego wpływu na środowisko oraz na poprawę bilansu wodnego i przeciwdziałaniu erozji.

Metody gospodarowania tradycyjne i nowoczesne

Zachowanie wartości przyrodniczych obszaru gminy uzależnione jest od tradycyjnych metod gospodarowania, opartego o gospodarstwa małe, prowadzone indywidualnie, bądź współpracujące między sobą, gdyż duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych nie sprzyja rozwojowi gospodarki rolnej wielkotowarowej. W następnych latach mogą nastąpić przekształcenia prowadzące do powiększenia indywidualnych gospodarstw produkcyjnych i tworzenia nowoczesnych, zmechanizowanych o wyspecjalizowanym kierunku produkcji. Współpracujący między sobą rolnicy tworzyć będą związki w celu regulacji rynku rolnego i tworzenia wspólnych programów pomocowych, jednakże koncentracja wielkoobszarowych upraw polowych z intensywną ochroną chemiczną i powstawanie ferm wielkotowarowych może, przy nie zachowaniu standardów ochrony, pogorszyć stan środowiska lokalnego. Zakłada się, że stosowanie nawozów sztucznych i pestycydów zostanie zoptymalizowane, przy obowiązkowej atestacji sprzętu ochrony roślin wraz z kontrolą stosowania środków ochrony (przestrzeganie okresu karencji i prewencji) co spowoduje zapewnienie zrównoważonego rozwoju rolnictwa.

Modernizacja i rozbudowa gospodarstw rolnych wraz z koncentracją ziemi

Zmiany związane z wejściem Polski do Unii Europejskiej wywołają tendencje do powiększenia arealu gospodarstw rolnych i nawiązania współpracy między nimi (w celu sprostania konkurencji z UE). W planach dotyczących rozwoju rolnictwa w gminie przewiduje się w perspektywie długoterminowej, zmniejszenie ilości małych gospodarstw rolnych, których głównym źródłem utrzymania jest rolnictwo. Dla tych, którzy zrezygnują z aktywności rolniczej niezbędne będzie stworzenie warunków do podejmowania innych działalności gospodarczych, najlepiej związanych z rolnictwem czyli: przetwórstwo, handel, usługi.

Rozwój infrastruktury technicznej

W związku z rozwojem infrastruktury nastąpi dalsze podniesienie poziomu życia mieszkańców gminy co zwiększy możliwość wykorzystania obszarów wiejskich dla rozwoju turystyki, w tym agroturystyki. Istniejące sieci kanalizacyjne oraz plany ich dalszego rozwoju, zmodernizowane oczyszczalnie ścieków, rozbudowa sieci wodociągowej, obiektów gospodarki odpadami pozwalają na prawidłowe funkcjonowanie gospodarstw rolnych i poprawę życia mieszkańców obszarów wiejskich, oraz stwarzają warunki do podejmowania działalności gospodarczej.

Ważną potrzebą jest bieżące utrzymanie oraz systematyczna modernizacja i budowa systemów melioracji podstawowej i szczegółowej, które to prace zostały zaniedbane w ostatnich latach.

Produkcja roślin energetycznych

Szansę dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw stwarza produkcja specjalnych roślin na cele energetyczne. Dają one możliwość pozyskania biopaliw, wykorzystania nieużytków i mniej urodzajnych gleb oraz szerokiego wykorzystania produktów na cele przemysłowe. Na terenie gminy obecnie uprawia się wierzbę energetyczną w Obrze oraz planuje się wprowadzenie uprawy po modernizacji oczyszczalni ścieków, na poletkach irygacyjnych, (52,66 ha), oraz na innych obszarach gminy. Wierzbę będzie się wykorzystywać w energetyce lokalnej.

Znikomą rolę w systemie energetycznym gminy pełnić będą alternatywne źródła energii np. energia słoneczna, wiatrowa, wody geotermalne.

Właściwe prowadzenie gospodarki rybackiej

Stawy hodowlane wpływają na stan i jakość rzek przez nie przepływających. Duży pobór wody na wiosnę w celu napełnienia stawu (w przypadku stawów napełnionych) jak i jesienny zrzut wody, mogą prowadzić do zakłóceń ekosystemów: woda spuszczana na jesień zanieczyszczona jest mułami i odchodami, co prowadzi do wzrostu fosforanów powodujących eutrofizację wód powierzchniowych. Używanie niewłaściwego z punktu widzenia ochrony środowiska pokarmu dla ryb i preparatów chemicznych może prowadzić do wzrostu ilości azotanów w wodzie. Stąd koniecznym działaniem jest kontrola przez właściwe służby ochrony środowiska przestrzegania przez właścicieli tuczarni ryb, wydanych pozwoleń wodno-prawnych oraz prowadzenie racjonalnej gospodarki rybackiej przez właścicieli stawów.

Poza tym ważne jest wyznaczenie miejsc do budowy przepławek w miejscach gdzie migrację ryb utrudniają obiekty infrastruktury wodnej; istotne ze względu na obserwowany w jeziorach zanik ryb drapieżnych, co powoduje, że w jeziorach biomasę ryb stanowią licznie występujące gatunki, takie jak płoć, leszcz i karp, których około połowa ginie śmiercią naturalną dając dużą dawkę substancji organicznych sprzyjających procesom eutrofizacji.

Główne zagrożenia środowiska i kierunki działań minimalizujących zagrożenia.

Główne zagrożenia środowiska

- chemizacja i intensyfikacja rolnictwa,
- zanieczyszczenia obszarowe,
- niewłaściwe użytkowanie gruntów podatnych na erozję wodną i wietrzną,
- zasypywanie oczek wodnych oraz wycinanie zadrzewień śródpolnych,
- zły stan techniczny urządzeń melioracyjnych oraz braki w systemach melioracji pól.

Kierunki działań minimalizujące zagrożenia

- rozwój rolnictwa ekologicznego,
- edukacja rolników, w tym wdrażanie „Kodeksu dobrych praktyk rolniczych”,
- poprawa struktury jakościowej i wartości przyrodniczej użytków rolnych,

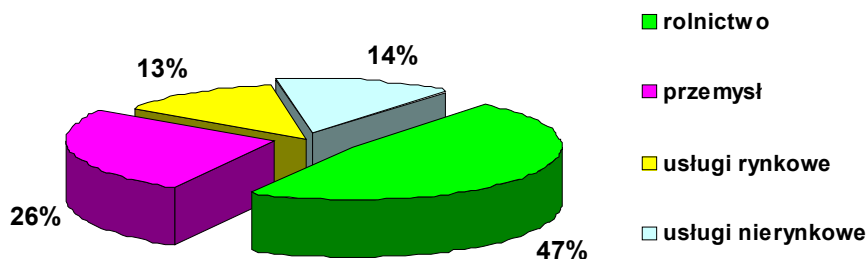
- rozwój infrastruktury technicznej ochrony środowiska,
- produkcja roślin energetycznych,
- właściwe prowadzenie gospodarki rybackiej,
- modernizacja technologii produkcji rolnej i zmniejszanie uciążliwości ścieków.

2.1.2 Przemysł i usługi

Wg danych GUS, na dzień 31 grudnia 2002 r. na terenie gminy Wolsztyn pracowało ogółem 7.212 osób, w tym kobiety: 3692, mężczyźni 3.520 osób.

- W sektorze rolniczym, w firmach zatrudniających powyżej 9 osób - pracowało 234 osoby,
- W sektorze przemysłowym – 3.366 osób,
- W sektorze usług rynkowych – 1.880 osób
- W sektorze usług nierynkowych – 1732 osoby.

Wg danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wolsztynie na 31 grudnia 2003 r. na terenie powiatu Wolsztyńskiego 13,4 % ludności czynnej zawodowo było bez pracy.

Rysunek 3. Rynek pracy, pracujący w poszczególnych sektorach w gminie Wolsztyn w 2002r. (za Programem ochrony środowiska dla powiatu wolsztyńskiego)

Do największych przedsiębiorstw działających na terenie gminy Wolsztyn należą:

- Inter Groclin Auto S.A. w Karpicku zatrudnia 971 osób,
- „PREFBET” Zakłady Produkcji Betonów w Powodowie zatrudnia 500 osób,
- Krawiecka Spółdzielnia Pracy „Bojownik” w Wolsztynie zatrudnia 310 osób,
- Zakład Produkcji Materiałów Instalacyjnych „Gorgiel” w Karpicku zatrudnia 250 osób,
- Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe „Inter –Kram” w Wolsztynie zatrudnia 250 osób,
- Spółdzielnia Inwalidów „Powstaniec” w Karpicku w Karpicku zatrudnia 200 osób,
- Wolsztyńska Fabryka Okuć „Wolmet” w Wolsztynie zatrudnia 200 osób,
- Zakład Przetwórstwa Mleka „Mlecz” w Wolsztynie zatrudnia 154 osoby,
- Szynaka Meble Sp. z o.o. Wolsztyńska Fabryka Mebli w Wolsztynie, zatrudnia 152 osoby,
- Zakład Przetwórstwa Mięsnego „Kędzia” w Wolsztynie zatrudnia 84 osoby,
- Skład Ogumienia „Kowalscy” w Niałku Wielkim zatrudnia 80 osób,
- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „Arex” w Wolsztynie zatrudnia 72 osoby,
- Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Wolsztynie zatrudnia 70 osób,
- Przedsiębiorstwo Budownictwa Ekologicznego „BUD-EKO” w Wolsztynie zatrud. 70 osób,
- Zakład Produkcyjno-Handlowy „BRUKBET” w Powodowie zatrudnia 70 osób,
- Elit Fonster Sp. z o.o. w Wolsztynie zatrudnia 60 osób,
- Nawrot Sp. z o.o. Gospodarstwo Ogrodniczo-Pieczarkarskie w Nowych Tłokach zatrudnia 60 osób,

- Nagel Polska Sp. z o.o. w Wolsztynie zatrudnia 52 osoby,
- Przedsiębiorstwo Budownictwa Ogólnego „Dana-Bud” w Wolsztynie zatrudnia 50 osób,
- Wytwórnia Opakowań Kartonowych w Wolsztynie zatrudnia 50 osób,
- „Izomet” w Niałku Wielkim zatrudnia 48 osób,
- „Hama-Bis” w Starym Widzimi zatrudnia 35 osób,
- Zakład Usług Technicznych „IRLECH” w Wolsztynie zatrudnia 32 osoby,
- Zakłady Przetwórstwa mięsnego „Kaczmarek” w Wolsztynie zatrudnia 30 osób,
- Przedsiębiorstwo Budowlano-Usługowe „SAWPOL” w Wolsztynie zatrudnia 30 osób,
- ISOwent Sp. z o.o. w Wolsztynie zatrudnia 20 osób,

W gminie występuje niedostateczny rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich. W warunkach obniżania rentowności małych gospodarstw rolnych, powszechna staje się tendencja odchodzenia od produkcji rolnej co niekorzystnie wpływa na wielkość i strukturę bezrobocia.

Cel ekologiczny rozwoju przemysłu do końca 2011 roku

Cel do 2011r:

Tworzenie warunków do dalszego rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw działających zgodnie z wymogami ochrony środowiska, szczególnie na terenach wiejskich.

Plany i kierunki rozwoju.

W „Strategii rozwoju ...” oraz „Strategii powiatu...” jednym z celów podstawowych jest stworzenie w gminie Wolsztyn warunków sprzyjających rozwijaniu działalności gospodarczej”. Przygraniczne położenie daje szansę dla powstawania firm handlowych, spożywczo-przetwórczych, chłodniczych do przechowywania produktów rolnych oraz transportowo-przewozowych, co nie wyklucza możliwości powstawania zakładów przemysłowo – produkcyjnych. Udział działalności małych i średnich podmiotów gospodarczych będzie przeważał nad ilością dużych firm.

Położenie gminy niedaleko autostrady A2, lotniska w Babimoście i Poznaniu, obecność węzła kolejowego oraz niewielka odległość od granicy z Niemcami (poniżej 100km) stwarzają duże możliwości rozwoju gospodarczego i przestrzennego. Przewiduje się, że w ciągu następnych lat nastąpi rozwój handlu i usług a szczególnie usług turystyczno-rekreacyjnych.

Odpowiedzialność zakładów za ochronę środowiska

Zakłady przemysłowe w coraz większym stopniu ponoszą odpowiedzialność za ochronę środowiska. Zadania z tym związane nie ograniczają się do naprawy zaistniałych szkód i spełnienia wymogów określonych w pozwoleniach na korzystanie ze środowiska, ale zmierzają do zapobiegania powstawaniu negatywnych oddziaływań i szkód w środowisku. Respektowanie zasady zrównoważonego rozwoju w przemyśle jest jednym z warunków skutecznej realizacji polityki ekologicznej państwa. Osiągnięcie celów polityki ekologicznej nie jest możliwe bez aktywnego włączenia się przedsiębiorstw przy jednoczesnym zewnętrznym wsparciu finansowym i merytorycznym w spełnianiu obligatoryjnych wymagań. Jednym z koniecznych działań będzie dostosowanie się zakładów do tzw. zintegrowanych pozwoleń, obejmujących wszystkie elementy środowiska zgodnie z Dyrektywą IPPC. Na terenie gminy w chwili obecnej znajdują się zakłady, które posiadają instalacje IPPC wymagające pozwoleń zintegrowanych są to: Zakład Przetwórstwa Mleka

„Mlecz” w Wolsztynie, ферmy hodowlane dla drobiu powyżej 40.000 stanowisk kur, powyżej 2000 stanowisk świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior.

W systemach zarządzania środowiskowego w podmiotach gospodarczych należy zwracać uwagę na:

- oszczędne korzystanie z surowców,
- stosowanie surowców ekologicznych,
- energochłonność i wodochłonność,
- ograniczenie do minimum powstawanie odpadów
- systemy rejestracji emisji i zużywanych surowców,
- efektywne procesy produkcyjne

Cechą zarządzania środowiskowego jest włączenie środowiska i jego ochrony do celów strategicznych firmy i przypisanie tych zagadnień do kompetencji zarządu firmy. Systemy zarządzania środowiskiem prowadzą te zakłady, które kooperują z firmami zagranicznymi, inne przystąpią do nich stopniowo, zmuszone sytuacją rynkową.

Dalszy rozwój przemysłu rolno-spożywczego i wykorzystującego zasoby leśne

W wyniku rozwoju wyspecjalizowanego rolnictwa, jak również rolnictwa ekologicznego w gminie istotny będzie rozwój przemysłu związanego z rolnictwem: przetwórstwo mięsa, mleka, zbóż, wytwarzanie pasz a przede wszystkim przetwórstwo owoców, warzyw i grzybów oraz chłodnie. Rynkiem zbytu dla tej branży przemysłu będą większe okoliczne miasta czyli: Poznań, Zielona Góra, Wrocław, Berlin.

Drugim kierunkiem rozwoju przemysłu i usług w gminie jest lokalna baza surowcowa w postaci lasów. Różne profile działalności zakładów przemysłu drzewnego zaspokajają zapotrzebowanie na szeroki asortyment produktów drewnianych i drewnopodobnych a jednocześnie stwarzają możliwości współpracy pomiędzy poszczególnymi firmami na kolejnych etapach obróbki drewna. Obfite zbiory runa leśnego: jagód, grzybów stanowią już obecnie dla niektórych gospodarstw domowych podstawę utrzymania oraz bodziec dla odwiedzin gminy przez mieszkańców zurbanizowanego Dolnego Śląska. Może to być działanie motywacyjne do rozwoju usług agroturystycznych.

Główne zagrożenia dla środowiska w gminie ze strony przemysłu i kierunki działań minimalizujących zagrożenia

Główne zagrożenia środowiska:

- emisja zanieczyszczeń do powietrza ,
- emisja hałasu,
- ścieki,
- odpady przemysłowe,

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia

- większa aktywność zakładów na rzecz ochrony środowiska,
- rozwój przemysłu przyjaznego środowisku,
- rozbudowa infrastruktury związanej z ochroną środowiska,
- właściwe gospodarowanie terenami przemysłowymi.

2.1.3. Drogownictwo i transport

2.1.3.1. Transport drogowy

Analizę stanu istniejącego przeprowadzono w 2001r. dla potrzeb opracowania „Strategii komunikacji w powiecie wolsztyńskim w latach 2001-2010” oraz w 2003 r. dla potrzeb opracowania „Projektu organizacji ruchu na terenie miasta Wolsztyna”. Pomiar natężenia ruchu przeprowadzony był na stanowiska na granicy powiatu oraz w dwóch charakterystycznych punktach zlokalizowanych w centrum powiatu. Wykaz dróg przebiegających przez gminę Wolsztyn, na których zlokalizowane były punkty pomiarowe:

Nr drogi	SDR 2000r. poj./dobę
<i>Gmina Wolsztyn</i>	
droga kraj. nr 32 Powodowo -Wolsztyn	9112
droga krajowa nr 32 Wolsztyn-Rostarzewo	8096
droga krajowa nr 32 Powodowo-Kopanica	5797
Droga wojew. Nr 305 Barłóżna -Wolsztyn	2165
Droga 305 Wolsztyn-Wroniawy	3579
Droga 305 Wroniawy –Wieleń	2865
droga 303 Siedlec- Babimost	3083
droga 101 Mochy-Śmigiel	2226
droga 315 Wolsztyn- Sława	1398
droga 421 Wolsztyn-Wielichowo	523

Droga krajowa nr 32 pracuje na minimalnym Poziomie Swobody Ruchu, dlatego w przyszłości należy przeprowadzić modernizację drogi nr 32 w postaci obejść miejscowości na tych odcinkach na których ruch jest w dużym stopniu ograniczony. Natężenie na pozostałych drogach waha się w granicach 30-60% natężenia dla zalecanego PSR.

Aby poprawić warunki życia mieszkańców obszarów, przez które przechodzą w szczególności droga krajowa oraz ważniejsze drogi wojewódzkie niezbędne jest zmniejszyć uciążliwość wywołaną ruchem drogowym, poprzez budowę obwodnic.

W celu zwiększenia bezpieczeństwa oraz jakości ruchu należy szczególny nacisk położyć na utrzymanie bieżące tych dróg. Należy przy tym uwzględnić poprawienie przekroju porzeźnego korony drogi (obecnie zły stan poboczy) oraz stanu nawierzchni (ubytki w warstwie ścieralnej i równość nawierzchni), gdyż stan nawierzchni dróg w znacznym stopniu wpływa na ich przepustowość.

Analiza wyników pomiarów ankietowych wykazała, że w odniesieniu do powiatu: **do gminy Wolsztyn zmierza 42% ruchu**, 36% stanowi ruch tranzytowy przy czym najczęściej są to miejscowości oddalone o 50-100 km (Poznań, Zielona Góra, Kościan, Leszno, Nowa Sól i Żary). Ruch tranzytowy przebiega głównie na drodze krajowej nr 32

2.1.3.2. Ścieżki rowerowe

Duża część lokalnego ruchu drogowego na terenie gminy do pracy i do szkół odbywa się z wykorzystaniem rowerów. W tym celu używane są głównie drogi bitumiczne o dużym natężeniu ruchu samochodowego, co stwarza zagrożenie dla ich użytkowników. Koniecznością stało się więc jak najszybsze budowanie ścieżek rowerowych; dotychczas wybudowano w 2003 r. – 2,81 km odcinka ścieżki rowerowej łączącej Wolsztyn z m. Powodowo.

2.1.3.3. Transport kolejowy

Przebiegające przez powiat wolsztyński linie kolejowe będą utrzymane i podlegać będą konserwacji bądź modernizacji i towarzyszących im urządzeń. Na terenie gminy istnieją linie kolejowe Wolsztyn – Poznań, Zbąszynek- Wolsztyn- Leszno, Wolsztyn - Leszno. W Wolsztynie zlokalizowana jest czynna parowozownia gdzie organizowane są też przejazdy specjalnymi pociągami turystycznymi, które prowadzą czynne parowozy. Do dzisiaj niektóre parowozy na co dzień pełnią kolejową służbę ciągnąc pociągi osobowe (między innymi na trasie do Poznania).

2.1.3.4. Transport wodny

Rzeki: Dojca i fragmenty Obry wraz z jej kanałami mogą być wykorzystywane jedynie do celów turystycznych jako wodne szlaki kajakowe.

2.1.3.5. Transport lotniczy

Na terenie gminy Wolsztyn utworzone jest Wolsztyńskie Stowarzyszenie Lotnicze w ZSZ, oraz Technikum Lotnicze przy Zespole Szkół Rolniczych w Powodowie. Od 1 września 2004 r. rozpoczynają w nim naukę pierwsi uczniowie. Absolwenci otrzymają certyfikat unijny dopuszczający do pracy w awionice. Przy warsztatach szkolnych utworzono:

- lądowisko o wymiarach 50 m x 420 m o nawierzchni trawiastej utwardzonej,
- hangar na mikroloty.

Najbliżej zlokalizowane lotnisko cywilno-wojskowe jest w Babimoście ca 23 km od granic gminy, którego właścicielem jest PP Porty Lotnicze. Parametry lotniska oceniane są jako dobre: szeroki pas startowy, budynek dworca pasażerskiego z bazą do przewozów towarowych, własna bocznicą kolejową.

Plany i kierunki rozwoju

Cel do 2011r:

- 1. Poprawa dostępności komunikacyjnej oraz tworzenie warunków dla sprawnego i bezpiecznego przemieszczania się ludzi i towarów przy jednoczesnym minimalizowaniu wpływu na środowisko naturalne.**
- 2. Dążenie do dobrego stanu technicznego dróg i pozostałej towarzyszącej infrastruktury drogowej**
- 3. Wzrost wykorzystania transportu przyjaznego środowisku.**

Transport drogowy

Główne założenia powiązań komunikacyjnych to:

- wykorzystanie połączenia z lotniskiem w Babimoście i Poznaniu,
- połączenie z projektowaną autostradą A2 gwarantujące szybkie i bezpieczne przemieszczanie się pojazdów,
- stworzenie możliwości tranzytowych dla powiązań międzyregionalnych. Realizacja- poprzez przebudowę drogi krajowej nr 32 , modernizację drogi wojewódzkiej nr 305 do zjazdu z autostrady A-2 koło Nowego Tomysła, budowę obwodnicy zamiejskiej.

Transport rowerowy

W gminie Wolsztyn planowane są budowy ciągów komunikacji rowerowej:

- Wolsztyn-Stary Widzim,
- Wolsztyn-Adamowo,
- Wolsztyn-Niałek Wielki-Obra

Wymagane jest również uzupełnienie odcinka ścieżki rowerowej wzdłuż drogi powiatowej – ul. Poniatowskiego – do skrzyżowania z ul. Bohaterów Bielnika, do istniejącej ścieżki w kierunku Powodowa.

Transport kolejowy

Przebiegające przez Powiat wolsztyński linie kolejowe będą utrzymane i podlegać będą konserwacji bądź modernizacji wraz z towarzyszącymi im urządzeniami.

Główne zagrożenia środowiska i kierunki działań minimalizujących zagrożenia

Główne zagrożenia środowiska:

- emisja spalin i hałasu do środowiska ,
- możliwe katastrofy przy przewozie materiałów niebezpiecznych.

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia:

- zwiększenie płynności i przepustowości sieci drogowej,
- zabezpieczenie mieszkańców i terenów zabudowanych przed nadmierną emisją hałasu i spalin do środowiska (ekrany akustyczne, obwodnice miejscowości),
- usprawnienie ruchu transportu tranzytowego oraz budowa obwodnic przy trasach uciążliwych,
- poprawa standardów technicznych sieci linii kolejowych,
- rozwój przyjaznych środowisku systemów transportu (transport rowerowy, lotniczy),
- szerzenie świadomości ekologicznej użytkowników dróg i innych systemów transportu,
- rozbudowa i modernizacja sieci dróg gminnych, łączących poszczególne miejscowości gminy i ważniejszych dróg lokalnych .

2.1.4. Tereny zurbanizowane

Sieć osadniczą gminy Wolsztyn tworzy: jedno miasto Wolsztyn, 23 wsie sołeckie oraz 6 osad i przysiółków. Miasto Wolsztyn stanowi największe centrum administracyjno-handlowe w którym zamieszkuje 47,8% ludności gminy, natomiast we wsiach Obra, Kębłowo, Wroniawy, Karpicko, Świętno mieszka 25,6% ludności gminy w pozostałych 24 miejscowościach mieszka 26,6 % ludności gminy Wolsztyn. Najmniejsza osada – Zdrogowo jest zamieszкана przez 9 osób.

Plany i kierunki rozwoju

Cel do 2011r.:

Podniesienie jakości życia mieszkańców przy uwzględnieniu istniejących walorów kulturowo-krajobrazowych z zachowaniem ładu przestrzennego i funkcjonalnego

Zapewnienie dostępu do terenów turystyczno-rekreacyjnych

Łatwy dostęp do terenów o dużych walorach turystycznych ma istotne znaczenie dla dalszego rozwoju ruchu turystycznego na terenie gminy. Modernizacja i budowa nowych dróg, wpłynie na powiększenie liczby turystów polskich i zagranicznych. Korzyści odniosą również mieszkańcy, właściciele gospodarstw agroturystycznych, sklepy, zakładu usługowe

itp. Sieci komunikacyjnej powinna towarzyszyć infrastruktura w postaci parkingów samochodowych i rowerowych, miejsc postojowych, obiektów małej gastronomii, toalet itp.

Wyposażenie obszarów wiejskich i miejskich w pełną infrastrukturę techniczną

Dla gminy szczególnie ważne jest dalsze podporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej (rozbudowę sieci kanalizacyjnej, modernizacja i rozbudowę sieci wodociągowej). Kolejnym ważnym elementem jest ograniczanie emisji niskiej dzięki stopniowemu przechodzeniu gospodarstw indywidualnych na ekologiczne nośniki energii cieplnej. Kontynuowanie przedsięwzięć związanych z rozbudową i modernizacją wyposażenia w infrastrukturę musi być zgodne z założeniami wynikającymi ze studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Wolsztyn i poszczególnych gmin. Dzięki postępom w rozwoju infrastruktury technicznej podniesie się poziom życia mieszkańców gminy, wzrośnie atrakcyjność gminy zarówno dla inwestorów jak i potencjalnych nowych mieszkańców, wzrośnie popyt na usługi turystyczne i agroturystyczne.

Udział społeczeństwa

Główną rolę w podejmowaniu działań zmierzających do poprawy warunków życia mieszkańców odgrywają sami mieszkańcy, ich zaangażowanie w problemy środowiska naturalnego, świadomość ekologiczna i chęć wprowadzenia zmian służących poprawie jakości życia. Zagadnienie to nabrało większego znaczenia po wejściu w życie ustawy „Prawo ochrony środowiska” określającej zasady:

- udostępniania informacji o środowisku,
- udział społeczeństwa w postępowaniu w sprawie ochrony środowiska,
- udział społeczeństwa w postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko inwestycji.

Jak już wcześniej wspomniano udział mieszkańców w działaniach na rzecz ochrony środowiska zależy od stanu ich świadomości ekologicznej. Stąd ważne jest inicjowanie i wspieranie przez władze gminy działań zmierzających do podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców w celu rozbudzenia współodpowiedzialności w procesie rozwiązywania problemów ekologicznych. Działania edukacyjne powinny być skierowane nie tylko do dzieci i młodzieży ale również do osób dorosłych, a formy i metody edukacji odpowiednio przystosowane do odbiorców

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia

- stworzenie odpowiednich warunków socjalno-bytowych mieszkańcom i turystom,
- zmiana systemu ogrzewania: wprowadzanie ekologicznych nośników energii, podłączenie do sieci c.o., wprowadzanie niekonwencjonalnych źródeł energii,
- dalsze porządkowanie gospodarki ściekowej i odpadowej,
- właściwa polityka zagospodarowania przestrzennego,
- ochrona istniejących i tworzenie nowych enklaw zieleni wśród zabudowy,
- edukacja ekologiczna mieszkańców .

2.1.5. Turystyka i rekreacja

Turystyka i rekreacja z uwagi na dogodne uwarunkowania środowiskowe i architektoniczne gminy Wolsztyn są szczególnie istotną, choć nie w pełni jeszcze rozwiniętą gałęzią gospodarki. Dodatkowym atutem gminy jest bliskość takich miast jak Poznań i Zielona Góra oraz położenie przygraniczne. Charakterystycznymi elementami krajobrazu ziemi

wolsztyńskiej są jeziora i lasy. Zbiorniki wodne zajmują 4% a ponad lasy 37 % powierzchni gminy.

Do podstawowych zalet gminy predysponujących do rozwoju turystyki i rekreacji należą:

- duży udział lasów, będących doskonałym miejscem dla zbieraczy runa leśnego a także terenów nie narażonych na uciążliwości spowodowane poprzez sąsiedztwo przemysłu i komunikacji samochodowej,
- liczne jeziora pełne ryb wraz z dopływami mogącymi tworzyć szlaki wodne,
- łagodny klimat z dużą ilością dni pogodnych i słonecznych,
- zabytki architektury i pałace,
- Muzeum Regionalne im Marcina Rożka oraz dr Roberta Kocha w Wolsztynie,
- Skansen Budownictwa Ludowego Zachodniej Wielkopolski w Wolsztynie,
- Parowozownia w Wolsztynie- jedyny w kraju skansen czynnych parowozów,
- liczna ilość ośrodków letniskowych w tym: w Karpicku, Rudnie, i Wilczu,
- przebiegający przez obszar gminy Szlak Cysterki,
- rezerwat przyrody: „Bagno Chorzemińskie”, pomniki przyrody i użytki ekologiczne,
- parki podworskie z cennymi okazami dendrologicznymi.

Obiekty sportowe

Ważnym atutem rekreacyjnym gminy, a zwłaszcza miasta Wolsztyn jest duża ilość obiektów i urządzeń sportowo - rekreacyjnych, a są nimi:

- Miejska Sala Sportowa "Świtezianka",
- Ośrodek Sportu i Rekreacji w Wolsztynie, który jest wyposażony w stadion sportowy z widownią na 306 miejsc, kort tenisowy, boiska, siłownię i obiekty kubaturowe, w tym: hotel.
- Zespół Rekreacyjny w Parku Miejskim nad Jeziorem Wolsztyńskim wyposażony w urządzenia sportowo - rekreacyjne: boiska do piłki, kąpielisko, plażę, plac zabaw dla dzieci oraz w obiekty: muszlę koncertową i wypożyczalnię sprzętu pływającego.
- Ośrodek Sportów Wodnych i Żeglarstwa nad jeziorem Berzyńskim ukierunkowany na sport wyczynowy dla młodzieży szkolnej.
- Przyszkolne sale sportowe w Kębłowie i Świątnie.

Atrakcyjność turystyczną gminy zwiększają corocznie odbywające się imprezy i wydarzenia kulturalne. Do najpopularniejszych z nich należą:

- Dni Ziemi Wolsztyńskiej - organizowane corocznie w maju,
- Międzynarodowy Plener Malarski w Rudnie. Biorą w nim udział artyści-malarze z różnych stron świata, o uznanym dorobku artystycznym,
- Międzynarodowe Festiwale Muzyki Organowej i Kameralnej w Wolsztynie,
- Festiwal Sztuk Młodych (muzyka, plastyka, teatr w wykonaniu młodych artystów),
- Ogólnopolski Konkurs Młodych Instrumentalistów Orkiestr Dętych w Wolsztynie,

- „Parowozowy Show” organizowany w maju na terenie Parowozowni w Wolsztynie, organizowane są przejazdy specjalnymi pociągami turystycznymi,
- Dożynki Gminne i Powiatowe.

2.1.5.1 Szlaki turystyczne piesze

Przez teren gminy Wolsztyn przebiegają dwa szlaki piesze, prowadzące przez gminy: Wolsztyn, Siedlec, Rakoniewice następującymi trasami:

1. Szlak niebieski: Kopanica - Jaromierz - Wilcze - Świętno; długość szlaku 16,6 km,
2. Szlak żółty: Świętno - Góra Kapliczna - Obra – Wolsztyn – Karpicko – Ruchocki Młyn – Jelonek - Kuźnica Zbąska; długość szlaku 33,3 km,

2.1.5.2 Szlaki turystyczne rowerowe

Cztery trasy rowerowe prowadzą przez następujące miejscowości:

1. Wolsztyn - Tuchorza – Zbąszyn; długość 33 km,
2. Nowy Tomyśl - Trzciel - Zbąszyń - Wolsztyn - Nowy Tomyśl; długość 87 km,
3. Świętno - Wolsztyn - Kargowa - Babimost - Zbąszynek – Międzyrzecz; długość 97 km,
4. Nowy Tomyśl - Zbąszyń - Kargowa - Świętno – Wolsztyn; długość 81 km.

2.1.5.3. Szlaki turystyczne pieszo - rowerowe

W roku 2003 utworzono w gminie Wolsztyn pięć szlaków pieszo- rowerowych:

Szlak brązowy - Kąpielisko Krutla

Do kąpieliska 7 km, możliwy powrót przez Obrę - Berzynę – (dodatkowo 9 km). Zaczyna się na ul. Poniatowskiego w Wolsztynie, na moście rzeki Dojcy. Wiedzie ul. Niałecką, przecina Aleję Niepodległości i biegnie przez Niałek Wielki. Po drodze możemy zatrzymać się na wzniesieniu, z którego rozciąga się widok na Wolsztyn z górującymi dwiema wieżami kościelnymi, Powodowo z bryłą Zespołu Szkół Rolniczych (pł-zachód), Obrę z klasztorem (pd-wschód) oraz zabudowania folwarku Krutla (na wschodzie). Pola poprzecinane są rowami wypełnionymi wodą, porośniętymi gęsto drzewami i krzewami tzw. - Zimne Kąty. Z parkingu nad jeziorem prowadzi na południe wąska ścieżka, którą dojeżdżamy **do plaży w Obrze**.

Szlak niebieski - Ptasi Raj

Trasa przebiega 9 km **groblą jeziora Berzyńskiego**, trzeba liczyć się na niej z dużym nasłonecznieniem i wiejącym zawsze wiatrem. W trzcinowiskach, zaroślach oraz na pobliskich łąkach gniazdują rzadkie ptaki m.in. bąki, remizy, krwawodzioby, czajki i inne. Wiosną i jesienią podczas przelotów gromadzą się tu niezliczone stada ptaków. Wjechać i opuścić szlak można w Berzynie, z ul. Kolejowej w Wolsztynie oraz w Niałku Wielkim przy przystani żeglarskiej.

Szlak żółty - Szlak Żurawi

Szlak żółty - Szlak Żurawi o dł 8,5 km, będący **częścią istniejącego żółtego szlaku: Świętno - Obra - Wolsztyn - Kuźnica Zbąska**, a prowadzi na ogół wąską ścieżką gruntową wzdłuż jeziora Wolsztyńskiego i Dojcy. Trasa rozpoczyna się przy dębim Rożka w parku miejskim w Wolsztynie. Po drodze mijamy liczne pomniki przyrody i pałac neoklasycystyczny z 1912 r., dalej biegnie w Karpicku (przy ul. Wczasowej - 3 zabytkowe budynki z pocz. XIX w.), następnie plażą, przy ośrodkach wypoczynkowych i przez tereny leśne. Po lewej stronie mijamy niedostępne tereny zalewowe jeziora Wolsztyńskiego i Dojcy z miejscami gniazdowania żurawi i innych rzadkich ptaków oraz występowania roślin chronionych. Część tego obszaru stanowi użytek ekologiczny "Rozlewiska przy Dojcy"

Dojeżdżając do szosy prowadzącej do Tuchorzy skręcamy w lewo, przekraczamy most na Dojcy i dalej do skrzyżowania dróg w kierunku Chorzemina.

Po prawej widoczny staw - Morskie Oko z malowniczą osadą leśną (XIX w.), zespół sosen pomników przyrody, rzeźba św. Huberta, miejsce biwakowania i początek **Ścieżki Przyrodniczo - Leśnej Bagno Chorzemińskie**. Na skrzyżowaniu skręcamy w lewo, na drogę żużlową do Chorzemina. Po przejechaniu kilkudziesięciu metrów, przy dębie, skręcamy z drogi na ścieżkę przez łąki, miejscami porośnięte przez olsze. Po prawej stronie towarzyszy nam skarpa pradoliny Dojcy, którą porastają suche bory sosnowe. Brzeg Dojcy jest tu niedostępny, zaś do brzegu jeziora Wolsztyńskiego łatwo dojechać wygodnymi drózkami.

Szlak zielony - Szwedzkie Szańce

Do miejsca przeznaczenia 15 km, powrót do Wolsztyna przez Błocko 17,5 km. Na wycieczkę tym szlakiem warto zarezerwować cały dzień, gdyż prowadzi przez bardzo interesujące miejsca, na zwiedzanie których warto poświęcić trochę czasu. Początek wycieczki ma miejsce na Rynku w Wolsztynie, skąd gaską wjeżdżamy do parku miejskiego. Po drodze mijamy neoklasycystyczny pałac z 1912 r. i aleję parkową wzdłuż ul. Drzymały i dalej ul. Parkową dojeżdżamy do Karpicka. Droga biegnie na wywyższeniu, w dole po lewej widać jezioro Wolsztyńskie. Opuszczając ul. Wczasową (przy niej - 3 zabytkowe budynki mieszkalne z pocz. XIX w.) wjeżdżamy w ul. Podgórną i na skrzyżowaniu kierujemy się w stronę Nowych Tłok.

Dojeżdżając do szosy skręcamy w prawo i kierujemy się na południe, mijamy skrzyżowanie z drogą Poznań - Zielona Góra i drogą gruntową przez lasy Nadleśnictwa Wolsztyn zmierzamy w kierunku Tłok. Po ok. 600 m., prowadzi w lewo linia oddziałowa do użytku ekologicznego "**Kobyle Błoto**" - malowniczego śródleśnego stawu z chronioną roślinnością pływającą oraz mnóstwem żab i jaszczurek. Po odpoczynku nad stawem wracamy na szlak i po 1,5 km dojeżdżamy do wsi Tłoki. Drogą na południe kierujemy się w stronę Starej Dąbrowy przecinając **130 letnią aleję graniczną** pomiędzy dawnymi majątkami: Tłoki i Stara Dąbrowa. Po lewej stronie mijamy widoczną z dala szkółkę zadrzewieniowa Nadleśnictwa Wolsztyn, figurę przydrożną, zarośnięty staw będący częścią zespołu **pałacowo - parkowego w Gościeszynie**. Kierując się na południe, wzdłuż zabudowań dawnego majątku, dojeżdżamy do Kanału Północnego Obry, po drodze przecinając malowniczą skarpe **starorzecza Obry**, skąd rozciąga się widok na rozległe łąki i majaczący na horyzoncie masyw leśny "Zwierzyniec". Za kanałem, 80 m od początku lasu, po prawej stronie zatrzymujemy się przy dobrze zachowanym **grodzisku typu pierścieniowego z VIII-IX w.** Dalej, na skrzyżowaniu skręcamy w lewo i Szeroką Liniją dojeżdżamy do żużlowo-szutrowej drogi zwanej drogą Zaborowską a lokalnie Błocką Gacią. Gdyby skręcić w prawo, dojedzie się do Przemętu, przecinając w poprzek całą pradolinę Obry. My skręcamy w lewo, do Błocka, po prawej mijamy zabudowania byłej suszarni, dalej aleją jesionową dojeżdżamy do wioski, lecz na samym jej początku skręcamy w lewo, drogą asfaltową do Gościeszyna, skąd w prawo, aleją lipową okalającą wioskę, wracamy w stronę Wolsztyna.

Szlak Czerwony - Konwaliowy

Długość 19 km w jedną stronę. Rozpoczyna się w Wolsztynie na Rynku, **do Starej Dąbrowy biegnie razem z zielonym szlakiem**. We wiosce skręcamy na skrzyżowaniu w stronę Wroniaw, na południe. Mijamy zabudowania byłego majątku, po prawej suszarnię chmielu. Po prawej, charakterystyczna zabudowa Podlasu. Asfalt prowadzi nas do Wroniaw, gdzie warto zatrzymać się w **zespole pałacowo - parkowym z XIX w.** W pałacu zachowały się oryginalne klatki schodowe oraz sztukaterie i piece z kolorowych kafli. Opuszczając park kierujemy się w prawo, na południe, mijając zabudowania folwarczne ze spichlerzem (XIX w). Pomiędzy budynkami skręcamy w lewo, asfaltową drogą w stronę Borek. Po lewej

mijamy stadion i zabudowania ujęcia wody, po prawej - dawnej stacji testowej kur. Pokonując most na Północnym Kanale Obry wjeżdżamy na pradolinę Obry, zmeliorowaną w XIX w. Na dawnych rozlewiskach obecnie znajdują się łąki, a na terenach wyżej położonych - lasy Nadleśnictwa Wolsztyn z łąkowo występującą konwalia.

Z lat przed melioracją występują dęby - pomniki przyrody, jeden z nich stanowi cel naszej wyprawy. W prześwicie pomiędzy drzewami na pł.-wsch. mającą zadrzewienia **użytku ekologicznego - "Torfowiska"** o pow. ok. 70 ha . Dojeżdżając do celu - dębu o obw. 520 cm możemy powrócić tą sama trasą lub udać się dalej. Po kilkuset metrach miniemy osadę leśną i skręcając za jej płotem w prawo możemy dojechać do Solca, stamtąd do Wolsztyna lub żwirową drogą do Przemętu.

2.1.5.4. Szlaki turystyczne samochodowe

Przez miasto Wolsztyn przebiega samochodowa trasa turystyczna z Poznania przez Stęszew, Grodzisk do Kargowej i Sulechowa, pokrywająca się ze szlakiem najstarszej w Wielkopolsce wozowej poczty z okresu saskiego (I poł. XVIII w.) Warszawa - Poznań - Drezno.

2.1.5.4. Szlaki turystyczne wodne

Wytyczony w latach sześćdziesiątych ubiegłego wieku szlak kajakowy prowadzi przez następujące wody:

- Jezioro Wolsztyńskie - Dojca – Jezioro Berzyńskie - Kanał Północny Obry - Obra – Zbąszyn i dalej do ujścia Obry do Warty. Niestety, na skutek braku systematycznych prac utrzymaniowych jest miejscami trudny do przepłynięcia.

2.1.5.6. Turystyka konna

Na terenie gminy Wolsztyn rozwija się dynamicznie turystyka konna wykorzystując głównie istniejące linie podziału powierzchniowego w lasach państwowych. Konie pod wierzch oraz bryczki można wynająć w następujących stadninach:

- Ranczo u Rolada w Adamowie,
- Rekreacja Konna w Ruchockim Młynie,
- Pensjonat Siodło w Wilczu,
- AGROFIRMA Spółdzielcza we Wroniawach, gospodarstwo Borki,
- Gospodarstwo Agroturystyczne M.L. Sawala w Starej Dąbrowie,
- Ranczo u Bogdana Sporzeckiego w Starym Widzimiu

2.1.5.7. Baza noclegowa

Bazą dla uprawiania różnych form turystyki i wypoczynku jest istniejące wyposażenie w infrastrukturę turystyczno - wypoczynkową, którą obecnie stanowią:

1. Baza hotelowa - łącznie 356 miejsc noclegowych, z tego: na terenie miasta 143 miejsc, na terenie wsi Karpicko 213 miejsc.
2. Ośrodki wypoczynku pobytowego o charakterze wakacyjnym i weekendowym - łącznie na 1086 miejsc noclegowych, z tego:
 - na terenie wsi Karpicko 228 miejsc,
 - na terenie wsi Rudno 858 miejsc.

Większość z miejsc znajduje się w ośrodkach zamkniętych, zakładowych.

3. Pole campingowe w Karpicku na 50 przyczep i 150 namiotów, łącznie ok. 600 miejsc oraz pole w Rudnie na 500 miejsc.
4. Gospodarstwa agroturystyczne – 22 miejsca w 5 gospodarstwach.

Znaczenie uzupełniające mają schroniska młodzieżowe o charakterze sezonowym, zorganizowane w Wolsztynie przy Szkole Podstawowej nr 1 i Gimnazjum nr 1 dysponujące 60 miejscami noclegowymi.

2.1.5.8 Agroturystyka

Obecnie na terenie gminy Wolsztyn działają następujące gospodarstwa agroturystyczne:

- gospodarstwo agroturystyczne A. Proszka w Obrze,
- pensjonat „Siodło” w Wilczu,
- gospodarstwo agroturystyczne „M. i L. Sawalowie w Starej Dąbrowie,
- gospodarstwo agroturystyczne Sabina Urbańska w Wolsztynie,
- gospodarstwo agroturystyczne Jolanta i Andrzej Miśkowiczowie w Ruchockim

Młynie.

2.1.5.9. Baza gastronomiczna

Stale obiekty gastronomiczne występują w:

- Wolsztynie - 21 placówek - łącznie 1068 miejsc konsumenckich całorocznych, dodatkowo 190 miejsc w lecie,
- na wsiach, oferujące 240 stałych miejsc konsumenckich.

W sezonie turystycznym baza ta jest wzbogaćana przez obiekty sezonowe.

Pomimo szerokiej oferty dla zwiedzających gminę Wolsztyn, dalszego rozwoju wymaga infrastruktura turystyczna, szczególnie ilość kąpielisk strzeżonych, wyposażonych w toalety i przebieralnie oraz kempingów. Ponadto, istniejące ośrodki należy doposażyć w obiekty oferujące turystom aktywny wypoczynek: place zabaw, obiekty sportowe: boiska, korty itp. oraz inwestować w polepszenie czystości wód.

Plany i kierunki rozwoju

Cel do 2011: Dalszy rozwój turystyki i agroturystyki poprzez optymalne wykorzystanie walorów przyrodniczych gminy

Nadrzędnym celem zawartym w strategiach jest wspieranie rozwoju turystyki wiejskiej i agroturystyki.

Turystyka przyjazna środowisku

Położenie gminy Wolsztyn na terenach o wysokich walorach przyrodniczych jest szansą dla rozwoju turystyki przyjaznej środowisku lub ekoturystyki, należy więc zwiększyć

marketing lokalny oraz wakacyjny. Tworzenie gospodarstw agroturystycznych będzie dla indywidualnych rolników alternatywą poszukiwania innych źródeł dochodu. Gospodarstwa te winny być ukierunkowane na czynny wypoczynek czyli: **wczasy w siodle, wędkowanie, żeglarstwo i pływanie, turystyka rowerowa, obserwacje zwierząt w stanie dzikim (bogata avifauna), zbiór runa leśnego itp.** Różnorodny rozwój ekoturystyki będzie się przyczyniał do zdrowego spędzania czasu wolnego a przy właściwie prowadzonej akcji edukacyjnej, przyczyni się do ochrony środowiska naturalnego oraz kulturowego.

Dalszy rozwój turystyki kwalifikowanej

Obecnie obserwuje się i propaguje uprawianie bardzo aktywnej turystyki. Aby temu sprostać niezbędne będzie wyznaczanie kolejnych szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych, konnych, szlaków kajakowych oraz właściwe ich zagospodarowanie: wyznaczenie miejsc odpoczynku i biwakowania, uzupełnienie oznakowania. Na jeziorach powinny być tworzone warunki do uprawiania żeglarstwa, kajakarstwa oraz plażowania (infrastruktura plażowa). Teren gminy daje perspektywy dla rozwoju turystyki łowieckiej prowadzonej przez miejscowe koła, przy wsparciu nadleśnictw wraz z posiadaną przez nich bazą noclegową oraz turystki korzystającej ze specjalistycznych walorów środowiska np. obserwacje roślin i zwierząt na obszarach chronionych, obserwacje avifauny. Duża ilość jezior (przy zgodzie ich dzierżawców) i współpracy PZW, może stać się bazą do rozwoju turystyki wędkarskiej.

Na terenie gminy znajduje się wiele miejsc, przez które możnaby przeprowadzić atrakcyjne szlaki turystyczne. Konieczne więc jest oprócz ich wytyczenia, oznakowania również wyposażenie w ławki, kosze na śmieci, toalety. Również szlaki wodne winny zostać odtworzone i odpowiednio oznakowane oraz posiadać elementy edukacji przyrodniczej (informacje o roślinności przybrzeżnej występujących gatunkach flory i fauny). Wszystkie te działania przyczynia się do poprawy stanu środowiska przyrodniczego, wzrostu świadomości ekologicznej turystów.

Główne zagrożenia środowiska i kierunki działań minimalizujących zagrożenia

Główne zagrożenia środowiska:

- zaśmiecanie i dewastowanie miejsc o dużych walorach przyrodniczych,
- brak infrastruktury technicznej spełniającej wymogi ochrony środowiska na terenach masowego wypoczynku,
- niewłaściwe zagospodarowanie obszarów cennych przyrodniczo m.in. zabudowa terenów skarp przywodnych,
- wzrastająca liczba turystów zmotoryzowanych.

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia

- budowa infrastruktury technicznej spełniającej wymogi ochrony środowiska na terenach masowego wypoczynku,
- rozwój gospodarstw agroturystycznych i ekologicznych,
- współdziałanie samorządów z nadleśnictwami odnośnie rozwoju turystyki,
- budowa nowych obiektów turystycznych i rekreacyjnych zgodnie z obowiązującymi wymaganiami ochrony środowiska,
- opracowanie tras turystyki rowerowej, pieszej, konnej i wodnej,
- dalszy rozwój ścieżek edukacyjnych, rowerowych, szlaków pieszych i konnych,
- rozbudowa infrastruktury informacyjnej przy szlakach turystycznych,

- edukacja ekologiczna mieszkańców,
- promocja gminy poprzez foldery, reklamy, targi itp.

2.2. Edukacja ekologiczna społeczeństwa

Aby w sposób właściwy realizować politykę ochrony środowiska konieczne jest włączenie się do tego zadania całego społeczeństwa. Związane to będzie ze zmianą podejścia do spraw rozwoju gospodarczego, przewartościowaniem hierarchii potrzeb i zrozumienia, czym jest dla człowieka otaczające środowisko, w którym przebywa. Dlatego bardzo ważnym staje się prowadzenie właściwej edukacji ekologicznej. Działalność edukacyjna obejmować winna następujące formy działania:

- teoretyczno-praktyczne - szkolna edukacja ekologiczna
- poznawcze – czynny udział w kształtowaniu środowiska, wycieczki krajoznawcze, sprzątanie gminy, wiosenne nasadzenia drzew i krzewów,
- popularyzacyjne – imprezy, festyny, konkursy, media itp,
- wydawanie ulotek i przekazywanie ich do wszystkich mieszkań i posesji,

2.2.1. Jednostki i organizacje uczestniczące w edukacji ekologicznej

Edukacja ekologiczna na terenie gminy Wolsztyn odbywa się permanentnie. Mieszkańcy gminy są informowani na bieżąco o zamierzeniach w zakresie ochrony środowiska, tłumaczone są też: zasadność postępowania, np. w sprawie referendum o samoopodatkowaniu się mieszkańców na rzecz gospodarki odpadami, przeprowadzenia programu pilotażowego segregacji odpadów „u źródła”, zasadności realizacji programu gospodarki ściekowej i ochrony zasobów przyrodniczych gminy, itp.

Okresowo umieszczane są artykuły prasowe w Głosie Wolsztyńskim (laureat pierwszego konkursu dla redakcji gazet lokalnych mających największy wpływ na kształtowanie świadomości proekologicznej społeczeństwa w 2001 r. organizowanego przez NFOŚiGW oraz Stowarzyszenie Gazet Lokalnych).

Gmina od lat współpracuje z instytucjami i organizacjami pozarządowymi:

- SALAMANDRA – w organizacji corocznych konkursów ekologicznych dla uczniów szkół podstawowych,
- Polskim Klubem Ekologicznym Koło Miejskie w Wolsztynie w organizacji sympozjów z cyklu „Tobie została powierzona Ziemia”,

- z Nadleśnictwem Wolsztyn w utrzymaniu Leśnej Ścieżki Dydaktycznej.

Ponadto dofinansowuje warsztaty ekologiczne organizowane przez szkoły podstawowe i średnie oraz tzw. „zielone szkoły”, stymuluje proekologiczne działania w środowiskach łowieckich np. odtwarzanie remiz śródpolnych, ochrona pogłowia kuropatw, zajęcia itp.

Ponadto, w celach edukacyjnych:

- archiwizuje materiały dotyczące różnych dziedzin działalności, z których korzystać mogą dzieci i młodzież szkolna oraz studenci,
- urządza wycieczki edukacyjne po cennych przyrodniczo terenach gminy np. zwiedzanie użytków ekologicznych, miejsc gromadzenia się ptaków itp.;
- finansuje programy edukacyjne w miejscowej telewizji kablowej.
- dofinansowuje wydawnictwa książek o ochronie przyrody np. „Przyroda Województwa Zielonogórskiego”, sfinansowała wydanie książki o tematyce przyrodniczej z elementami ochrony środowiska pt. „Przyroda Ziemi Wolsztyńskiej”, która stała się

podręcznikiem pomocniczym do nauki o lokalnym środowisku i „Zapach akacji”. Wydała przewodnik po atrakcyjnych miejscach gminy pt. „Okolice Wolsztyna”.

- organizuje wiosenne i jesienne sprzątanie gminy.

Jednostkami, które również uczestniczą w edukacji ekologicznej są:

- **Nadleśnictwo Wolsztyn** - posiada ścieżkę edukacyjną „Chorzemińskie Bagno”. Przeprowadzane są tam pogadanki i zajęcia dla dzieci i młodzieży szkół wszystkich szczebli, których tematem jest: gospodarka leśna i środowisko przyrodnicze. Współorganizuje z samorządami gminnymi konkurs plastyczno-literacki „Wiosna bez płomieni”.
- Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Wolsztynie – przedstawiciele firmy biorą czynny udział w wszelkich imprezach o charakterze ekologicznym,
- Związek Międzygminny Obra – przygotował w 2003 r. i przeprowadził konkurs na plakat o konieczności segregacji odpadów „Śmieci mniej – Ziemi lżej”, przygotowuje zestaw filmów o w/w tematyce skierowanej do różnych grup wiekowych.

2.2.2. Ścieżki edukacyjne

Nadleśnictwo Wolsztyn

Ścieżka edukacyjna znajduje się na terenie gminy Wolsztyn w bezpośrednim sąsiedztwie rezerwatu „Bagno Chorzemińskie”, na terenie Leśnictwa Nowe Tłoki. Przebiega w atrakcyjnym widokowo terenie i przedstawia elementy środowiska przyrodniczego, prezentuje pracę leśników oraz pozwala na aktywne poznanie lasu i jego tajemnic. Przygotowano dwa warianty trasy: oznaczona kolorem żółtym, o długości 2 km, przeznaczona dla dzieci i dłuższy o długości ok. 4 km, oznaczony kolorem zielonym. Na trasie zlokalizowanych jest 15 opisowych stanowisk takich jak:

- grupa pomnikowych sosen pospolitych,
- przykłady ochrony pożytecznej fauny (budki lęgowe dla ptaków, ogrodzone mrowisko),
- urządzenia łowieckie (paśniki, lizawki),
- punkt widokowy – przełom rzeki Dojcy,
- przykłady odnowienia naturalnego,
- formy ochrony przed zwierzyną,
- różne formy rozwojowe drzewostanu (uprawa, młodnik, drzewostan rębny),
- dostrzegalnia przeciwpożarowa,
- remiza,
- poletko łowieckie,
- grupa sosen czarnych,
- przykłady pułapek stosowanych na szkodniki owadzie,
- rezerwat ścisły „Bagno Chorzemińskie”,
- powalone drzewo,
- pożarzysko.

2.2.3. Edukacja ekologiczna w szkołach

Wszystkie szkoły znajdujące się na terenie gminy Wolsztyn podejmują działania związane z edukacją ekologiczną. Nadrzędnym celem zajęć prowadzonych z ekologii jest uwrażliwienie młodych ludzi na piękno otaczającej przyrody oraz poszanowanie jej praw. Niektóre z działań edukacji ekologicznej, szkolnej przedstawiają się następująco:

1. Cykliczne przeprowadzane są zajęcia edukacyjne z okazji Dni Ziemi, Światowego Dnia Ochrony Przyrody, Dni Lasu i Zadrzewień w przedszkolach, szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach średnich.
2. Szkoła Podstawowa nr 5 w Wolsztynie przyjęła status szkoły ekologicznej ze zwiększoną ilością godzin nauczania ochrony środowiska; także przyjęła **funkcję corocznego organizowania konkursów ekologicznych dla innych szkół podstawowych z terenu gminy (dla klas I – III)** oraz prowadzi kronikę prezentującą osiągnięcia uczniów w zakresie ochrony środowiska.
3. Uczniowie Zespołu Szkół Ogólnokształcących skupieni w klubie SALAMANDRA **organizują corocznie dla uczniów szkół podstawowych klas IV – VI Gminny Konkurs Ekologiczny.**
4. Gimnazjum Nr 1 i 2 w Wolsztynie organizuje z okazji Dni Ziemi, dla uczniów gimnazjów **konkursy wiedzy ekologicznej.**
5. Konkursy plastyczne i wiedzy o środowisku prowadzone przez gminę z okazji świąt z kalendarza ekologicznego, przy współpracy z miejscowym Nadleśnictwem Wolsztyn. Organizacja konkursu „Wiosna bez płomieni”.
6. Pomoc w organizacji ponadregionalnych spotkań organizowanych przez Zespół Szkół Specjalnych Nr 4 w Wolsztynie.
7. Urządzanie wycieczek edukacyjnych po cennych przyrodniczo terenach, np. wokół jezior i miejsc gromadzenia się ptaków.
8. Na terenie gminy Wolsztyn wyznaczono obszary do utrzymania w czystości przez młodzież szkolną. Tereny te objęte są sprzątaniami w trakcie jesiennej akcji „Sprzątnijmy Świat - Polska”, wiosną, oraz doraźnie, co najmniej 1 raz w miesiącu. Gmina Wolsztyn zapewnia sprzęt do sprzątania oraz odbiór zebranych śmieci.
9. Uczniowie Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Wolsztynie w olimpiadach biologicznych i wiedzy ekologicznej osiągnęli dotychczas następujące sukcesy:
 - Finaliści konkursu – etap wojewódzki w roku 1999/2000 – 4 uczniów, II miejsce drużynowo,
 - Finaliści konkursu – etap wojewódzki w roku 2000/2001 – 3 uczniów, finalistka konkursu,
 - Etap wojewódzki w roku 2001/2002 – 1 uczennica
 - Olimpiada wiedzy ekologicznej 2002/2003 r. – II miejsce na etapie regionu, I miejsce na etapie wojewódzkim, zakwalifikowanie do etapu centralnego.
 - W roku szkolnym 2003/2004 – olimpiada biologiczna – 2 osoby zakwalifikowane do etapu wojewódzkiego, olimpiada wiedzy ekologicznej – 3 osoby zakwalifikowane do etapu wojewódzkiego, 1 osoba do etapu centralnego. Konkurs przyrodniczy organizowany przez Lubuski Klub Przyrodników w Świebodzinie – do etapu wojewódzkiego zakwalifikowano 4 uczniów (zdobyli III miejsce zespołowo), 1 został finalistą konkursu. Uprzednio w konkursach organizowanych przez w/w Klub uczniowie Zespołu szkół Ogólnokształcących w Wolsztynie zdobyli w roku szkolnym 2001/2002: nagrodę indywidualną – III miejsce, drużynowo – III miejsce. W roku 2002/2003: nagrodę indywidualną - V miejsce, drużynowo – II miejsce.
 - Uczniowie Zespołu Szkół Zawodowych (trójka uczestników) w roku szkolnym 2002/2003 osiągnęli poziom regionalny w XVIII Olimpiadzie Wiedzy Ekologicznej, w roku 2003/2004 w XIX OWE 1 uczeń został finalistą stopnia wojewódzkiego, 2 uczniów wyróżnionych w konkursie plastycznym „Tobie została powierzona Ziemia” organizowanym przez Polski Klub Ekologiczny.

2.2.4. Edukacja ekologiczna dorosłych

Przeprowadzana jest permanentnie w odniesieniu do mieszkańców dorosłych gminy np. poprzez spotkania z mieszkańcami z udziałem pracowników Urzędu Miejskiego i radnych jak również poprzez współpracę z lokalnymi mediami (prasa, telewizja kablowa), zebrania wiejskie, szkolenia rolników itp.. Urząd Miejski ściśle współpracuje w tym zakresie z organizacjami pozarządowymi (OTOP, Salamandra, LOP, Polski Klub Ekologiczny itp.)

Niektóre z form edukacji:

- współpraca z lokalną prasą, także mutacjami prasy ogólnopolskiej w zakresie informowania mieszkańców gminy o zamierzeniach z zakresu ochrony środowiska, tłumaczących zasadność postępowania w konkretnych przypadkach,
- okresowe umieszczanie artykułów prasowych w lokalnym dwutygodniku „Głos Wolsztyński” np. informacje o obowiązujących ustawach,
- współpraca z miejscowym Nadleśnictwem w utrzymaniu „Ścieżki dydaktycznej”,
- urządzanie wycieczek edukacyjnych po cennych przyrodniczo terenach gminy np. zwiedzanie użytków ekologicznych, miejsc gromadzenia się ptaków itp.,
- stymulowanie proekologicznych działań w środowiskach łowieckich np. odtwarzanie remiz śródpolnych, ochrona pogłowia kuropatw i zajęcy itp.;
- finansowanie programów edukacyjnych w miejscowej telewizji kablowej.

Cel średniookresowy i kierunki działań do 2011 roku

Warunkiem zapewniającym Polsce miejsce w zjednoczonej Europie powinno być podnoszenie stanu świadomości ekologicznej mieszkańców. Konieczne jest jawne rozwiązywanie problemów wywołanych urbanizacją, motoryzacją, nadmierną eksploatacją ekosystemów. Dbając o rozwój świadomości ekologicznej mieszkańców regionu wolsztyńskiego, cel do 2011 brzmi:

Zapewnienie maksymalnej ochrony środowiska, oszczędnego gospodarowania i korzystania z jego zasobów poprzez wykształcenie u mieszkańców postawy przyjaznej środowisku.

Powyższy cel wpisuje się w podstawowe cele sformułowane w Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej. Winien on zostać osiągnięty zarówno wśród młodego pokolenia, jak i ludzi dorosłych, pracujących, określonych grup zawodowych itp. Dlatego strategii realizacji ogólnego celu zogniskowano wokół dwóch zagadnień:

- edukacja ekologiczna w szkolnictwie,
- edukacja ekologiczna dorosłych.

Edukacja ekologiczna w formalnym systemie kształcenia

Formalny system kształcenia obejmuje wychowanie przedszkolne, szkolnictwo podstawowe i ponadpodstawowe oraz szkolnictwo wyższe.

Rozporządzenie MEN z dn. 15.02.1999 r. dotyczące podstawy programowej kształcenia ogólnego określa podstawowe zadania szkoły w zakresie nauczania, umiejętności i pracy wychowawczej uwzględniają w nich działania mające na celu wzrost świadomości ekologicznej uczniów. Rozporządzenie to wprowadza również obok przedmiotów i bloków przedmiotowych realizację ścieżki międzyprzedmiotowej. Jedną ze ścieżek interdyscyplinarnych jest edukacja ekologiczna. **Tematyka ekologiczna stanowi element wielu przedmiotów a jej właściwa realizacja zależy przede wszystkim od zaangażowania nauczycieli, od ich znajomości najważniejszych problemów gminy.** Ważnym zadaniem jest wprowadzanie do programów szkolnych zagadnień związanych z edukacją ekologiczną

ze szczególnym uwzględnieniem stosowania ekologicznych źródeł energii, selektywnej zbiórki odpadów, właściwej gospodarki wodno-ściekowej oraz **ochrony przyrody w najbliższym otoczeniu „za płotem”**. Stosowanie przez nauczycieli metod aktywizujących i poszukujących: dyskusje („burza mózgów”), karty pracy, projekty; zajęć terenowych opartych na bezpośrednim kontakcie ucznia z przedstawianą problematyką, wykształcaniu w uczniu umiejętności obserwacji, logicznego myślenia, kojarzenia, wyciągnięcia wniosków.

Nauczyciele podejmujący się realizacji zagadnień związanych z edukacją ekologiczną na terenie gminy powinni kontynuować współpracę między sobą tworząc wspólne programy edukacji ekologicznej dla szkół, wykorzystując pomoc instytucji wspierających lub prowadzącymi taką działalność: Urząd Miejski w Wolsztynie z jednostkami podległymi (domy kultury, biblioteki, muzeum, Gminny Punkt Informacji), Starostwo Powiatowe, LOP, Nadleśnictwa: Wolsztyn i Sława Śląska, organizacje pozarządowe (PKE, OTOP, LOP, SALAMANDRA) itp.

Kierunki działań edukacyjnych społeczeństwa

- Aktywna edukacja ekologiczna młodzieży w formalnym systemie kształcenia,
- Edukacja ekologiczna społeczeństwa dorosłych,
- Wspieranie działań edukacji przez instytucje samorządowe i państwowe.

Nadal rozwijana powinna być edukacja leśno-przyrodnicza prowadzona przez pracowników Lasów Państwowych przy współudziale jednostek samorządu terytorialnego, kół łowieckich itp. Warto byłoby na bazie opracowania „Zasoby przyrodnicze gminy Wolsztyn” poszerzyć liczbę miejsc do prowadzenia edukacji przyrodniczej o istniejące na terenie gminy liczne założenia parkowo – pałacowe, rozbudować system ścieżek ekologicznych.

Równie istotna jest kwestia edukacji w miejscu pracy, ponieważ większość czynnych zawodowo osób ma mniej lub bardziej bezpośredni wpływ na stan środowiska. Nowym i ważnym wezwaniem dla edukacji jest zmieniająca się pozycja polskiego rolnictwa i wsi w procesie integracji z UE. Przemianom tym musi towarzyszyć zwiększenie świadomości ekologicznej rolników i zachowanie tradycji przyjaznego dla środowiska rolnictwa.

Zdecydowanie największy wpływ na poziom wiedzy o stanie środowiska naturalnego mają media, gdyż najczęstszym wskazywanym źródłem informacji o problemach ochrony środowiska jest telewizja, radio i prasa. W kolejnych latach rosnąca będzie rola mediów lokalnych w procesie informowania i edukowania społeczeństwa. Dlatego istotne znaczenie ma sposób przekazywanych informacji: tematyczne programy publicystyczne, cykle artykułów, reklama społeczna promująca działania przyjazne środowisku, książki, foldery.

Kierunki działań

- Aktywna edukacja ekologiczna na terenach obszarów chronionych i innych cennych przyrodniczo,
- Podnoszenie świadomości ekologicznej rolników, organizatorów turystyki i agroturystyki,
- Edukacja ekologiczna w miejscu pracy,
- Promowanie przez środki masowego przekazu stylu życia i zachowań przyjaznych środowisku,
- Zapewnienie społeczeństwu niezbędnych informacji o stanie środowiska naturalnego,

3. OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO I RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODY

Poprawa środowiska i jakość życia mieszkańców wynika z założeń VI Programu działań Wspólnoty Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska na lata 2001-2010. W Polsce, podstawowymi działaniami ukierunkowanymi na zdobycie powyższego celu będzie:

- zwiększenie lesistości z 28,5% (2001 roku) do 30 % (2002 roku), a w dalszej kolejności do 32-33 % (w gm. Wolsztyn stopień lesistości wynosi 36,7 %),
- włączenie wyznaczonych obszarów do europejskiej sieci NATURA 2000,
- ochrona terenów wodno-błotnych,
- poprawa stanu czystości wód powierzchniowych.

3.1. Ochrona przyrody i krajobrazu

Obszar gminy Wolsztyn położony jest w 54 % w obrębie strefy chronionego krajobrazu, na który składają się: pradolina Obry, rozległe kompleksy leśne południowo – zachodniej części gminy oraz dolina rzeki Dojcy z przepływowymi jeziorami – Wolsztyńskim i Berzyńskim. Uzupełnieniem tego systemu jest sieć malowniczych rynien jeziornych i dolin drobnych cieków, pełniących rolę lokalnych powiązań ekologicznych. Obecnie na terenie gminy wyróżnia się następujące formy ochrony przyrody i konserwatorskiej:

- rezerwat ścisły “Chorzemińskie Bagno” chroniący śródleśne torfowisko przejściowe,
- 26 pomników przyrody w postaci pojedynczych drzew, alei, grup drzew, skupisk chronionej roślinności zielnej,
- użytki ekologiczne (6 obiektów) o powierzchni ponad 75 ha chroniące zbiorowiska wodno – błotne z miejscami lęgowymi rzadkich ptaków,
- zabytkowe zespoły pałacowo – parkowe – 6 obiektów.

Wszystkie w/w obiekty, jako cenne walory gminy objęte są szczególną opieką. Systematycznie, od 1993 r. przeprowadzane są zabiegi chirurgii drzew na pomnikach przyrody i drzewach cennych. Corocznie poddawane są pracom sanitarno – porządkującym fragmenty parków. Do końca 2002 r. wyleczono kilkaset drzew, w tym wszystkie pomniki przyrody. Uporządkowano drzewostany parkowe na powierzchniach: ok. 7,5 ha w parku podworskim w Wolsztynie, 1,0 ha parku w Chorzemiu, 1,5 ha parku w Gościeszynie i 1,8 ha parku we Wroniawach. W stanie dobrym utrzymywane są parki podworskie w Powodowie i Obrze.

Ogrodzono i oznakowano wszystkie powierzchniowe pomniki przyrody oraz oznakowano wszystkie użytki ekologiczne. Ścieżkę wokół rezerwatu “Chorzemińskie Bagno” włączono do Leśnej Ścieżki Dydaktycznej.

Corocznie, dla zachowania zadrzewień w zwartej zabudowie, wykonuje się zabiegi korygujące statykę na kilkudziesięciu drzewach nie będących pomnikami przyrody (np. lipy we wsi Świętno, w Obrze, Wolsztynie, jesiony w Błocku itp) co ma na celu nie dopuszczenie do ich wycięcia ze względów bezpieczeństwa oraz podkreślenie wagi zieleni w terenach zurbanizowanych.

Cel średniokresowy i kierunki działań do 2011 roku

W zakresie ochrony przyrody podstawowymi aktami prawnymi w UE są Dyrektywa Siedliskowa (dyrektywa Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory) i Dyrektywa Ptasia (dyrektywa Rady 79/409/EWG o ochronie dziko żyjących ptaków). Mają one na celu utrzymanie różnorodności biologicznej państw

członkowskich Unii poprzez ochronę najcenniejszych siedlisk oraz gatunków fauny i flory na ich terytorium.

Cel ten realizowany będzie m. in. poprzez utworzenia europejskiej sieci ekologicznej pod nazwą Natura 2000, złożonej z tzw. Specjalnych Obszarów Ochrony (SOO), wytypowanych na podstawie Dyrektywy Siedliskowej i Obszarów Specjalnej Ochrony (OSO) wytypowanej na podstawie Dyrektywy Ptasiej.

W gminie Wolsztyn wytypowano do OSO część Wielkiego Łęgu Obrzańkiego w granicy pomiędzy szosą Mochy – Wroniawy i dalej Nowa Dąbrowa – Blocko. Ponadto, uchwałą nr XVI/125/2004 Rady Miejskiej w Wolsztynie z dnia 26 lutego 2004 r. zaproponowano objęciem Dyrektywą Siedliskową (SOO) obszaru w granicach: od szosy Mochy – Wroniawy na zachód, pomiędzy Północnym Kanalem Obry a południowym Kanalem Obry do granicy gminy, jako kontynuację Wielkiego Łęgu obrzańkiego z terenami obniżonymi wraz z zalesionymi wydmy pochodzenia eolicznego o aluwialnego z cennymi siedliskami: murawami szcztlichowymi (kod Natura 2000 – 2330), suchymi wrzosowiskami (kod – 4030), siedliskami priorytetowymi: brzeziną bagienną (kod – 91 D1), sosnowymi borami bagiennymi (kod – 91 D2).

Obszary te mogą otrzymać status międzynarodowy, a na państwo zostanie nałożony obowiązek skutecznej ochrony przyrody w ich obrębie oraz konieczność stałego monitoringu stanu przyrody. Wdrożenie sieci obszarów NATURA 2000 planowane jest do 2005 roku.

Mając na uwadze „Program ochrony środowiska dla woj. Wielkopolskiego” oraz „Program ochrony środowiska dla powiatu wolsztyńskiego” przyjęto następujące kierunki działań:

- wdrożenie systemu NATURA 2000,
- aktualizowanie inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej,
- bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych,
- eksponowanie zabytków i ciekawych miejsc pod względem architektonicznym i krajobrazowym.
- uzupełnianie powierzchni zieleni miejskiej,
- restauracja parków wiejskich i miejskiego.

Kierunki działań

1. Ochrona obiektów cennych przyrodniczo oraz zapewnienie do nich selektywnego dostępu: ochrona tych terenów przed tzw. dzikim zagospodarowaniem.
2. Rozwój tradycyjnych form gospodarowania (rolnictwo ekologiczne, agroturystyka), które będą sprzyjały zachowaniu trwałości zasobów przyrodniczych gminy.
3. Przestrzeganie wymagań ochrony środowiska w stosunku do nowo powstających obiektów turystycznych i rekreacyjnych.
4. Budowa ścieżek rowerowych.

3.2. Ochrona zasobów leśnych

Wskaźnik lesistości w gminie Wolsztyn wynosi 36,7 % przy 30 % w powiecie wolsztyńskim, 25% w Wielkopolsce i 28 % w Polsce. Do największych kompleksów leśnych zaliczane są trzy obszary: pierwszy na północy od Wolsztyna, drugi rozciąga się pomiędzy Kębłowem, Obrą, Świętnem, Rudnem i Wilczem, trzecią grupą są lasy w rejonie Wielkiego Łęgu Obrzańkiego. Poza dolinami rz. Dojcy, lasy pochodzą z nasadzeń sztucznych. Z uwagi na warunki klimatyczne i glebowe dominującym typem siedliskowym jest bór suchy i świeży, udział siedlisk borowych wynosi w N-ctwie Wolsztyn 90,8 %. Skład gatunkowy drzewostanów jest dość ubogi, przeważają monokultury sosnowe z domieszką brzozy. Udział gatunków iglastych, głównie sosny wynosi 92,7 %. Średni wiek drzewostanów wynosi 50 lat i

jest niski (przy wieku rębności sosny – 100 lat), przeciętny zapas – 166 m³/ha. Lasy liściaste i mieszane zajmują z reguły tereny dolinne i grunty podmokłe.

Lasy Państwowe w ostatnich latach kładą coraz większy nacisk na ochronę przyrody i naturalizację oraz rewitalizację siedlisk dostrzegając znaczenie biologicznych mechanizmów regulacji liczebności gatunków. Przede wszystkim wprowadzają gatunki liściaste, tam gdzie pozwalają na to gleby, nawet na kilkwarowych powierzchniach. Prowadzone są inwentaryzacje przyrodnicze, wprowadzane biologiczne sposoby ochrony lasu, zmniejszane powierzchnie zrębowe itp. Lasy gminy Wolsztyn, jak w całym kraju są zagrożone szkodami powodowanymi przez czynniki natury ożywionej (*biotyczne*), nieożywione (*abiotyczne*) oraz spowodowane przez człowieka (*antropogeniczne*). W celu wzmocnienia ekosystemów leśnych, w tym : ograniczenia pozyskania drewna na dużych powierzchniach zrębowych, możliwość wykonania określonych zabiegów ochronnych, ograniczenia dostępności leśnych kompleksów (m.in. w okresie suszy) a także założenia i utrzymania urządzeń ochronnych, część lasów gminy objęto ochroną. W gminie Wolsztyn charakter lasów ochronnych mają drzewostany na powierzchni 3.360 ha, z czego:

- lasy wodochronne – 2.384 ha – powołane w celu ochrony drzewostanów w strefie zlewni Obrzycy, lasy w dolinie Obry i Dojcy;
- lasy glebochronne – 973 ha – porastające wydmy śródlądowe.

Cel średniokresowy i kierunki działań do 2011 roku

- 1. Zachowanie i zwiększenie istniejących zasobów leśnych**
- 2. Wzrost różnorodności biologicznej systemów leśnych**
- 3. Poprawa stanu zdrowotnego lasów**

W lasach gminy Wolsztyn wiele czynników abiotycznych i antropogenicznych przyczyniło się do zakłócenia procesów fizjologicznych w rozwoju drzew i zmniejszyło ich naturalną odporność biologiczną. Dlatego duże znaczenie będzie miało przewrócenie do właściwego stanu siedlisk przyrodniczych charakteryzujących się silnym przekształceniem m.in. wskutek nasadzeń monokultur sosnowych, olszowych, zabiegów melioracyjnych, jak również wzbogacenie istniejącego drzewostanu. Istotne będzie dalsze dostosowywanie nasadzeń do typu siedliska naturalnego i wykorzystywanie mikrosiedlisk. Nadleśnictwa prowadzą ciągle prace do rozpoznania zasobów różnorodności biologicznej w lasach Na terenach o szczególnych walorach przyrodniczych nadal podejmowane będą działania zmierzające do zbliżenia składu gatunkowego drzewostanów do ekosystemów naturalnych oraz do pełnego wykorzystania możliwości siedliskowych. Preferowane będą nadal biologiczne i mechaniczne metody ochrony lasu realizowane poprzez: zakładanie remiz, wywieszanie budek lęgowych, ochronę mrowisk, wykładanie pułapek feromonowych i klasycznych na owady, korowanie ściętych drzew. Ograniczać będzie się stosowanie środków chemicznych, głównie insektycydów, na korzyść biopreparatów, działających bardziej selektywnie.

Na terenie gminy planowane jest zalesienie terenów o niskiej bonitacji gleby nieprzydatnych rolniczo tj. V i VI klasy. Ponadto zalesiane będą grunty zdegradowane oraz grunty pełniące funkcje ochronne wód powierzchniowych i podziemnych. Skład gatunkowy zalesień będzie odpowiadał potencjałowi troficznemu siedlisk, po jego zbadaniu przez służby gleboznawcze. Wprowadzenie gatunków drzew liściastych zapobiegnie procesom bielocowania i osuszania gleby, zwiększając odporność ekosystemów leśnych i zmniejszając zagrożenie pożarowe.

W związku z objęciem części gminy programem NATURA 2000, niektóre grunty leżące w obrębie Wielkiego Łęgu Obrzańkiego (rejon wsi Blocko) przeznaczone do zalesienia, winny pozostać w użytkowaniu rolniczym – łąki.

Kierunki działań:

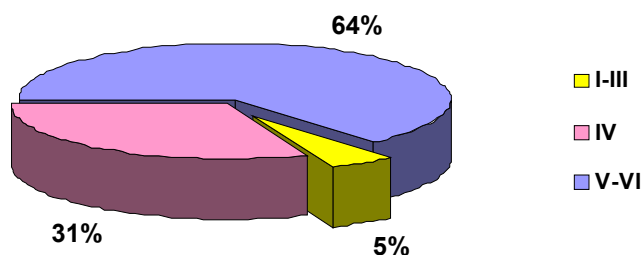
- zalesianie odłogowanych użytków rolnych, za wyjątkiem łąk objętych programem NATURA 2000,
- prowadzenie zalesienia równoległe z działaniami prowadzącymi do zróżnicowania struktury gatunkowej lasów i poprawy struktury wiekowej drzewostanów oraz bieżąca ochrona istniejących kompleksów leśnych,
- stały monitoring środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (pożary, choroby, szkodniki,)
- ograniczanie monokultur sosnowych,
- edukacja ekologiczna w zakresie wzbogacania i racjonalnego użytkowania zasobów leśnych (zwiększenie różnorodności gatunkowej szczególnie w nasadzeniach porolnych)

3.3. Ochrona gleb

Użytkowanie ziemi w gminie i mieście Wolsztyn

Gleby gruntów ornych gminy Wolsztyn są średniej i niskiej jakości: Kl. III a, b, - 5,7 %, kl. IV a, b, - 33%, kl. V – 27,3 %, kl. VI – 32,8 %, kl. VI z – 1,2 %. Gleby klas V i VI oraz gleby nieprzydatne rolniczo – klasy VI z stanowią 61,3 % areалу (przy 63,5 % areálu powiatu). Brak gruntów ornych zaliczanych do klasy I i II klasy rzutuje na ocenę jakości gleb gminy

W powiecie wolsztyńskim gleby klas V i VI oraz gleby nieprzydatne rolniczo – klasy VI RZ stanowią 63,5 % areálu powiatu (w województwie Wielkopolskim dla porównania te same klasy stanowią 40 %), 31% -gleby średnie, natomiast pozostałe 5% to gleby II-III klasy bonitacyjnej, czyli średnio-dobrych.

Ryc. 2 Klasyfikacja gleb użytkowanych rolniczo w powiecie wolsztyńskim w 2002 roku (za „Programem ochrony środowiska dla powiatu wolsztyńskiego”).

Tabela 2. *Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej w powiecie (za „ Programem ochrony środowiska dla powiatu wolsztyńskiego”).*

Lp.	Gmina	Ocena gleb w punktach IUNG							
		Bonitacja		Przydatność rolnicza		Wskaźnik syntetyczny jakości		Wskaźnik jakości i przydatności rolniczej	Ogólny wskaźnik waloryzacji przestrzeni produkcyjnej
		Grunty orne	Użytki zielone	Grunty orne	Użytki zielone	Grunty orne	Użytki zielone		
1.	Przemęt	35,4	37,5	36,0	38,2	35,7	37,8	36,4	54,7
2.	Siedlec	43,1	39,3	36,4	38,9	35,2	39,1	35,9	54,0
3.	Wolsztyn	35,1	38,2	34,1	39,6	34,6	38,9	36,0	54,0
	Powiat	34,9	38,3	35,5	38,9	35,2	38,6	36,1	54,2

W powiecie generalnie dominują gleby kwaśne z wysokimi potrzebami wapnowania (46,5%). Stwierdzono, że w dużej mierze gleby na terenie powiatu są zakwaszone (**bardzo kwaśne lub kwaśne** – 60% w **gminie Wolsztyn**, 53% w gminie Przemęt i 32,6% w gminie Siedlec) i wymagają wapnowania. Gleby można uznać za zasobne w przyswajalny fosfor (tylko 2,7% to gleby o bardzo niskiej zawartości). Udział gleb o bardzo niskiej zawartości potasu wynosi 63,6% z czego wynika konieczność nawożenia. Podobnie jest w przypadku przyswajalnego magnezu 45,4% użytków rolnych charakteryzuje się jego bardzo niską zawartością. Magnez podobnie jak fosfor i potas (makroelementy) jest niezbędnym składnikiem pokarmowym. Jego niedostatek w glebach jest częstą przyczyną niskich plonów, a nawet nie udania się uprawy. Niedobór tego składnika jest często stwierdzany w glebach lekkich i silnie zakwaszonych. Poprawa odczynu przez wapnowanie stwarza możliwości pobierania przez rośliny magnezu ze związków uprzednio niedostępnych. Ostatnie badania stanu zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi na terenie powiatu były przeprowadzone w 1999r. potwierdziły wyniki uzyskane przez Stacje Chemiczno- Rolnicze, które przeprowadziły badania analityczne w latach 1992-1997. Badania te wykazały, że większość gleb na terenie powiatu cechuje naturalna zawartość metali ciężkich. W bardzo małym procencie gleby wykazują zawartość podwyższoną niklu -Ni (gm. Siedlec i Wolsztyn) oraz cynku -Zn (gm. Przemęt).

Wśród potencjalnych zagrożeń gleb w gminie Wolsztyn, jak na terenie powiatu wolsztyńskiego należy wymienić:

- zagrożenia erozją wietrzną i nadmierne przesuszanie wierzchnich warstw gleby,
- nieuporządkowana gospodarka ściekowa (odpady powstające przy hodowli, gromadzenie obornika na przyzmach bezpośrednio na glebie),
- zanieczyszczenia gleb spowodowane odciekami dróg o dużym natężeniu ruchu pojazdów,
- zły stan utrzymania systemu melioracji podstawowej i szczegółowej,
- braki w melioracji drenarskiej gruntów.

Cel średniokresowy i kierunki działań do 2011 roku

Cele: Właściwe użytkowanie istniejących zasobów, ich ochrona i rekultywacja

Ochrona gleb i utrzymanie odpowiednich walorów produkcyjnych dotyczy wszystkich gmin ponieważ ich rozwój wiąże się z rozwojem rolnictwa ekologicznego.

Wg art.109 ust. 2 POŚ, w zakresie obowiązków **Starosty leży prowadzenie okresowych badań jakości gleby i ziemi**. Starosta winien prowadzić corocznie aktualizowany rejestr informacji o terenach, na których stwierdzono przekroczenia standardów jakości gleby lub ziemi, z wyszczególnieniem obszarów, na których obowiązek rekultywacji obciąża starostę (art. 110 POŚ). Kolejność realizowania przez starostę zadań w zakresie rekultywacji powierzchni ziemi określają powiatowe programy ochrony środowiska (art. 112 POŚ)

Racjonalne wykorzystanie zasobów gleby, zwłaszcza w ujęciu długo okresowym, powinno polegać na:

- zagospodarowanie gleb w sposób, który odpowiada w pełni ich przyrodniczym walorom i klasie bonitacyjnej,
- lepszym dostosowaniu do naturalnego, biologicznego potencjału gleb, formy ich zagospodarowania oraz kierunków i intensywności produkcji.

Prowadzenie edukacji ekologicznej wśród rolników ma na celu wskazania im odpowiednich rozwiązań oraz uświadomienie ich o konsekwencji nieprawidłowej gospodarki rolnej.

Istotnym kierunkiem działań będzie wdrożenie i upowszechnienie Kodeksu Dobrej Praktyki Rolnej (KDPR) oraz uwarunkowań wdrożenia systemów jakości.

Przewiduje się poprawę stanu świadomości ekologicznej mieszkańców wsi w zakresie:

- zmniejszenia zjawiska spalania odpadów w lokalnych kotłowniach,
- wypalania łąk i ściernisk,
- wprowadzania ścieków do gruntu,
- gromadzenia obornika na niezabezpieczonym gruncie i stosowanie świeżej gnojowicy do użyźniania pól,
- zasypywania oczek wodnych odpadami mineralnymi.

Wzrost świadomości ekologicznej społeczności spowoduje popieranie rolnictwa ekologicznego, szczególnie na obszarach o cennych walorach przyrodniczych.

Stopniowo odstępować się będzie od bezściółkowej hodowli trzody i bydła, propagując hodowlę ściółkową, dostarczającą obornik, ważny składnik strukturotwórczy gleb.

Preferowane będzie:

- racjonalne nawożenie z uwzględnieniem konieczności przeciwdziałania stratom materii organicznej gleby przez szerokie zastosowanie obornika i humusotwórczych upraw w postaci poplonów,
- stosowanie maszyn nie powodujących nadmiernego ugniatania i wytwarzania tzw. "podeszwy glebowej", która zmienia niekorzystnie właściwości gleb i przyspiesza odpływ wody oraz substancji biogenych z pól uprawnych,
- wprowadzanie urozmaiconych płodozmianów.

Polityka ochrony gleb będzie również uwzględniać działania zapobiegające procesom erozji. Erozja wietrzna jest typowa dla otwartych przestrzeni rolnych, dlatego niezbędne jest stosowanie zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych oraz stałe przetrzymywanie gleby pod pokrywą roślinną. Koncepcja rolnictwa ekologicznego obejmuje wiele działań w zakresie kształtowania struktury krajobrazu rolniczego, zwłaszcza tworzenie barier przeciwdziałających procesom erozji wietrznej i wodnej, wprowadzając retencję i małe obiegi wodne w agrosystemach, jak również eliminując zanieczyszczenia chemiczne z wód podskórnych i gruntowych oraz z bogacając zasoby biologiczne obszarów rolniczych. Dla utrzymania optymalnej wilgotności gleby i prawidłowego systemu odwodnienia konieczne będzie utrzymanie urządzeń melioracyjnych, rowów i drenażu w dobrym stanie technicznym. Eksploatacja tych systemów urządzeń powinna polegać na regulacji odpływów wód i możliwie długim ich przytrzymywaniu w profilu glebowym.

Zakładając ciągły rozwój przedsiębiorczości, a również sieci komunikacyjnych na terenie powiatu, wzrośnie negatywny wpływ oddziaływania przemysłu i ruchu komunikacyjnego na gleby.

Kierunki działań

- racjonalne zużycie środków ochrony roślin i nawozów,

- wspieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego,
- wdrażanie zasad Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych,
- ochrona gleb przed degradacją i rekultywacja gleb zdegradowanych,
- ochrona gleb przed negatywnym wpływem transportu i infrastruktury transportowej,
- zabezpieczenie przed erozją.

3.4. Ochrona zasobów kopalin

Na terenie gminy Wolsztyn udokumentowano 2 złoża piasków o zasobach powyżej 1.400 tys. m³ (złóże Tuchorza):

1. o zasobach 284 tys. m³
2. o zasobach 1.080 m³

oraz i jedno złożo torfowe o zasobach bilansowych 86,1 tys m³ na terenie miejscowości Barłożnia.

Za najważniejsze problemy z zakresu ochrony kopalin uznano:

- przekształcenie litosfery na skutek powierzchniowej eksploatacji kopalin,
- obecność nielegalnych wyrobisk żwiru i piasku do celów budowlanych.

Cele średniookresowe i kierunki działań do 2011 roku

Minimalna ingerencja wywierana na środowisko w procesie eksploatacji złóż i rekultywacja terenów poeksploatacyjnych

Regulacje odnośnie kopalin zawarte są w ustawie POŚ, a między innymi ochrona złóż kopalin poprzez racjonalne gospodarowanie ich zasobami i kompleksowe wykorzystanie kopalin, w tym kopalin towarzyszących. Minister Środowiska, wojewodowie i starostowie odpowiedzialni są za kształtowanie polityki ochrony złóż kopalin i gospodarowanie zasobami surowców. W przypadku złóż eksploatowanych istotne jest maksymalne wykorzystanie zasobów w granicach udokumentowania, a następnie właściwa z punktu widzenia gospodarki przestrzennej i ochrony środowiska, rekultywacja wyrobiska. Obowiązki te ciążyą na użytkowniku złoża, natomiast rolą administracji publicznej jest określenie warunków prowadzenia eksploatacji, jej zakończenia i rozliczenia.

W przypadku złóż nieeksploatowanych, jedynym sposobem zabezpieczenia zasobów udokumentowanych złóż przed ich utratą jest ochrona obszarów, na których występują przed zainwestowaniem uniemożliwiający późniejszą eksploatację.

Wydobywanie kopalin wiąże się z powstawaniem szkód w środowisku. Wydobywanie kopalin systemem odkrywkowym powoduje degradację powierzchni terenu, a prace rekultywacyjne po zakończeniu eksploatacji, w niewielkim stopniu łagodzą przeobrażenia spowodowane wydobywaniem kopalin

Kierunki działań

- rekultywacja terenów poeksploatacyjnych,
- likwidacja i rekultywacja nielegalnych wyrobisk oraz zapobieganie powstawaniu dzikich wyrobisk.

4. JAKOŚĆ ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWO EKOLOGICZNE

Jakość środowiska jest jednym z podstawowych czynników decydujących o zdrowiu człowieka. Zasady prozdrowotnej polityki ekologicznej uwzględniającej związku środowiska ze zdrowiem wyraża:

- „Europejska karta środowiska i zdrowia”, przyjęta podczas Pierwszej Europejskiej Konferencji nt. „Środowisko i Zdrowie” we Frankfurcie n. Menem w 1989r,
- Deklaracja Drugiej Europejskiej Konferencji Ministrów Środowiska i Zdrowia w Helsinkach w 1994r. w której Polska wyraziła potrzebę i gotowość ustanowienia i realizacji narodowego projektu zdrowia środowiskowego,
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, która w art. 68 ust.4 zobowiązuje władze publiczne do zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska.

Również w programie działań UE w dziedzinie ochrony środowiska na lata 2001-2010, wśród czterech priorytetowych obszarów działań wymienione jest „Środowisko i zdrowie”. Cel strategiczny to „osiągnięcie takiej jakości środowiska, w którym poziomy zanieczyszczeń spowodowanych przez człowieka nie prowadzą do znaczącego wpływu na zdrowie człowieka lub jego zagrożenia”.

Do najważniejszych elementów środowiska mających wpływ na zdrowie należą: wody, powietrze i gleby a wśród uciążliwości środowiskowych należy wymienić: hałas, odpady komunalne i przemysłowe.

Większość unijnych standardów, którym Polska musi sprostać, dotyczy jakości środowiska. Zadania z tego zakresu należą do najważniejszych i najbardziej kosztownych, ponieważ obejmują tak ważne dziedziny jak ochrona zasobów wodnych, ochrona powietrza atmosferycznego, gospodarowanie odpadami. Do nich odnosi się również wiele przyjętych przez Polskę zobowiązań międzynarodowych wynikających z podpisanych konwencji i protokołów do konwencji.

4.1. Jakość wód

4.1.1. Wody powierzchniowe

3.1.1.1 Rzeki

Pod względem hydrograficznym gmina Wolsztyn leży głównie w zlewni rzeki Obry, która w latach 1796 – 1863 została uregulowana i obecnie płynie siecią kanałów na południu gminy. Przez teren gminy przepływają: Kanał Północny Obry (dł.23,8 km), Kanał Środkowy Obry (18 km), **Kanał Południowy Obry (6,5 km) leżący w zlewni Odry**, Kanał Wincentowski (2,2 km), Kanał Wroniawski (3,6 km), Dojca (9 km) oraz kilka mniejszych cieków.

WIOŚ w Poznaniu, Delegatura w Lesznie prowadzi okresowe kontrole stanu czystości cieków na obszarze gminy. W latach 2000 – 2002 była badana woda w Kanale Północnym Obry, Kanale Środkowym Obry, Kanale Południowym Obry oraz w Dojcy.

Wody zakwalifikowane zostały do pozaklasowych z uwagi na zanieczyszczenie substancjami organicznymi, związkami biogennymi. W większości cieków podstawowych stan sanitarny wód odpowiadał klasie III.

4.1.1.2. Jeziora

Jezioro Berzyńskie,

przepływowe (Dojca), o powierzchni – 330,8 ha, max. głębokość – 4,5 m, głębokość średnia 2,4 m, co kwalifikuje jezioro poza kategorią podatności na degradację. Jezioro ma kształt owalny, z osią o przebiegu z północnego wschodu na południowy zachód. Linia brzegowa słabo rozwinięta (26 m/ha); stosunek objętości do linii brzegowej wynosi 0,91. Dno jeziora jest zamulone, roślinność zajmuje ok. 6,1 % powierzchni zwierciadła wody (ok. 20,0 ha) i ok.

68,5 % linii brzegowej. Jezioro otoczone groblami, przy groblach - rowy opaskowe. Kategoria podatności na degradację – poza kategorią, Klasa czystości III.

Jezioro Wolsztyńskie

przeływowe (Dojca), o powierzchni – 124,2 ha. Maxymalna głębokość – 4,2 m, głębokość średnia 2,0 m. Jezioro ma kształt wydłużony o osi przebiegającej z północnego zachodu na południowy zachód. W części środkowej jezioro znacznie się poszerza w kierunku wschodnim; w tej części znajduje się wyspa o pow. 1,3 ha. Jezioro jest osłonięte dookoła wąskim pasem drzew. Południowe brzegi okolone są zabudową miejską, od wschodu przylega wieś Karpicko. Linia brzegowa jeziora jest średnio rozwinięta (60 m/ha); stosunek objętości do linii brzegowej wynosi 0,37, co świadczy o niewielkiej odporności na wpływy z otaczających terenów i stawia jezioro poza kategorią podatności na degradację. Dno jeziora jest zamulone. Roślinność zajmuje ok. 7,9 % powierzchni zwierciadła wody (10,0 ha) i około 74,6 % linii brzegowej, praktycznie poza obszarem plaż i promenady jest to całość jeziora. Kategoria podatności na degradację - III, klasa czystości – III.

Jezioro Rudno (Orchowe),

przeływowe (Kanał Południowy Obry, Obrzyca) o powierzchni 163,0 ha, z czego ok. 60 % w gminie Wolsztyn. Głębokość maksymalna – 9,1 m, głębokość średnia – 4,1 m. Jezioro ma rozwiniętą linię brzegową z dużym półwyspem od strony południowo-wschodniej. Wokół jeziora bardzo liczne ośrodki wypoczynkowe. Kategoria podatności na degradację - III, klasa czystości – III.

Jezioro Obrzańskie (Oberskie)

Przeływowe (Kanał Środkowy Obry). Powierzchnia jeziora wynosi 86,8 ha, maksymalna głębokość – 5,1 m, głębokość średnia – 1,8 m, co kwalifikuje jezioro poza kategorią podatności na degradację. Jezioro ma kształt bardzo nieregularny, z przewężeniem w środku: część północna jest mniejsza i płytsza, część południowa – większa, o głębokości do 5,1 m. Część północna jest w znacznym stopniu porośnięta roślinnością zanurzoną i o liściach pływających. Linia brzegowa rozwinięta (78 m/ha), dno zamulone. Roślinność zajmuje ok. 14,5 % powierzchni zwierciadła wody (12,6 ha) i ok. 92,5 % linii brzegowej. Kategoria podatności na degradację – III, klasa czystości – non.

Jezioro Wilcze

Powierzchnia – 48,2 ha, głębokość średnia 6,0 m, nie badane przez WIOŚ. Otoczone od strony północnej, północno – wschodniej i północno - zachodniej zabudową letniskową. Nie badane przez WIOŚ.

Jezioro Krutla (Święte)

Powierzchnia 23,3 ha, głębokość maksymalna – 15,3 m, głębokość średnia 8,9 m. Kategoria podatności na degradację – III, klasa czystości III.

Jezioro Wuszno

Powierzchnia 22,4 ha, śródlądne, otoczone od strony południowej zabudową letniskową. Głębokość średnia 1,4 m. Nie badane przez WIOŚ.

Jezioro Świętno

Powierzchnia 4,5 ha, śródlądne, średnia głębokość 2,5 m. Nie badane przez WIOŚ.

4.1.2. Wody podziemne

Na terenie gminy Wolsztyn znajduje się Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 150

– Pradolina Warszawa-Berlin. Ocena jakości wód podziemnych (dane z WIOŚ w Poznaniu Delegatura w Lesznie) wykonano na podstawie monitoringu regionalnego wód podziemnych (badania prowadzono tylko na terenie sąsiedniej gminy Przemęt). W ramach monitoringu krajowego badania prowadzono w miejscowości Świętno gm. Wolsztyn - jakość wód odpowiadała klasie III- wody niskiej jakości.

4.1.3. Gospodarka wodno-ściekowa

Na terenie gminy Wolsztyn ludność zaopatrywana jest w wodę za pośrednictwem sieci wodociągowej, długości 144 km, z trzech ujęć gminnych: Wroniawy, Chorzemin i Powodowo oraz trzech ujęć zakładowych. Dostęp do sieci posiada 87 % ludności, korzysta z niej ok. 57%, reszta korzysta z ujęć własnych.

Sieć kanalizacyjna, długości 108 km, obejmuje Wolsztyn wraz z wsiami: Komorowo, Berzyna, Karpicko, Niałek Wielki, Wroniawy, Powodowo, Chorzemin. Częściowo skanalizowane są następujące wsie: Adamowo, Stary Widzim; rozpoczęte zostały inwestycje we wsiach: Kębłowo i Obra.

Na terenie gminy funkcjonują dwie oczyszczalnie ścieków:

1. Gminna, do której spływają ścieki z większości skanalizowanych miejscowości, pracująca w układzie 3 stopniowego, mechaniczno-biologicznego oczyszczania ścieków, obejmując: defosfatację, denitryfikację i nitryfikację z chemicznym strącaniem fosforu oraz częściową tlenową stabilizacją osadu. Osad poddawany jest procesowi higienizacji wapnem i jako BIOKAL uzyskał atest do stosowania w rolnictwie. Przepustowość 6000 m³/d.
2. Oczyszczalnia ścieków Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej, która obecnie przejmuje także ścieki komunalne z osiedla Żegockiego i Komorowa. Oczyszczalnia pracuje w układzie 3 stopniowego, mechaniczno-biologicznego oczyszczania ścieków, obejmując defosfatację, denitryfikację i nitryfikację z symultanicznym i końcowym chemicznym strącaniem fosforu wraz z odwadnianiem osadów w prasie. Osad poddawany jest procesowi higienizacji wapnem. Oczyszczone ścieki gromadzone są w 8 stawach pełniących rolę doczyszczania dodatkowego ścieków oraz zbiorników retencyjnych z hodowlą ryb. Przepustowość nominalna – 1280 m³/d, maksymalna 2000 m³/d.
3. Na terenie gminy użytkowanych jest 7 przydomowych oczyszczalni ścieków.
4. Na terenach wiejskich, poza siecią kolektorów ściekowych, ścieki gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych (korzysta z nich ok. 30 % ludności gminy). Wiele zbiorników w gospodarstwach rolnych gromadzi ścieki bytowo – gospodarcze wraz z gnojówką lub gnojowicą.

Cele średniookresowe i kierunki działań do 2011 roku

Cele:

1. Zapewnienie odpowiedniej klasy czystości wód powierzchniowych,.
2. Ochrona jakości wód podziemnych a tym samym zapewnienie mieszkańcom odpowiedniej jakości wody do picia.
3. Zapewnienie mieszkańcom i innym użytkownikom możliwości odprowadzania ścieków w sposób zgodny z wymaganiami ochrony środowiska.

Zasady zarządzania gospodarką wodną reguluje ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. Nr 115, poz. 1229, ze zm.), dostosowane do przepisów Unii Europejskiej:

- **Ramowej Dyrektywy Wodnej (2000/60/We)** oraz dyrektywami:

- 91/271/EEC w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych,

- 98/83/EEC w sprawie jakości wody do spożycia przez ludzi,
- 96/61/EEC dotyczy zintegrowanej ochrony przed zanieczyszczeniem,
- 91/676/EEC w sprawie ochrony wód przed zanieczyszczeniem azotanami, pochodzącymi ze źródeł rolniczych,
- 76/464/EEC w sprawie zanieczyszczenia spowodowanego przez niektóre substancje niebezpieczne odprowadzane do środowiska wodnego.

Cel podany powyżej jest zgodny z zapisami Prawa Wodnego. Mówiąc o jakości użytkowej wód należy rozumieć:

- wody powierzchniowe i podziemne, które są lub mogą być wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia.
- wody powierzchniowe wykorzystywane do celów rekreacyjnych, a w szczególności do kąpieli
- wody powierzchniowe przeznaczone do bytowania ryb, skorupiaków i mięczaków lub innych organizmów w warunkach naturalnych oraz umożliwiających migracje ryb

Kierunki działań do 2011 roku – ochrona jakości wód powierzchniowych

Wody powierzchniowe w gminie Wolsztyn wykorzystywane są do celów rekreacyjnych i hodowli ryb. Dla zapewnienia odpowiedniej jakości użytkowej wód należy kontynuować rozbudowę sieci kanalizacyjnych na terenach wiejskich. Zgodnie z przyjętym programem gospodarki ściekowej, stopniowo nastąpi skanalizowanie całej gminy Wolsztyn, jedynie w miejscowościach: Barłożnia Wolsztyńska i Gościeszynska, Wola Dąbrowiecka, Nowy Młyn, Ruchocki Młyn i Zdrogowo oraz w pojedynczych posesjach, gdzie rozbudowa sieci jest ekonomicznie nie uzasadniona, zakłada się budowę oczyszczalni przydomowych lub pozostawienie przy posesjach zbiorników bezodpływowych.

Kierunki działań

- budowa i systematyczna modernizacja sieci kanalizacyjnej i egzekwowanie obowiązku przyłączenia posesji do kolektorów,
- kontrola miejsc nielegalnych odprowadzeń do wód powierzchniowych i likwidacja lokalnych źródeł zanieczyszczeń,
- ograniczenie spływu zanieczyszczeń powierzchniowych do wód oraz współpraca z ościennymi gminami w zakresie podejmowania działań zmierzających do poprawy jakości wód,
- budowa w gospodarstwach rolnych hodowlanych szczelnych zbiorników na gnojowicę i gnojówkę oraz płyt pod obornik,
- rozbudowa i modernizacja urządzeń kanalizacji deszczowej,
- dostosowanie zagospodarowania turystycznego jezior do granicznej wielkości chłonności turystycznej.

Kierunek działań do 2011 roku – ochrona jakości wód podziemnych

Ochrona jakości wód podziemnych ma na celu zlikwidowanie lub przynajmniej znaczne ograniczenie przenikania zanieczyszczeń z powierzchni ziemi do warstw wodonośnych. Duże znaczenie będzie mieć właściwa ochrona wód w strefach wrażliwych (do końca 2003 roku Dyrektorzy RZGW byli zobowiązani do opracowania wykazu takich wód), a więc tam gdzie podatność na ich zanieczyszczenie jest największe. Do osiągnięcia tego celu konieczne jest uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego informacji bieżących oraz prognoz dotyczących oddziaływania na środowisko wodne, projektowanej zabudowy i innych obiektów, a także obszarów funkcjonalnych na terenie gminy. Sporządzenie na ich podstawie projektów stref ochronnych, a następnie odpowiednie ich wdrożenie, umożliwi sprawowanie kontroli nad procesami migracji zanieczyszczeń i tym samym ograniczy degradację wód.

Głównymi czynnikami, które powinny być brane pod uwagę są parametry hydrogeologiczne, takie jak głębokość występowania zwierciadła wód podziemnych, zdolności filtracyjne warstwy wodonośnej, rodzaj i miąższość warstwy glebowej, a także dane na temat istniejących już obiektów mogących zagrażać jakości wód (stacje paliw, składowiska odpadów, magazyny substancji niebezpiecznych) oraz urządzeń lub miejsc związanych z pozyskiwaniem wody (ujęcia), a także zbiorników i cieków powierzchniowych.

Kierunki działań

- racjonalne dawkowanie i przestrzeganie agrometeorologicznych terminów stosowania nawozów sztucznych i środków ochrony roślin oraz promowanie prośrodowiskowych zasad upraw,
- ograniczenie wpływu zanieczyszczeń obszarowych na zasoby wodne
- wdrożenie projektu stref ochronnych,
- inwentaryzacja zbiorników bezodpływowych,
- inwentaryzacja przyzagrodowych oczyszczalni ścieków.

Kierunek działań do 2011 roku – poprawa jakości wody ujmowanej do celów pitnych

Poprawa czystości wód powierzchniowych, będzie skutkowała w poprawie jakości wody ujmowanej do celów pitnych. Udostępnienie wody dobrej jakości mieszkańcom gminy zależy także od poprawy wskaźników zwodociągowania, stanu technicznego istniejących sieci wodociągowych i sprawności stacji uzdatniania wody.

W związku z tym w gminie planuje się w gminie Wolsztyn budowa wodociągu w m. Świętno.

Kierunki działań

- dalsza modernizacja i rozbudowa stacji uzdatniania wody we Wroniawach, budowa, rozbudowa i modernizacja wodociągów.

4.2. Gospodarka odpadami

Obowiązujący „Plan gospodarki odpadami dla miasta i gminy Wolsztyn”, uchwalony uchwałą XXXII/260/01 Rady Miejskiej z dnia 24 maja 2001 r, jest obecnie aktualizowany przez Związek Międzygminny OBRA, w trakcie uzgadniania, zgodnie z POŚ z zarządem powiatu wolsztyńskiego i województwa wielkopolskiego. Jako odrębny dokument zostanie uchwalony przez Radę Miejską, dlatego do niniejszego rozdziału „Programu ochrony środowiska...” przeniesiono jedynie najważniejsze zapisy z Planu.

Odpady komunalne

W gminie Wolsztyn, w roku 2003 unieszkodliwiono poprzez deponowanie na składowisku 7.916 Mg (w roku poprzednim – 8.884 Mg; spadek o 11 %) odpadów komunalnych pochodzących z gospodarstw domowych i jednostek gospodarczych. Poddano odzyskowi i recyklingowi opakowania:

- Z tworzyw sztucznych – 22,46 Mg,
- Z papieru i tektury – 3,15 Mg,
- Ze szkła gospodarczego – 136,34 Mg,

Odpady komunalne deponowane są na składowisku w Powodowie, o łącznej powierzchni kwater- 1,52 ha, przy pojemności 68.700 m³ (96 tys. Mg). Kwatera I, o pow. 0,52 ha oddana została do użytku w 1992 r., kwatera II, o pow. 1,00 ha w roku 1997. Składowisko zabezpieczone jest w pełni przed zanieczyszczeniem gleb i wód podziemnych, prowadzony jest pełen monitoring. Od 1997 r. wszyscy mieszkańcy gminy Wolsztyn objęci są zryczał-

owaną odpłatnością za wywóz odpadów z posesji, od 2001r. wprowadzono obowiązek segregacji odpadów „u źródła” metodą na donoszenie do 101 gminnych punktów segregacji następujących odpadów:

- szkło białe i kolorowe,
- papier,
- tworzywa sztuczne,
- metale

ponadto, w większych skupiskach ludności zbierana jest do pojemników zużyta odzież, w szkołach i urzędach zbierane są baterie.

Odpady z oczyszczalni ścieków

Docelowa ilość wytworzonego osadu ściekowego przy istniejących obecnie oczyszczalniach ścieków wynosi 6,1 Mg suchej masy/dobę.

W przyszłości przewiduje się niewielki wzrost ilości osadów ściekowych, który nastąpi ze względu na postępującą rozbudowę kolektorów sanitarnych na wsiach..

Odpady z sektora gospodarczego

Na terenie gminy Wolsztyn, na koniec grudnia 2003 r. zarejestrowanych było 3094 podmiotów gospodarczych. Większość z nich pozbywa się odpadów w sposób zorganizowany: odpady niebezpieczne lub podlegające odzyskowi lub recyklingowi – wywożone są specjalistycznym sprzętem poza obszar gminy, odpady o składzie podobnym do odpadów bytowych, składowane są na składowisku w Powodowie. Odpady poubojowe niskiego ryzyka utylizowane są w Zakładzie Utylizacji Odpadów w Kębłowie – zakład podlegający Spółdzielni Rolniczej AGROFIRMA we Wroniawach.

Odpady niebezpieczne

Odpady niebezpieczne powstające w wyniku prowadzenia działalności gospodarczej są wywożone poza obszar gminy przez specjalistyczne firmy, kosztem produkujących je podmiotów gospodarczych. Niewielkie ilości odpadów niebezpiecznych znajduje się w strumieniu odpadów komunalnych deponowanych na składowisku w Powodowie.

Cele średniookresowe do 2007 roku

Dla odpadów sektora komunalnego:

Cel ogólny do roku 2007: Zminimalizowanie ogólnej ilości wytworzonych odpadów oraz rozszerzenie zakresu ich odzysku i unieszkodliwiania

Cele szczegółowe do roku 2007

- budowa III kwatery składowiska w Powodowie o pojemności gwarantującej składowanie odpadów zmieszanych nie mających wartości materialnej, do czasu oddania do użytku składowiska w Centrum Zagospodarowania Odpadów w Piotrowie,
- rozszerzenie zakresu selektywnej zbiórki odpadów o odpady ulegające biodegradacji, budowa kompostowni w Powodowie,
- rozwój selektywnej zbiórki odpadów wielkogabarytowych,
- rozwój selektywnej zbiórki odpadów budowlanych,

Dla odpadów z sektora gospodarczego:

Cel ogólny do 2007 roku.

Minimalizacja odpadów z sektora gospodarczego oraz wprowadzenie nowoczesnego systemu ich unieszkodliwiania i wykorzystania

Cele szczegółowe do roku 2007:

- zorganizować gminny punkt zbiórki odpadów niebezpiecznych (przy składowisku w Powodowie),
- wzmoczenie kontroli prowadzenia gospodarki odpadami w zakładach, szczególnie w małych zakładach usługowych,
- prowadzić edukację ekologiczną i prawną w celu doprowadzenia do wymuszenia składania zbiorczych sprawozdań o gospodarce odpadami Marszałkowi Województwa
- wprowadzić selektywną zbiórkę papieru w biurach i szkołach,
- recykling opakowań toneru, z drukarek i kopiarek,

Kierunki działań do 2015 roku

Dla odpadów sektora komunalnego:

- dalszy rozwój selektywnej zbiórki odpadów komunalnych,
- kontynuacja i intensyfikacja akcji szkoleń i podnoszenia świadomości ekologicznej społeczeństwa,
- intensyfikacja odzysku i unieszkodliwiania odpadów wielkogabarytowych, budowlanych i niebezpiecznych z grupy odpadów komunalnych,

Dla odpadów z sektora gospodarczego:

Cele długookresowe na lata 2008-2015

- systematyczne wprowadzanie bezodpadowych i mało odpadowych technologii produkcji,
- ostateczne unieszkodliwienie urządzeń zawierających PCB,

4.3. JAKOŚĆ POWIETRZA

Wyniki klasyfikacji stref, przeprowadzonej na terenie powiatu wolsztyńskiego wskazują na nie przekraczanie wartości dopuszczalnej poziomów substancji w powietrzu (klasa strefy A) w 2002 roku. W związku z czym wymagane działania mają polegać jedynie na utrzymaniu jakości powietrza w strefie na tym samym lub lepszym poziomie. Tym samym, na terenie tej strefy **nie stwierdzono potrzeby opracowywania programów ochrony powietrza.**

Również na terenie województwa wielkopolskiego nie wskazano żadnej strefy do sporządzenia programów naprawczych według kryteriów dla ochrony zdrowia jak również kryteriów dla ochrony roślin.

Do zakładów stanowiących największe źródło emisji zanieczyszczeń do powietrza z terenu gminy Wolsztyn w „Programie ochrony środowiska dla powiatu wolsztyńskiego” zaliczono:

1. Zakład Przetwórstwa Mleka „Mlecz” Sp. z o.o. w Wolsztynie ul. Żeromskiego 16
2. Zakłady Produkcji Betonów „Prefbet” Sp. z o.o. w Powodowie
3. Kotłownia Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w Wolsztynie

Na stan powietrza negatywnie wpływa oprócz emisji przemysłowych również emisja komunikacyjna i związana z tym emisja dwutlenku azotu NO₂ oraz emisja niska.

Głównym źródłem emisji komunikacyjnej jest przebiegająca przez gminę Wolsztyn droga krajowa nr 32 z powodu ruchu tranzytowego w relacjach międzynarodowych, jak i przewozów krajowych i regionalnych. Uciążliwość stanowią również drogi wojewódzkie. Zasadniczym źródłem emisji niskiej są lokalne kotłownie oraz indywidualne gospodarstwa domowe. Poza emisją zanieczyszczeń typowych przy spalaniu tradycyjnych paliw, duży problem stanowi spalanie w paleniskach domowych i lokalnych kotłowniach materiałów takich jak opakowania z powłoką foliową, butelki PET, powodujące emisję substancji toksycznych do powietrza.

Gmina posiada koncepcję gazyfikacji, która jest zrealizowana w ok. 85 %: funkcjonuje sieć gazociągów doprowadzających gaz do ponad 6000 odbiorców. W ostatnich 5 latach zmodernizowano kotłownie z węglowych na gazowe w 17 obiektach (urząd, jednostki podległe, szkoły, przedszkola itp) należących do gminy.

Cele średniookresowe i kierunki działań do 2011 roku.

Zarządzanie ochroną powietrza

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 roku (Dz.U. nr 62, poz. 627 ze zm.) dział II zarządzanie ochroną powietrza odbywa się w układzie stref. Strefę zgodnie z ustawą stanowi:

- aglomeracja o liczbie mieszkańców powyżej 250 tysięcy,
- obszar powiatu nie wchodzący w skład aglomeracji.

W oparciu o powyższą ustawę oraz akty wykonawcze do w/w ustawy:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji (Dz.U. nr 87, poz.796)
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz.U. Nr 87, poz.798)

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu opracował „Ocenę poziomów substancji w powietrzu oraz wyniki klasyfikacji stref województwa wielkopolskiego za 2002 rok”. Podstawą do sporządzenia „Oceny...” były wyniki ze stacji pomiarowych z terenu województwa wielkopolskiego. Wyniki klasyfikacji wskazują na **nie przekraczania na terenie strefy wolsztyńskiej wartości dopuszczalnej poziomów substancji w powietrzu (klasa strefy A) w 2002 roku. W związku z tym wymagane działania mają polegać jedynie na utrzymaniu jakości powietrza w strefie na tym samym lub lepszym poziomie. Tym samym na terenie tej strefy nie stwierdzono potrzeby opracowania programów ochrony powietrza.**

Emisja niska

Docelowo system zaopatrzenia ludności w ciepło ma być oparty o istniejące systemy ciepłownicze, wykorzystanie lokalnych źródeł i zasobów paliw (w tym biopaliw) oraz podłączenie jak największej liczby mieszkańców do sieci gazowej. Na terenach wiejskich, gdzie względy ekonomiczne ograniczają rozwój sieci gazowej i sieci ciepłowniczej, w znacznym stopniu wykorzystywane będą lokalne zasoby energii odnawialnej (wykorzystanie drewna z zadrzewień, uprawa wierzby energetycznej, wykorzystanie odpadów drzewnych z lasów itp.).

Kierunki działań

- dalsza budowa sieci gazowej w niezgazyfikowanych miejscowościach gminy Wolsztyn,

- wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- upowszechnianie przyjaznego środowisku budownictwa (termomodernizacja),
- edukacja ekologiczna wskazująca na niewłaściwość spalania odpadów w domowych piecach i propagowanie spalania biomasy.

Emisja komunikacyjna

Emisja ze źródeł komunikacyjnych stanowi rosnące zagrożenie zwłaszcza w rejonach gdzie drogi wojewódzkie czy krajowe przebiegają przez centra miejscowości. Zmniejszenie emisji komunikacyjnej będzie następować poprzez wyprowadzenie ruchu tranzytowego z obszarów o zwartej zabudowie, zmniejszenie ruchu samochodowego lokalnego i działania dotyczące zmniejszania emisji zanieczyszczeń wraz ze spalinami. W gminie Wolsztyn planuje się modernizację mostów i wiaduktów, budowę chodników, separujących ruch kołowy od ruchu pieszego, budowanie urządzeń obsługi podróżnych (parkingi, urządzenia sanitarne).

Kierunki działań

- ograniczenie ruchu kołowego na obszarach najcenniejszych przyrodniczo (ochrona m.in. korytarzy ekologicznych),
- budowa obwodnic,
- egzekwowanie reżimów emisji spalin przez użytkowników pojazdów,
- modernizacja i naprawa dróg,
- budowa nowych tras rowerowych,
- edukacja ekologiczna mieszkańców dotycząca proekologicznych zachowań w zakresie korzystania ze środków transportu.

Emisja przemysłowa

Zasady dążenia do zapobiegania i zmniejszania zanieczyszczenia powietrza spowodowanego emisją z zakładów przemysłowych zostały określone w dyrektywie Rady 84/360/EWG. Dyrektywa ta realizuje zasadę prewencji i regułę ostrożności, uzupełniając ją koncepcją BATNEEC (najlepsza dająca się zastosować technologia nie wymagająca nadmiernych kosztów). Najnowszy sposób rozumienia tej koncepcji jest zawarty w dyrektywie rady nr 96/61/EWG z dnia 12.09.1996r. w sprawie zintegrowanego zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń (IPPC). W prawie wspólnotowym wymagania dotyczące jakości urządzeń ochrony powietrza są ściśle powiązane z problematyką dopuszczalnej emisji – emisja jest dopuszczalna, gdy nie można jej zlikwidować lub ograniczyć mimo zastosowania najlepszej dostępnej techniki (BAT/ Best Available Techniques). Istotne będzie podejmowanie przez przedsiębiorstwa dobrowolnych działań na rzecz ochrony środowiska, w tym redukcji emisji przemysłowej poprzez upowszechnianie systemów zarządzania środowiskowego zgodnych z międzynarodowymi normami.

Kierunki działań

- podejmowanie dobrowolnych działań na rzecz „czystszej” i przyjaznej środowisku produkcji,
- wdrażanie nowoczesnych technologii, przyjaznych środowisku (BAT),
- modernizacja procesów technologicznych (hermetyzacja i automatyzacja),
- instalowanie urządzeń do redukcji zanieczyszczeń powstałych w procesach technologicznych oraz poprawa sprawności obecnie eksploatowanych urządzeń,
- wdrożenie i wprowadzanie zintegrowanych pozwoleń w zakładach znajdujących się na liście instalacji IPPC,
- wprowadzenie systemów zarządzania środowiskiem ISO 14000.

4.4. ODDZIAŁYWANIE HAŁASU

W ostatnich latach nie prowadzono pomiaru hałasu komunikacyjnego na terenie gminy Wolsztyn. Najbliższe miejscowości gdzie były prowadzone pomiary hałasu na drodze krajowej nr 32 były prowadzone przez WIOŚ w Zielonej Górze w miejscowości Kargowa położonej ca 22 km od Wolsztyna.

Badania wykonano w odległości 1 m od krawędzi jezdni i 1,5 m od elewacji budynków, w porze dziennej (czas odniesienia 16 h). Wykonano także pomiary w godzinach maksymalnego natężenia ruchu pojazdów przy wybranych budynkach. Badania wykonano wśród gęstej zabudowy mieszkaniowej – zwartej bądź rozproszonej – zróżnicowanej pod względem wysokości. Pomiary wykazały podwyższone wartości natężenia hałasu, nie przekraczające dopuszczalnych norm dziennych. Z wykonanych pomiarów wynika, że głównymi sprawcami przekraczania wartości dopuszczalnych są samochody ciężarowe (głównie tzw. „TIR”, zwykle jadące kolumnami).

Hałas przemysłowy

Na terenie gminy Wolsztyn niektóre z podmiotów prowadzących działalność gospodarczą powodują uciążliwą emisję hałasu dla najbliższego otoczenia. Większość kontroli przeprowadzonych przez WIOŚ Poznań Delegatura w Lesznie odbyła się w ramach działań interwencyjnych, szczególnie w rejonie strefy przemysłowej przy ul. Żeromskiego w Wolsztynie. Generalnie jednak można przyjąć, że na terenie gminy nie występuje problem hałasu przemysłowego.

Cel średniookresowy i kierunki działań do 2011 roku.

Cel: Zmniejszenie uciążliwości hałasu komunikacyjnego, zwłaszcza na terenach zabudowanych.

Program ochrony przed hałasem

Zgodnie z ustawą POŚ, programy ochrony przed hałasem muszą zostać wykonane do 2013 r. dla aglomeracji powyżej 100 tys. mieszkańców. Wcześniej muszą zostać opracowane mapy akustyczne a za ich przygotowanie (wraz z programami naprawczymi) dla aglomeracji odpowiedzialni są prezydenci miast. Z kolei za opracowanie map akustycznych i programów naprawczych dla obszarów położonych wzdłuż głównych dróg, linii kolejowych i lotnisk odpowiedzialny jest wojewoda. (do 2007 r.)

Ochrona przed hałasem komunikacyjnym

Celem ograniczenia natężenia ruchu na drogach należy podjąć praktycznie identyczne działania jak dla zmniejszenia emisji zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza: budowa obwodnic, modernizacja dróg zwiększenie udziału transportu rowerowego i zbiorowego. Problem zagrożenia emisją hałasu należy integrować z aspektami planowania przestrzennego w opracowywaniu lub wprowadzeniu zmian do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Kierunki działań

- Budowa obwodnic miejscowości narażonych na hałas komunikacyjny oraz ekranów akustycznych,
- Szczegółowa inwentaryzacja miejsc o największym natężeniu ruchu drogowego,
- Monitoring hałasu drogowego w wyznaczonych punktach dokonanie oceny akustycznej wybranych miejsc,

- Wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów odnośnie standardów akustycznych dla poszczególnych terenów,

4.5. PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE

Pola elektryczne i magnetyczne na które są bezpośrednio narażone organizmy żywe, według obecnego stanu wiedzy są czynnikiem o znikomej szkodliwości. Potencjalne źródła pól elektromagnetycznych:

- GPZ (Główny Punkt Zasilania) w energię elektryczną,
- Stacje Telefonii Komórkowej.

Cel średniokresowy i kierunki działań do 2011 roku.

Cel: Bieżąca kontrola źródeł pól elektromagnetycznych i lokalizacja zgodna z obowiązującymi przepisami.

Głównym działaniem z zakresu ochrony przed polami elektromagnetycznymi będzie prowadzenie badań na obszarze całego kraju, które pozwolą na ocenę skali zagrożenia promieniowaniem. Kolejnym ważnym zadaniem służącym do realizacji celu będzie wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed promieniowaniem (II PEP). Zapisy te będą podstawą do wprowadzenia stref ograniczonego użytkowania wokół urządzeń elektroenergetycznych, radiokomunikacyjnych i radiolokacyjnych gdzie rejestruje się przekroczenie dopuszczalnych poziomów promieniowania niejonizującego. W przypadku nowych urządzeń należy poszukiwać niskokonfliktowych lokalizacji.

Kierunki działań

- Prowadzenie badań poziomów pól elektromagnetycznych na poziomie województwa.

4.6 ZAGROŻENIE AWARIAMI PRZEMYSŁOWYMI

Na terenie gminy Wolsztyn duże zagrożenie dla środowiska stanowią przede wszystkim zakłady stosujące w procesie technologicznym różnorodne związki chemiczne. Są to przede wszystkim zakłady produkcyjne, przedsiębiorstwa wodociągowe z instalacjami uzdatniania wody, mleczarnie z instalacjami chłodniczymi, rurociągi i bazy oraz stacje paliw. W zakładach tych stosuje się m.in. amoniak, chlor, freon, kwasy: siarkowy, octowy i solny, magazynuje i przewozi różnego rodzaju materiały pędne.

Na terenie gminy do większych takich zakładów należą:

- Zakład Przetwórstwa Mleka „MLECZ” w Wolsztynie,
- Zakład Produkcji Przetworów Mlecznych, Lodów „Broda” w Wolsztynie,
- Stacja Uzdatniania Wody we Wroniawach,
- PHU Greg-Rom baza paliw w Wolsztynie
- Wolsztyńska Fabryka Okuć WOLMET w Wolsztynie.

Innym źródłem nadzwyczajnych zagrożeń są drogi i szlaki komunikacyjne, po których odbywa się przewóz materiałów niebezpiecznych. Największa częstotliwość przewozów materiałów niebezpiecznych w gminie Wolsztyn występuje na następujących odcinkach dróg: nr 32 Zielona Góra – Poznań, nr 305 Wolsztyn-Wschowa, nr 303 Świebodzin – Wolsztyn, nr 315 Wolsztyn – Nowa Sól. Transport kolejowy stanowi bardzo poważne źródło potencjalnego zagrożenia, ze względu na ogromną ilość transportowanych materiałów niebezpiecznych. Najczęściej wykorzystywanym do przewozu materiałów niebezpiecznych w

obszarze powiatu wolsztyńskiego jest szlak kolejowy Wolsztyn – Leszno i Wolsztyn - Poznań.

Żaden z zakładów zlokalizowanych na terenie gminy Wolsztyn nie jest umieszczony na liście zakładów o dużym ryzyku wystąpienia awarii oraz liście zakładów o zwiększonym ryzyku, prowadzonej przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu.

Cele średniookresowe i kierunki działań do 2011 roku.

Cel: Eliminowanie i zmniejszenie skutków dla mieszkańców i środowiska z tytułu poważnych awarii przemysłowych

Generalnie obowiązki związane zapobieganiem z awariom przemysłowym spoczywają głównie na prowadzącym zakład o zwiększonym ryzyku lub o dużym ryzyku wystąpienia awarii oraz na organach Państwowej Straży Pożarnej, a także wojewodzie. Szczegółowy opis obowiązków podaje Prawo ochrony środowiska.

5. WYKORZYSTANIE SUROWCÓW, MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII ZGODNIE Z ZASADAMI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Stale rosnący udział kosztów pozyskania energii, surowców i wody w kosztach produkcyjnych wpływa niekorzystnie na konkurencyjność gospodarki. Obniżenie kosztów zakładów przemysłowych jest uzależnione od wprowadzenia najlepszych technologii (BAT) oraz skutecznego zarządzania środowiskowego (normy ISO serii 14000, MAS, programy „Czystej produkcji”, itp.).

5.1. KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH I OCHRONA PRZED POWODZIĄ

Na ciekach podstawowych gminy Wolsztyn znajdują się:

- 3 mosty budowli komunikacyjnych,
- 12 jazów z możliwością regulacji,
- 3 przepusty na budowach komunikacyjnych,
- 2 zastawki,
- 10 szt przepustów wałowych,

Na obiektach melioracji szczegółowej gminy Wolsztyn znajduje się:

- 822 szt przepustów,
- 115 szt zastawek piętrzących.

W gminie Wolsztyn znajduje się zbiornik małej retencji (Jezioro Berzyńskie) i trzy przepompownie (Berzyna, Niałek i Obra) oraz 11 punktów czerpania wody do celów p.poż .

Stan techniczny kanałów w gminie Wolsztyn przedstawia się następująco:

- Północny Kanał Obry - wymaga przebudowy i stałej konserwacji,
- Południowy i Środkowy Kanały Obry – wymagają konserwacji,
- Kanał Wroniawski – odpowiedni, ale wymaga gruntownej konserwacji,

Kanał Wroniawy-Terespol - odpowiedni, ale wymaga gruntownej konserwacji,

Na terenie gminy Wolsztyn nie występuje zagrożenie powodziowe.

Cele średniookresowe i kierunki działań do 2011 roku

Cel: Racjonalne wykorzystanie i zwiększanie zasobów wodnych w zlewniach

Główny kierunek działań w gminie jest pochodną działań podejmowanych na terenie powiatu i województwa wielkopolskiego, wynikających z opracowanych planów gospodarowania wodą w zlewniach (w naturalnych granicach hydrograficznych). Do końca 2003 roku dyrektorzy RZGW zobowiązani byli do opracowania wykazów wód zgodnie z ustawą Prawo wodne, a do końca 2004 roku do sporządzenia analizy: stanów zasobów wodnych w regionach wodnych oraz ekonomicznego gospodarowania wodami. Ważną rolę w zarządzaniu zasobami wodnymi pełni baza danych systemu wymiany informacji z zakresu gospodarki wodnej na obszarze województwa, co leży w gestii Urzędu Marszałkowskiego, RZGW, WIOŚ, przy współpracy ze starostwami.

Polityka Ekologiczna Państwa w zakresie zmniejszenia wodochłonności produkcji wymaga, aby w okresie 1990-2010 zmniejszyć wodochłonność produkcji o 50% (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle). W terminie do 2004 roku, wskaźniki zużycia wody miały zostać wprowadzone do systemu statystyki publicznej, a w nich określony zakres i sposób wykorzystania tych wskaźników w regionalnych i lokalnych programach ochrony środowiska. Stosowne limity zostaną wprowadzone do niniejszego programu ochrony środowiska dla gminy Wolsztyn podczas pierwszej weryfikacji dokumentu .

Kierunki działań

- Ocena stanu urządzeń melioracyjnych,
- Zwiększenie zdolności retencji zlewni poprzez małą retencję zbiornikową (wykorzystanie stawów), zalesienia, właściwe zabiegi agrotechniczne i melioracyjne,
- Bieżąca konserwacja cieków podstawowych i melioracji szczegółowej,
- Kontynuacja zakładania budowli piętrzących i zbiorników retencyjnych na rowach, na terenach leśnych.

5.2. WYKORZYSTANIE ENERGII ODNAWIALNEJ

Średni wskaźnik produkcji energii ze źródeł odnawialnych w Unii Europejskiej wynosi 5,8% w ogólnej produkcji energii. Dla Polski wskaźnik ten wynosi 2,8%. W strukturze źródeł energii odnawialnej dominuje energia z biomasy, energia wodna oraz pozostałe źródła.

Cele średniookresowe i kierunki działań do 2011 roku.

Cel: Podjęcie działań w kierunku możliwości wykorzystania energii odnawialnej

Polityka ekologiczna państwa zakłada do 2010 roku co najmniej podwojenie w stosunku do 2000 roku wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych. Jest to zgodne z polityką Unii Europejskiej. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii na terenie gminy Wolsztyn poprzedzać winna wnikliwa analiza stanu aktualnego i możliwości jej pozyskania. Szansą dla regionu będzie wykorzystanie alternatywnych źródeł energii, związanych z lokalną bazą surowców. Obecnie coraz częściej stosuje się w lokalnych kotłowniach korzystanie z energii biomasy (zrębki drewna, odpady drzewne, gałęzie itp). Ponadto „Strategia powiatu” zakłada, wykorzystanie alternatywnych źródeł energii, szczególnie wykorzystanie gruntów pod uprawę wierzby energetycznej (gmina wydzierżawiła w roku 2003 r. - 52,66 ha wyłączonych z użytkowania poletek irygacyjnych pod plantację wierzby) .

Kierunki działań

- Zbadanie możliwości wykorzystania energii odnawialnej i niekonwencjonalnej,
- Promowanie najlepszych projektów dotyczących wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych i niekonwencjonalnych,
- Powrót do popularnych historycznie i kulturowo w gminie Wolsztyn zadrzewień wierzbowych, sadzonych w celach energetycznych na miedzach, przydrożach i przy wodach.

6. PRZEDSIĘWZIĘCIA PRZEWIDZIANE DO REALIZACJI W LATACH 2004-2007

Program operacyjny został ujęty w tabelach i obejmuje realizację poszczególnych przedsięwzięć w danych dziedzinach. W tabelach zostały opisane przedsięwzięcia, jednostki realizujące, koszty i lata realizacji oraz źródła finansowania.

6.1 OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO I RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODY

Tabela 6.1. Ochrona Przyrody i krajobrazu – przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007

OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU						
PRZEDSIĘWZIĘCIA POZAINWESTYCYJNE W KOMPETENCJACH GMINY						
1	Przedsięwzięcie	Weryfikacja Programu Ochrony Środowiska i Planu Gospodarki Odpadami dla gminy Wolsztyn				
	Jednostki realizujące	Gmina Wolsztyn, Związek Międzygminny OBRA				
	Lata realizacji	Co dwa lata				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	razem
	Źródła finansowania	Środki własne (opracowania pracowników UM)				
PRZEDSIĘWZIĘCIA POZAINWESTYCYJNE W RAMACH WSPÓŁPRACY Z POWIATEM						
2	Przedsięwzięcie	Promowanie rozwoju gospodarstw agroturystycznych i ekologicznych w gminach				
	Jednostki realizujące	Gminy, Starostwo Powiatowe, ODR				
	Lata realizacji	Ciągłe				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	razem
	Źródła finansowania	Środki własne (GCI w ramach promocji gminy)				

4	Przedsięwzięcie	Włączenie do sieci Natura 2000 Wielkiego Łęgu Obrzańkiego				
	Jednostki realizujące	Ministerstwo Środowiska, Wojewoda				
	Lata realizacji					
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	razem
	Źródła finansowania	Ministerstwo Środowiska, Wojewoda				
PRZEDSIĘWZIĘCIA INWESTYCYJNE W KOMPETENCJACH POWIATU I GMIN						
1	Przedsięwzięcie	Ochrona ekologiczna i konserwatorska oraz naprawa istniejących urządzeń w parkach na terenie gminy Wolsztyn				
	Jednostki realizujące	Władze gmin i powiatu				
	Lata realizacji	2004-2007				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	Razem
	Źródła finansowania	Środki własne, fundusze ekologiczne				
PRZEDSIĘWZIĘCIA INWESTYCYJNE W KOMPETENCJI GMINY						
2	Przedsięwzięcie	Pielęgnacja i konserwacja istniejących obiektów i form ochrony przyrody				
	Jednostki realizujące	Gmina Wolsztyn				
	Lata realizacji	Ciągłe				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	razem
	Źródła finansowania	Środki własne, fundusze ekologiczne				
3	Przedsięwzięcie	Bieżąca konserwacja zieleni publicznej w mieście i wsiach gminy Wolsztyn				
	Jednostki realizujące	Gmina Wolsztyn				
	Lata realizacji	Ciągłe				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	razem
	Źródła finansowania	Środki własne, fundusze ekologiczne				
4	Przedsięwzięcie	Budowa ścieżek rowerowych				
	Jednostki realizujące	Gmina Wolsztyn				
	Lata realizacji	2004-2007				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	razem
	Źródła finansowania	Środki własne, fundusze ekologiczne				
Koszty inwestycyjne w latach 2004-2007: 2 693,0 tys.zł						

6.2. OCHRONA ZASOBÓW LEŚNYCH

Tabela 6.2. Ochrona lasów – przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004 – 2007.

OCHRONA LASÓW						
PRZEDSIĘWZIĘCIA POZAINWESTYCYJNE POZA KOMPETENCJAMI GMINY						
1	Przedsięwzięcie	Realizacja planu odnowień i zalesień określonego w planie urządzania gospodarstwa leśnego				
	Jednostki realizujące	Nadleśnictwa: Wolsztyn, Sława Śląska				
	Lata realizacji	Ciągłe				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	razem
	Źródła finansowania	Odnowienia-środki własne, zalesienia-budżet Państwa				

2	Przedsięwzięcie	Ochrona lasu				
	Jednostki realizujące	Nadleśnictwa: Wolsztyn, Sława Śląska				
	Lata realizacji	Ciągłe				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	Razem
		210	210	210	210	840
	Źródła finansowania	Środki własne				
3	Przedsięwzięcie	Ochrona p.pożarowa lasu				
	Jednostki realizujące	Nadleśnictwa: Wolsztyn, Sława Śląska				
	Lata realizacji	Ciągłe				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	razem
		220	220	220	220	880
	Źródła finansowania	Środki własne				
Koszty pozainwestycyjne w latach 2004-2007: 3.240 tys. zł						
PRZEDSIĘWZIĘCIA INWESTYCYJNE W KOMPETENCJACH POWIATU						
1	Przedsięwzięcie	Wspieranie zalesień gruntów rolnych				
	Jednostki realizujące	Władze powiatu, nadleśnictwa				
	Lata realizacji	Ciągłe				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	razem
		250,0	250,0	250,0	250,0	1000,0
	Źródła finansowania	Budżet państwa, fundusze ekologiczne, środki Lasów Państwowych, środki właścicieli gruntów				
Koszty inwestycyjne w latach 2004-2007: 1 000 tys. zł						

6.3. OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI (OCHRONA GLEB I ZASOBÓW KOPALIN)

Tabela 6.3. Ochrona powierzchni ziemi – przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007

OCHRONA GLEB						
PRZEDSIĘWZIĘCIA POZAINWESTYCYJNE W KOMPETENCJACH POWIATU						
1	Przedsięwzięcie	Rekultywacja terenów po składowiskach i po eksploatacji kruszyw (kopalin)				
	Jednostki realizujące	Gminy, podmioty gospodarcze prowadzące działalność eksploatacyjną				
	Lata realizacji	2004-2007				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	razem
		200	100			300
	Źródła finansowania	Środki własne i pomocowe				
Koszty pozainwestycyjne w latach 2004-2007: 300 tys. zł						

6.4 OCHRONA WÓD

Tabela 6.4.1. Zaopatrzenie w wodę – przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007.

ZAOPATRZENIE W WODĘ						
PRZEDSIĘWZIĘCIA INWESTYCYJNE W KOMPETENCJI GMINY						

1.	Przedsięwzięcie	Budowa sieci wodociągowej dla miejscowości Świętno. Wymiana sieci wodociągowej w Wolsztynie.				
	Jednostki realizujące	Gmina Wolsztyn, PGK Sp. z o.o. w Wolsztynie				
	Lata realizacji	2004-2007				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	razem
		560,0	600,0	500,0		1660,0
	Zróżdła finansowania	Środki własne i pomocowe				
Koszty inwestycyjne w latach 2004-2007: 1660,0 tys. zł						

Tabela 6.4.2. Gospodarka ściekowa – przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007.

GOSPODARKA ŚCIEKOWA						
PRZEDSIĘWZIĘCIA INWESTYCYJNE W KOMPETENCJI GMINY						
6	Przedsięwzięcie	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Obra, Kębłowo, Świętno, Adamowo, Nowa Dąbrowa, Gościeszyn, Komorowo, Błocko, Borki, Rudno, Wilcze, Stradyń, Nowe Tłoki, Tłoki, Nowy Widzim				
	Jednostki realizujące	Gmina Wolsztyn				
	Lata realizacji	2004-2007				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	razem
		3 185,0	4 598,0	1 000,0	4 000,0	12 783,0
	Zróżdła finansowania	Środki własne i pomocowe				
Koszty inwestycyjne w latach 2004-2007: 12 783,0 tys. zł						

Tabela 6.4.3. Zasoby wodne – przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007.

ZASOBY WODNE						
PRZEDSIĘWZIĘCIA POZAINWESTYCYJNE W RAMACH WSPÓŁPRACY GMINY Z POWIATEM						
1	Przedsięwzięcie	Oczyszczenie wód Jeziora Wolsztyńskiego				
	Jednostki realizujące	Gmina Wolsztyn, Starostwo Powiatowe				
	Lata realizacji	2004-2005				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	razem
		120	400	400	400	1.320
	Zróżdła finansowania	Środki własne i pomocowe				
Koszty pozainwestycyjne w latach 2004-2007: 1.320 tys. zł						

6.5. OCHRONA POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Tabela 6.5.1. Jakość powietrza – przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007

Jakość powietrza						
PRZEDSIĘWZIĘCIA INWESTYCYJNE						
1	Przedsięwzięcie	Modernizacja kotłowni węglowej na zasilaną gazem ziemnym w Domu Dziecka w Gościeszynie				
	Jednostki realizujące	Starostwo Powiatowe				
	Lata realizacji	2004-2007				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	razem
				400		400,0
	Zróżdła finansowania	Środki własne i pomocowe				

Koszty inwestycyjne w latach 2004 – 2007: 400 tys. zł						
2	Przedsięwzięcie	Modernizacja kotłowni węglowej na zasilaną gazem ziemnym w Szkole Podstawowej w Adamowie i Starym Widzimiu				
	Jednostki realizujące	Gmina Wolsztyn				
	Lata realizacji	2004-2007				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	razem
		350,0				350,0
	Źródła finansowania	Środki własne i pomocowe				
Koszty inwestycyjne w latach 2004 – 2007: 350,0 tys. zł						

Tabela 6.5.2. Jakość powietrza – sektor oddziaływania: transport - przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007

Jakość powietrza – sektor oddziaływania: transport						
PRZEDSIĘWZIĘCIA INWESTYCYJNE W KOMPETENCJI GMINY						
1	Przedsięwzięcie	Budowa i bieżąca konserwacja dróg gminnych i sieci deszczowych				
	Jednostki realizujące	Gmina Wolsztyn				
	Lata realizacji	2004-2007				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	razem
		2 675,0	1 058,0	1 747,0	6 330,0	11 810,0
	Źródła finansowania	Środki własne i pomocowe				
Koszty inwestycyjne w latach 2004-2007: 11 810,0tys. zł						

6.6. OCHRONA PRZED HAŁASEM

Tabela 6.6. Hałas - przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007

Hałas						
PRZEDSIĘWZIĘCIA POZAINWESTYCYJNE W KOMPETENCJI POWIATU						
1	Przedsięwzięcie	Zbieranie materiałów i informacji do sporządzenia mapy akustycznej powiatu				
	Jednostki realizujące	Starostwo Powiatowe				
	Lata realizacji	Ciągłe do 2012				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	razem
	Źródła finansowania	B.d.				
2	Przedsięwzięcie	Prowadzenie badań hałasu dla obszarów wzmożonego ruchu samochodowego				
	Jednostki realizujące	Zarządy Dróg				
	Lata realizacji	Ciągłe				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	razem
	Źródła finansowania	B.d.				
Koszty pozainwestycyjne w latach 2004-2007: b.d						

6.7 EDUKACJA EKOLOGICZNA

Tabela 6.7. Edukacja ekologiczna - przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007

Edukacja ekologiczna						
PRZEDSIĘWZIĘCIA POZAINWESTYCYJNE						
1	Przedsięwzięcie	Powszechna edukacja ekologiczna związana z systemem oświaty, szkolenie nauczycieli prowadzących zajęcia programowe i pozalekcyjne, edukacja dzieci i młodzieży, rolników i innych osób dorosłych				
	Jednostki realizujące	Nadleśnictwa, Urząd Miejski, placówki oświatowe z terenu gminy, ośrodki kultury, Związek Międzygminny OBRA,				
	Lata realizacji	Ciągłe do 2012				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	Razem
		10	10	10	10	40
	Źródła finansowania	Środki własne, WFOŚ i GW, PFOŚ i GW				
PRZEDSIĘWZIĘCIA INWESTYCYJNE W KOMPETENCJI GMINY						
2.	Przedsięwzięcie	Edukacja ekologiczna młodzieży szkolnej i osób dorosłych				
	Jednostki realizujące	Urząd Miejski w Wolsztynie				
	Lata realizacji	Ciągłe				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	Razem
		25,0	26,0	25,0	27,0	103,0
	Źródła finansowania	Budżet Gminy				
3.	Przedsięwzięcie	Edukacja ekologiczna młodzieży szkolnej – przygotowanie punktu informacyjnego				
	Jednostki realizujące	Nadleśnictwo Wolsztyn				
	Lata realizacji	Ciągłe				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	razem
		6,0	2,0	2,0	2,0	12,0
	Źródła finansowania	Środki własne				
Koszty pozainwestycyjne w latach 2004-2007: 12 tys. zł						

6.8 ZAPOBIEGANIE AWARIOM PRZEMYSŁOWYM I KATASTROFOM

Tabela 6.8. Awarie przemysłowe - przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007

AWARIE PRZEMYSŁOWE						
PRZEDSIĘWZIĘCIA POZAINWESTYCYJNE						
1	Przedsięwzięcie	Aktualizacja tras optymalnego przewozu materiałów niebezpiecznych				
	Jednostki realizujące	Wojewoda, powiat, gmina Wolsztyn				
	Lata realizacji	Ciągłe				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	razem
		Brak kosztów dodatkowych				
	Źródła finansowania					

6.9 POLA ELEKTROMAGNETYCZNE

Tabela 6.9. Pola elektromagnetyczne - przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007

POLA ELEKTROMAGNETYCZNE					
PRZEDSIĘWZIĘCIA POZAINWESTYCYJNE					

1	Przedsięwzięcie	Analiza informacji zawartych w rejestrze Wojewody o terenach, gdzie zostały przekroczone parametry pól elektromagnetycznych				
	Jednostki realizujące	Starostwo Powiatowe				
	Lata realizacji	Raz w roku				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	razem
	Źródła finansowania	Brak kosztów dodatkowych				
Koszty pozainwestycyjne w latach 2004 - 2007		-		b.d. tys. zł		

6.10. KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH

Tabela 6.10. Kształtowanie stosunków wodnych - przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007

KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH						
PRZEDSIĘWZIĘCIA INWESTYCYJNE W KOMPETENCJI GMINY						
1	Przedsięwzięcie	Bieżąca konserwacja rowów melioracyjnych				
	Jednostki realizujące	Gmina Wolsztyn				
	Lata realizacji	Ciągłe				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	razem
	Źródła finansowania	80,0	80,0	80,0	80,0	320,0
Koszty przedsięwzięć inwestycyjnych w latach 2004 – 2007:		320 tys. zł				

6.11. WYKORZYSTANIE ENERGII ODNAWIALNEJ

Tabela 6.11. Wykorzystanie energii odnawialnej - przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2004-2007

WYKORZYSTANIE ENERGII ODNAWIALNEJ						
DZIAŁANIA POZAINWESTYCYJNE W RAMACH WSPÓŁPRACY Z POWIATEM						
1.	Przedsięwzięcie	Promowanie najlepszych projektów dotyczących wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych i niekonwencjonalnych				
	Jednostki realizujące	Starostwo Powiatowe, gmina Wolsztyn, podmioty gospodarcze, rolnicy				
	Lata realizacji	2004 – 2007				
	Koszty w latach 2004-2007 (w tys. zł)	2004	2005	2006	2007	Razem
	Źródła finansowania	Brak kosztów dodatkowych				

7. OCENA MOŻLIWOŚCI REALIZACJI PROGRAMU

7.1. Instrumenty zarządzania środowiskiem

W rozdziale 1 omówione zostały zasady służące realizacji zrównoważonego rozwoju. Instrumenty konieczne do wdrożenia zasad, wynikają z ustawy Prawo ochrony środowiska, o zagospodarowaniu przestrzennym, o odpadach, prawo wodne, o ochronie przyrody, o Inspekcji Ochrony Środowiska, prawo geologiczne i górnicze, prawo budowlane. Instrumenty zarządzania środowiskiem można podzielić na cztery grupy. Są to instrumenty prawne, finansowe, społeczne i strukturalne. Do tej pory największe znaczenie miały instrumenty prawne i finansowe. W niniejszym programie nadano priorytet instrumentom społecznym i strukturalnym.

7.1.1. Instrumenty finansowe

Instrumentami finansowymi są:

- opłaty za korzystanie ze środowiska - za emisję zanieczyszczeń do powietrza, za pobór wody powierzchniowej i podziemnej, za odprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, za zbieranie, transport i odzysk lub unieszkodliwianie odpadów komunalnych, za składowanie odpadów, za powierzchnię, z której odprowadzane są ścieki,
- administracyjne kary pieniężne,
- odpowiedzialność cywilna, karna i administracyjna,
- kredyty i dotacje z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz innych funduszy, w tym: Fundusze strukturalne i Fundusz Spójności
- pomoc publiczna na ochronę środowiska w postaci preferencyjnych pożyczek i kredytów, dotacji, odroczeń, rozłożenia na raty i umorzeń płatności wobec budżetu państwa i funduszy ekologicznych, zwolnień i ulg podatkowych oraz innych.

Należy także wspomnieć o tworzeniu nowych i ulepszaniu istniejących mechanizmów ekonomicznych w dziedzinie ochrony środowiska (wg Programu Wykonawczego do II PEP), takich jak:

- rozszerzenie listy wyrobów objętych opłatami produktowymi i opłatami depozytowymi oraz ustalenie szczegółowych zasad dysponowania wpływami z tych opłat,
- wprowadzenie ubezpieczeń ekologicznych od odpowiedzialności cywilnej za szkody spowodowane poważnymi awariami przemysłowymi i transportowymi,
- tworzenie rynku uprawnień do emisji zanieczyszczeń (zbywalne pozwolenia),

W skali gminy możliwe jest wykorzystanie istniejących instrumentów poprzez porozumienie się z partnerami, w kompetencjach których znajdują się dane instrumenty tj. wojewoda, samorząd wojewódzki, powiatowy.

7.1.2. Instrumenty prawne

Instrumenty prawne to:

- pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii, w tym pozwolenia zintegrowane,
 - decyzje zatwierdzające program gospodarki odpadami,
 - koncesje geologiczne wydawane na rozpoznanie i eksploatację surowców mineralnych.
- Zgodnie z obowiązującymi przepisami od 1 stycznia 1999 roku kompetencje do wydawania pozwoleń w zakresie ochrony środowiska przed zanieczyszczeniami i uciążliwościami podzielono pomiędzy Wojewodę i Starostę, przyjmując za podstawowe kryterium skalę uciążliwości danego podmiotu.

Należy podkreślić, że wprowadzenie wymogów Dyrektywy IPPC (ang. Integrated Pollution Prevention and Control) do polskiego systemu prawnego ochrony środowiska wpłynie na funkcjonowanie znacznej części przedsiębiorstw.

Wdrożenie wymagań tej Dyrektywy IPPC spowoduje konieczność stosowania zintegrowanego podejścia do zapobiegania i ograniczania emisji z prowadzonych procesów technologicznych oraz zasady ochrony środowiska jako całości. Oznacza to odejście od stosowanej dotychczas praktyki wydawania pozwoleń i decyzji administracyjnych, odnoszących się do poszczególnych mediów (pobór wody, gospodarka odpadami), komponentów środowiska (emisje do powietrza, odprowadzanie ścieków) czy uciążliwości (hałas, pola elektromagnetyczne) na rzecz wydawania pozwoleń zintegrowanych. Zawarte w pozwoleniach ograniczenia emisji będą uwzględniały wymogi BAT.

Ponadto bardzo ważnym instrumentem służącym właściwemu gospodarowaniu zasobami środowiska jest ocena oddziaływania na środowisko oraz plan zagospodarowania przestrzennego.

Ważnym instrumentem prawnym stał się monitoring, czyli pomiar stanu środowiska, prowadzony zarówno jako badania jakości środowiska, jak też w odniesieniu do ilości zasobów środowiskowych. Monitoring niejednokrotnie zaliczany był do instrumentów informacyjnych, jako bardzo ważna podstawa analiz, ocen czy decyzji. Obecnie jednak badania monitoringowe są obowiązujące i określone w niektórych aktach prawnych, co czyni je instrumentem o znaczeniu prawnym.

7.1.3. Instrumenty społeczne

Realizacja programu ochrony środowiska wspomagana jest poprzez instrumenty społeczne, którymi są *narzędzia dla usprawniania współpracy i budowania partnerstwa*, tzw. „uczenie się poprzez działanie”. Wśród nich istnieje podział na dwie kategorie wewnętrzne:

- pierwsza dotyczy działań samorządów a narzędziami są przede wszystkim działania edukacyjne,
- druga polega na budowaniu powiązań między władzami samorządowymi a społeczeństwem, gdzie podstawą jest komunikacja społeczna: systemy konsultacji i debat publicznych oraz prowadzenie mechanizmów tzw. budowania świadomości (kampanie edukacyjne).

Działania edukacyjne realizowane są w różnych formach i na różnych poziomach, począwszy od szkół wszystkich stopni a skończywszy na tematycznych szkoleniach adresowanych do poszczególnych grup zawodowych i organizacji. Działalność ta prowadzona jest od wielu lat, lecz ciągle wymaga dalszego poszerzania sposobów aktywizacji społeczeństwa oraz szkolenia coraz to innych grup zawodowych i społecznych. Edukacja ekologiczna została szerzej omówiona w poprzednich rozdziałach.

Czynnikami decydującymi o sukcesie realizowanej edukacji ekologicznej są rzetelna informacja o stanie środowiska i działaniach na rzecz jego ochrony oraz umiejętność *komunikowania się ze społeczeństwem*. Komunikacja społeczna coraz częściej nabiera form zinstytucjonalizowanych. Z jednej strony jest to tworzenie biur komunikacji społecznej w urzędach, z drugiej strony - podpisywanie formalnych deklaracji współpracy z organizacjami społecznymi i wspieranie ich działań poprzez np. wprowadzanie przedstawicieli organizacji do różnego rodzaju ciał opiniotwórczo-doradczych, organizowanie regularnych spotkań z organizacjami, itp.

Im szerszy jest zakres programu i związanych z nim działań, tym więcej jest grup i osób, które mogą wpłynąć na proces opracowywania i wdrażania tego programu: od sposobu i jakości komunikowania się z nimi zależą wspólnie wypracowane cele i ich realizacja.

W nowym podziale kompetencji, ustawodawca nakłada na instytucje rządowe i samorządowe obowiązek wzajemnego informowania się i uzgadniania. Obowiązek ten dotyczy w pierwszej kolejności wymiany informacji między przedstawicielami różnych szczebli samorządu i rządowych organizacji ochrony środowiska. Mniej jasno wygląda wymiana informacji ze społeczeństwem. Konstytucja RP zapewnia wprawdzie każdemu obywatelowi pełny dostęp do informacji, ale brak wystarczających narzędzi egzekwowania utrudnia korzystanie z tego prawa.

Ustawa - Prawo ochrony środowiska, nie przewiduje żadnych ograniczeń w korzystaniu z prawa dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie, a dostęp do informacji nie jest uzależniony od uczestnictwa w żadnym konkretnym postępowaniu i posiadania jakiegokolwiek interesu w sprawie.

Szeroko pojęta komunikacja może służyć:

- wymianie informacji roboczej z innymi osobami pracującymi nad tym samym tematem,
- wspieraniu procesu, np. przekazywaniu określonych informacji politykom, sponsorom czy decydom,
- wciąganiu stron do współpracy, np. budowaniu zainteresowania dzięki rzetelnej i ciekawie podanej informacji, wymiana zdań z osobami o postawie (początkowo) krytycznej, wyjaśnianie stanowisk,
- zapobieganiu zakłóceniom procesu (np. blokowaniu realizacji) poprzez wciągnięcie wszystkich zainteresowanych stron "otwartego planowania" w proces opracowywania programu
- promocji programu (m.in. promocja sukcesu)

Wciągnięcie potencjalnych oponentów w szukanie rozwiązań we wczesnym stadium procesu planowania znacznie zmniejsza ryzyko odwołań i protestów w fazie realizacji, gdy każdy dzień zwłoki jest znacznie droższy, a odwołania na drodze sądowej powodują zwłokę trudną do oszacowania. Profesjonalna wymiana informacji to okazja do zaprezentowania pozytywnej postawy grupy zarządzającej procesem, a otwartość w komunikacji wskazuje na mocną pozycję tego, kto ją prowadzi. Wymiana informacji działa jak system "wczesnego ostrzegania" i zmniejsza ryzyko wystąpienia nieoczekiwanych zakłóceń, o których nie dowiemy się na czas, gdy poszczególne strony będą milczeć. Intensywna wymiana informacji, wciąganie do dyskusji sprzymierzeńców i oponentów, organizowanie akcji informacyjnych, itp. opóźnia wprawdzie działania w początkach procesu, ale w ostatecznym rozrachunku chroni przed opóźnieniami i nieoczekiwanymi problemami w fazie realizacji projektu.

Współdziałanie jest niezbędnym instrumentem w przypadku konieczności uczestniczenia kilku podmiotów w finansowaniu przedsięwzięcia objętego programem ochrony środowiska. Jest to jednocześnie najlepszy przykład partnerstwa, także publiczno-prywatnego w celu np. wykonania tzw. montażu finansowego. Uczestnictwo prywatnych właścicieli działek (np. w przypadku budowy systemu kanalizacji) wymaga zastosowania rozwiązań prawnych umożliwiających uczestnictwo grupy prywatnych podmiotów fizycznych jako partnera dla innych podmiotów prawnych. Takie rozwiązania w postaci np. utworzenia komitetu budowy, mogą także umożliwić formalne przekazywanie dofinansowania grupie prywatnych właścicieli ze strony podmiotu dysponującego środkami na realizację przedsięwzięcia np. w rodzaju przydomowych oczyszczalni ścieków.

Podobne rozwiązanie może być przyjęte w przypadku wspomagania przedsięwzięć związanych ze zmianą nośnika energii w systemach ogrzewania w domach mieszkalnych. Gmina może wspomagać mieszkańców, którzy podejmują działania w zakresie ochrony środowiska.

7.1.4. Instrumenty strukturalne

Instrumentami strukturalnymi są przede wszystkim strategie i programy wdrożeniowe oraz systemy zarządzania środowiskowego.

Strategie i programy wdrożeniowe

„Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego gminy Wolsztyn” jest dokumentem wytyczającym główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska w skali gminy. Dokument ten daje ogólne wytyczne co do kierunków działań w zakresie ochrony środowiska. „Strategia rozwoju powiatu wolsztyńskiego” przedstawia wizję, czyli społecznie pożądaną przez jego mieszkańców stan, do którego w perspektywie pokolenia powinien dążyć region.

Strategia wskazuje trzy poziomy działań:

- obszar koordynowania i wspomagania przedsięwzięć będących w gestii jej gmin
- obszar bezpośrednich działań samorządu powiatowego
- obszar współdziałania z samorządem województwa, wojewodą i innymi organizacjami.

Program ochrony środowiska jest zarówno planem polityki ochrony środowiska do 2011 roku, jak i programem wdrożeniowym na najbliższe 4 lata.

Należy jednak zaznaczyć, że program ochrony środowiska jest programem, który z jednej strony uwzględnia kierunki rozwoju poszczególnych dziedzin gospodarki i ich konsekwencje dla środowiska, a z drugiej strony wytycza pewne ramy tego rozwoju. Oznacza to, że działania realizowane np. w przemyśle czy rolnictwie muszą być brane pod uwagę w programie ochrony środowiska i jednocześnie ochrona środowiska wymaga podejmowania pewnych działań w poszczególnych dziedzinach gospodarki i codziennego bytowania mieszkańców gminy .

Planem strategicznym i wdrożeniowym jest również **plan gospodarki odpadami aktualizowany** jednocześnie z „Programem ochrony środowiska”. Podaje on zarówno projektowany system gospodarowania odpadami, jak i rodzaj i harmonogram realizacji przedsięwzięć oraz harmonogram uruchamiania środków finansowych i ich źródeł.

Systemy zarządzania środowiskowego

Koncepcja zrównoważonego rozwoju stwarza podstawę do zmiany nastawienia przedsiębiorców do ochrony środowiska, polegającą na samodzielnym definiowaniu problemów i szukaniu (z wyprzedzeniem) środków zaradczych. Stąd powstała koncepcja **zarządzania środowiskowego** (patrz rozdz.7.2).

7.1.5. Upowszechnianie informacji o środowisku

Zakres informacji o środowisku i zasady ich udostępniania określa Prawo ochrony środowiska Dział IV Informacje o środowisku. Zgodnie z tym organy administracji są obowiązane udostępniać każdemu informacje o środowisku i jego ochronie, znajdujące się w ich posiadaniu (art. 19 POŚ).

Wstępem do jawności postępowania w dziedzinie ochrony środowiska będzie umieszczenie Programu na stronie internetowej, po jego przyjęciu Uchwałą Rady Miejskiej.

Istotną rolę tej dziedzinie będą pełniły pozarządowe organizacje ekologiczne prowadzące działalność informacyjną lub konsultacyjną dla społeczeństwa. Intensyfikowane będą działania wynikające z „Narodowej strategii edukacji ekologicznej” oraz jej programu wykonawczego.

7.2. Organizacja zarządzania środowiskiem

Zarządzanie programem ochrony środowiska w okresie początkowym będzie wymagało wyodrębnienia struktury zarządzania tym programem od struktury zarządzania środowiskiem. Jednakże docelowo program ten powinien utożsamiać się z systemem zarządzania środowiskiem w gminie. Jest to jeden z najważniejszych celów postawionych przed zarządzającym programem. Program powinien wypracować instrumentarium, które umożliwi osiągnięcie unifikacji zarządzania programem z zarządzaniem środowiskiem.

Zarządzanie środowiskiem odbywa się na kilku szczeblach:

- szczebel gminy,
- szczebel jednostek organizacyjnych, obejmujący działania podejmowane przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska,
- szczebel administracji powiatu i województwa.

Podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska kierują się głównie efektami ekonomicznymi i zasadami konkurencji rynkowej, a od niedawna liczą się także z głosami opinii społecznej. Na tym szczeblu zarządzanie środowiskiem odbywa się przez:

- dotrzymywanie wymagań stawianych przez przepisy prawa,
- porządkowanie technologii i reżimów obsługi urządzeń,
- modernizację technologii,
- eliminowanie technologii uciążliwych dla środowiska,
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska,
- stałą kontrolę emisji zanieczyszczeń.

Instytucje działające w ramach administracji odpowiedzialnych za wykonywanie i egzekwowanie prawa mają głównie na celu zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska przez:

- racjonalne planowanie przestrzenne,
- kontrolowanie gospodarczego korzystania ze środowiska,
- porządkowanie działalności związanej z gospodarczym korzystaniem ze środowiska.

Podstawowymi organami wykonawczymi w dziedzinie ochrony środowiska jest wojewoda i starosta, którzy w postępowaniu zobowiązani są do zwracania się o opinię do organu gminy. Jednocześnie w każdym działaniu wymagane jest sporządzanie planów wytyczających generalne kierunki rozwoju w kontekście ochrony środowiska i zagospodarowania przestrzennego. W związku z tym miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, uchwalane przez gminy, mają rangę obowiązującego powszechnie przepisu prawa gdyż przedsięwzięcia mają tylko wtedy szansę realizacji, jeśli znajdą odzwierciedlenie w konkretnym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Dotychczasowy rozwój teorii i praktyki zarządzania ekologicznego wskazuje, że system zarządzania realizujący cele ekologiczne powinien opierać działania na następujących zasadach:

- zanieczyszczający płaci, użytkownik płaci,
- przezorności,
- współodpowiedzialności,
- pomocniczości.

Są to zasady powszechnie już akceptowane i stosowane w wielu krajach. Jednocześnie z istoty koncepcji zrównoważonego rozwoju wynikają tzw. złote reguły zarządzania ekologicznego:

- nieodnawialne zasoby środowiska powinny być wykorzystywane w takim zakresie, w jakim istnieje możliwość ich substytucyjnego kompensowania zasobami odnawialnymi,
- odnawialne zasoby środowiska powinny być wykorzystywane tylko w zakresie nie przekraczającym stopnia ich odnawialności,
- chłonność środowiska nie powinna być w żadnym zakresie przekroczona,
- bioróżnorodność środowiska nie powinna maleć.

7.3. Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska

Zasada wykonywania zadań przez poszczególne jednostki włączone w zagadnienia ochrony środowiska, świadome istnienie programu i uczestnictwa w nim jednostek jest podstawową zasadą realizacji programu ochrony środowiska. Szansę na skuteczne wdrożenie Programu daje dobra organizacja zarządzania programem.

7.3.1. Uczestnicy realizujący Program

W realizacji Programu można wyodrębnić cztery grupy podmiotów w nim uczestniczących:

- podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu programem,
- podmioty realizujące zadania programu, w tym instytucje finansujące,
- podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty programu,
- gmina jako główny podmiot odbierający wyniki działań programu.

Burmistrz gminy jest głównym odpowiedzialnym za realizację Programu. Co 2 lata składa Radzie Miejskiej raporty z wykonania Programu. Burmistrz współdziała z Zarządem Powiatu i Województwa oraz z Wojewodą, którzy dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji. Wojewoda (oraz podległe mu służby zespolone) dysponuje instrumentarium prawnym umożliwiającym reglamentowanie korzystania ze środowiska. Natomiast w dyspozycji Zarządu Powiatu i Województwa znajdują się instrumenty finansowe na realizację zadań programu (poprzez WFOŚiGW).

Optimalizacja zarządzania procesem wdrażania Programu związana jest z utworzeniem komórki wykonawczej Programu - **Zespołu Realizacji Programu**, w którym wiodącą rolę będą pełnili wyznaczeni pracownicy Wydziału Infrastruktury Technicznej i Ochrony Środowiska, Wydziału Rolnictwa i Gospodarki Komunalnej oraz Straży Miejskiej w Wolsztynie. Zadaniem tego Zespołu powinny być przede wszystkim:

- koordynacja działań uczestników Programu,
- monitoring realizacji zadań Programu,
- sprawozdawczość,
- udrażnianie kanałów przepływu informacji niezbędnych w koordynacji działań w Programie.

W ramach Zespołu Realizacji Programu należy wyznaczyć osobę, która będzie pełniła rolę Kierownika Wdrażania Programu będącą odpowiedzialnym za pracę Zespołu.

Zespół Realizacji Programu będzie składał Burmistrzowi i Radzie Miejskiej raporty z wykonania Programu.

Bezpośrednim realizatorem zadań nakreślonych w programie są: samorząd gminny, jako realizator inwestycji w zakresie ochrony środowiska na własnym terenie oraz podmioty gospodarcze planujące i realizujące inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi przez

Program. Wypracowane procedury i strategie powinny po ustaleniu i weryfikacji stać się rutyną i podstawą zinstytucjonalizowanej współpracy pomiędzy partnerami różnych szczebli decyzyjnych i środowisk odpowiedzialnych za ostateczny wizerunek obszaru.

7.3.2. Systemy monitorowania procesu wdrażania Programu

Zakres monitoringu

Wdrażanie Programu Ochrony Środowiska będzie podlegało regularnej ocenie w zakresie:

- Określenia stopnia wykonania przedsięwzięć / działań,
- Określenia stopnia realizacji przyjętych celów,
- Oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- Analizy przyczyn tych rozbieżności.

Rada Miejska, (poprzez Zespół Realizacji Programu) będzie oceniała co dwa lata stopień wdrożenia Programu. Ocena ta będzie podstawą przygotowania raportu z wykonania Programu.

W początkowym okresie wdrażania Programu również co dwa lata będzie weryfikowana lista przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w najbliższych czterech latach. Oznacza to, że pod koniec 2005 roku powinna być przygotowana nowa lista obejmująca lata 2006 – 2009. W cyklu czteroletnim będzie oceniany stopień realizacji celów średniookresowych (w niniejszym dokumencie obejmujących okres do 2011 r.) Ocena ta będzie bazą do ewentualnej korekty celów i strategii ich realizacji. Taka procedura pozwoli na spełnienie wymagań zapisanych w ustawie "Prawo ochrony środowiska", a dotyczących okresu na jaki jest przyjmowany program ochrony środowiska i systemu raportowania o stanie realizacji programu ochrony środowiska.

Wskaźniki monitorowania efektywności Programu

Podstawą właściwego systemu oceny realizacji Programu jest dobry system sprawozdawczości, oparty na wskaźnikach (miernikach) stanu środowiska i zmiany presji na środowisko, a także na wskaźnikach świadomości społecznej. Poniżej (tabela 7.1.) zaproponowano istotne wskaźniki, przyjmując że lista ta nie jest wyczerpująca i będzie sukcesywnie modyfikowana.

Tabela 7.1. Wskaźniki monitorowania Programu dla gminy Wolsztyn

Lp.	Wskaźnik	Stan wyjściowy (2003 r.)
A. Wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko		
1.	Jakość wód powierzchniowych; udział wód pozaklasowych (wg oceny ogólnej)	b.d.
2.	Jakość wód podziemnych; udział wód o bardzo dobrej i dobrej jakości (klasa Ia i Ib)	b.d.
3.	Stopień zwodociągowania gminy	87 %
4.	Stopień skanalizowania gminy	60 %
5.	Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzane do wód powierzchniowych lub do ziemi	b.d.
6.	Długości sieci kanalizacyjnej do sieci wodociągowej	0,75
7.	Ilość wytwarzanych odpadów komunalnych / 1 mieszkańca x rok	316 kg
8.	Udział odpadów komunalnych składowanych na wysypiskach	100%
9.	Udział odpadów przemysłowych składowanych na składowiskach	0%

10.	Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych	b.d.
12.	Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych (bez CO ₂)	b.d.
13.	Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych (z CO ₂)	b.d.
14.	Procentowy udział lasów i gruntów leśnych	37,6 %
15.	Procentowy udział powierzchni terenów objętych ochroną prawną	54 %
B. Wskaźniki świadomości społecznej		
16.	Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska wg oceny jakościowej	b.d.
17.	Ilość i jakość interwencji (wniosków) zgłaszanych przez mieszkańców	b.d.
18.	Liczba, jakość i skuteczność kampanii edukacyjno-informacyjnych	b.d.

Określenie powyższych wskaźników wymaga posiadania odpowiednich informacji:

- Pochodzących z monitoringu środowiska (grupa A). Informacje te pochodzą głównie z WIOŚ
- Pochodzących z przeprowadzenia odpowiednich badań społecznych (grupa B), np. raz na 4 lata. Badania te powinny być prowadzone przez wyspecjalizowane jednostki badania opinii społecznej. Mierniki społecznych efektów programu są wielkościami wolnozmiennymi. Są wynikiem badań opinii społecznej i specjalistycznych opracowań służących jakościowej ocenie udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz poprawy stanu środowiska, a także ocenie odbioru przez społeczeństwo efektów programu przez ilość i jakość interwencji zgłaszanych do Urzędu Miejskiego, Starostwa, Wojewody, WIOŚ.

W oparciu o analizę wskaźników grupy A i grupy B będzie możliwa ocena efektywności realizacji „Programu ochrony środowiska”, a w oparciu o tą ocenę – aktualizować program.

7.3.3. Harmonogram wdrażania Programu

W tabeli 7.2. przedstawiono harmonogram wdrażania „Programu ochrony środowiska dla gminy Wolsztyn”. Harmonogram ten ujmuje cyklicznie prowadzone działania opisane wcześniej.

Należy jednak zaznaczyć, iż możliwe są modyfikacje tego harmonogramu w zależności od oceny postępów w zakresie osiągnięcia celów i zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych.

Tabela 7.2. Harmonogram wdrażania "Programu ochrony środowiska dla gminy Wolsztyn"

Lp.	Rok Zadania	2 0	2 0	2 0	2 0	2 0	2 0	2 0	2 0
		0	0	0	0	0	1	1	
		4	5	6	7	8	9	0	1
1.	Program ochrony środowiska gminy Wolsztyn								
	Lista przedsięwzięć proponowanych do realizacji w latach 2004 –2011								

Lp.	Rok Zadania	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
		0	0	0	0	0	0	0	0
		0	0	0	0	0	0	1	1
		4	5	6	7	8	9	0	1
	Przedsięwzięcia z zakresu gospodarki wodno – ściekowej gwarantujące osiągnięcie następujących celów: - zapewnienie odpowiedniej klasy czystości wód powierzchniowych, - ochronę jakości wód podziemnych a tym samym zapewnienie mieszkańcom odpowiedniej jakości wód do picia, - zapewnienie mieszkańcom i innym użytkownikom możliwości odprowadzenia ścieków zgodny z wymogami ochrony środowiska								
	Budowa kanalizacji sanitarnej dla wsi Kębłowo – zad.II-IX								
	Budowa kanalizacji sanitarnej dla wsi Świętno								
	Budowa kanalizacji sanitarnej dla wsi Obra – zad.II								
	Uzbrojenie terenów budownictwa komunalnego – Komorowo								
	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Obra Nowa, Rudno, Wilcze, Nowy Widzim, Stary Widzim, Adamowo, Komorowo, Nowa Dąbrowa, Stara Dąbrowa, Tłoki, Nowe Tłoki, Gościeszyn, Błocko, Borki, Stradyń								
	Budowa sieci wodociągowej dla wsi Świętno								
	Modernizacja sieci wodociągowej w Wolsztynie								
	Dokończenie budowy magistrali wodociągowej Wroniawy - Wolsztyn - spięcie wodociągu w m. Wolsztyn								
	Oczyszczanie J. Wolsztyńskiego ze stworzeniem systemu monitoringu oraz zagospodarowaniem linii brzegowej								
	Przedsięwzięcia z zakresu infrastruktury drogowej gwarantujące osiągnięcie następujących celów : - obniżenie emisji zanieczyszczeń od środków transportu, - obniżenie oddziaływania hałasu komunikacyjnego, - uporządkowanie gospodarki wód opadowych								
	Budowa ciągu ulic: Osiedlowa, Poprzeczna i Krótka w Kębłowie								
	Budowa ul.Zakątek w Wolsztynie								
	Budowa drogi na terenach przemysłowych - Berzyna								
	Budowa ulic: Adwentowskiego, Sturnego, Korczaka w Wolsztynie								
	Budowa ul. Różanej w Wolsztynie – II etap								
	Budowa odcinka drogi Karpicko – Nowe Tłoki								
	Budowa ul. Polnej we Wroniawach								
	Budowa ul. Tylnej w Wolsztynie								
	Ułożenie nawierzchni bitumicznej w Niałku Wielkim (droga do przystani)								
	Budowa drogi do projektowanych terenów działalności gospodarczej - ulica Kiełpińska w Wolsztynie								
	Budowa dróg o nawierzchni twardej w Wolsztynie – Osiedle Heleny, odcinki ulic: Żwirowa i Wiśniowa								
	Budowa drogi o nawierzchni twardej w Karpicku – ul. Jeziorna.								
	Budowa drogi o nawierzchni twardej w Chorzeminiu								
	Budowa drogi o nawierzchni twardej w Wolsztynie – ul. Słowackiego								
	Budowa dróg o nawierzchni twardej w Wolsztynie – ul. Mickiewicza, ul. Marcinkowskiego, ul. Sienkiewicza.								
	Budowa drogi o nawierzchni twardej w Wolsztynie – ul. Boh. Bielnika. (modernizacja odcinków ulic: Adwentowskiego, Sturnego, Korczaka, Graniczna, Zacisze)								
	Budowa i modernizacja dróg gminnych na terenie miasta i gminy Wolsztyn								
	Budowa kanalizacji deszczowej – szkoła w Starym Widzimi								
	Modernizacja infrastruktury technicznej w zakresie ochrony środowiska – kanalizacja deszczowa w Wolsztynie								
	Budowa dróg na terenie gminy Wolsztyn								
	Budowa ścieżki rowerowej Wolsztyn – Stary Widzim								
	Budowa ścieżki rowerowej Wolsztyn – Obra								

Lp.	Rok Zadania	2 0 0 4	2 0 0 5	2 0 0 6	2 0 0 7	2 0 0 8	2 0 0 9	2 0 1 0	2 0 1 1
	Kontynuacja budowy ścieżki rowerowej w Wolsztynie – ulice Komorowska i Słoneczna								
	Kontynuacja budowy ścieżki rowerowej Wolsztyn - Adamowo								
	Rewaloryzacja przestrzeni publicznej w zakresie wymiany nawierzchni na terenie starego miasta Wolsztyn								
	Przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadowej gwarantujące osiągnięcie następujących celów: - rozszerzenie zakresu selektywnej zbiórki odpadów - zwiększenie pojemności istniejącego składowiska odpadów komunalnych w Powodowie - zminimalizowanie ogólnej ilości wytworzonych odpadów								
	Rozbudowa składowiska odpadów komunalnych w Powodowie								
	Budowa zakładu segregacji odpadów (element punktu przeładunkowego CZO Piotrowo)								
	Przedsięwzięcia z zakresu ochrony atmosfery gwarantujące zmniejszenie emisji zanieczyszczeń wprowadzanych do atmosfery								
	Modernizacja kotłowni szkolnej w Adamowie								
	Modernizacja kotłowni szkolnej w Starym Widzimiu								
	Pozostałe przedsięwzięcia infrastrukturalne gwarantujące zmniejszenie energochłonności oświetlenia ulicznego								
	Zadania z zakresu elektryfikacji								
2.	Monitoring								
2.1.	Monitoring stanu środowiska								
2.2.	Monitoring polityki środowiskowej								
	➤ Mierniki efektywności Programu								
	➤ Ocena realizacji listy przedsięwzięć								
	➤ Raporty z realizacji Programu								
	➤ Ocena realizacji celów do 2011 roku (2015, itd.) i kierunków działań								

7.4. Główne działania w ramach zarządzania Programem

W tabeli 7.3 w oparciu o poprzednie paragrafy niniejszego rozdziału przedstawiono najważniejsze działania w ramach następujących zagadnień:

- wdrażanie "Programu ochrony środowiska" (koordynacja, weryfikacja celów ekologicznych, strategii i listy przedsięwzięć, współpraca z różnymi jednostkami),
- edukacja i komunikacja ze społeczeństwem (w tym system informacji o środowisku),
- systemy zarządzania środowiskiem,
- monitoring stanu środowiska.

Dla każdego zagadnienia wskazano instytucje uczestniczące w realizacji wyszczególnionych działań.

Tabela 7.3. Główne działania w ramach zarządzania środowiskiem

lp	Zagadnienie	Główne działania W latach 2004 – 2007	Instytucje uczestniczące
1.	Wdrażanie "Programu ochrony środowiska ..."	<ul style="list-style-type: none"> – Koordynacja wdrażania "Programu ..." – Współpraca z różnymi jednostkami – Ocena wdrożenia przedsięwzięć (2x, 2006 i 2008) – Ocena realizacji i weryfikacja celów ekologicznych i kierunków działań (1x, 2006) – Raporty o wykonaniu Programu (2x, 2006 i 2008) 	Burmistrz, Inne jednostki wdrażające Program

2.	Edukacja ekologiczna, komunikacja ze społeczeństwem, System informacji o środowisku	<ul style="list-style-type: none"> – Rozwój różnorodnych form edukacji ekologicznej w oparciu o instytucje zajmujące się tym zagadnieniem – Realizacja ustawy o dostępie do informacji o środow. i jego ochronie oraz ocenach oddziaływania na środowisko – Większe wykorzystanie mediów (prasa, telewizja, internet) w celach informowania społeczeństwa o podejmowanych i planowanych działaniach z zakresu ochrony środowiska, w tym realizacji programów – Stosowanie systemu "krótkich informacji" o środowisku (wydawanie ulotek i broszur informacyjnych) – Szersze włączenie organizacji pozarządowych w proces edukacji ekologicznej i komunikacji ze społeczeństwem 	Burmistrz, Zarząd Powiatu, Zarząd województwa WIOŚ, Organizacje pozarządowe
3.	Systemy zarządzania środowiskiem	<ul style="list-style-type: none"> – Wspieranie i promowanie zakładów / instytucji wdrażających system zarządzania środowiskiem 	Burmistrz, Zarząd Powiatu, Wojewoda, Fundusze celowe
4.	Monitoring stanu środowiska	Zgodnie z wymaganiami ustawowymi Informacje o stanie środowiska w gminie	WIOŚ, WSSE, Burmistrz

8. KOSZTY WDRAŻANIA PROGRAMU

8.1. Wiadomości ogólne

Niniejszy rozdział przedstawia potencjalne źródła finansowania i ich szacunkowy udział w kosztach realizacji przedsięwzięć zdefiniowanych w "Programie..." (pkt. 8.2.). Koszty wdrażania "Programu ..." zostały określone dla okresu 2004 - 2007 (pkt. 8.3.). Dla dalszych okresów (po 2007 roku) koszty powinny być szacowane w następnych etapach realizacji Programu, w ramach uściślenia informacji i korygowania działań na podstawie badań monitoringowych. Ogólne koszty podano w poszczególnych rozdziałach niniejszego „Programu...”

Koszty wdrożenia przedsięwzięć zdefiniowanych w "Programie ochrony środowiska" dla okresu 2004 - 2007, podane są w cenach IV kwartału 2003 roku.

8.2. Ramy finansowe wdrażania "Programu ochrony środowiska"

Koniecznym elementem "Programu ochrony środowiska" jest określenie ram finansowych jego wdrażania poprzez szacunek wielkości środków, które mogą być zaangażowane w realizację przedsięwzięć zdefiniowanych w programie. Do nich należą środki własne gminy, środki podmiotów gospodarczych, środki budżetu państwa i budżetu województwa wielkopolskiego, a także środki pochodzące z funduszy celowych i środki pomocowe.

8.2.1. Potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć Programu

W systemie finansowania inwestycji w Polsce w zakresie ochrony środowiska, większą część wydatków ponoszą samorządy terytorialne, fundusze ekologiczne i przedsiębiorstwa, natomiast udział środków budżetu państwa jest mały.

W poprzednich latach przeciętny udział funduszy ochrony środowiska oraz dopłat do kredytów uruchamianych przez Bank Ochrony Środowiska wynosił około 30% wartości inwestycji. W najbliższych latach rola funduszy ekologicznych (przede wszystkim

Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej) będą polegać na koncentrowaniu środków na wspieranie inwestycji priorytetowych z punktu widzenia integracji z UE. Jednocześnie oczekuje się spadku udziału funduszy ochrony środowiska, ze względu na ogólną poprawę stanu środowiska, a co za tym idzie zmniejszenie wpływów z tytułu opłat i kar ekologicznych. Natomiast oczekuje się większego niż dotychczas zaangażowania środków pomocowych - funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności (2004 - 2006) .

Inwestycje przewidywane do realizacji będą finansowane ze środków własnych i kredytów komercyjnych oraz uzupełniająco z funduszy ochrony środowiska, pod warunkiem uznania danego zadania za priorytetowe w skali województwa.

8.2.1.1. Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Do tej pory NFOŚiGW i WFOŚiGW wspierały i nadal będą wspierać realizację inwestycji ekologicznych w województwie, a także działania nieinwestycyjne (edukacja ekologiczna, opracowania naukowo-badawcze i ekspertyzy dotyczące zagadnień związanych z ochroną środowiska).

Udział środków pochodzących z funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej (narodowego, wojewódzkiego, powiatowych i gminnych) w inwestycjach na rzecz ochrony środowiska będzie malał, co wynika z prognozowanych coraz mniejszych wpływów.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Utworzony w 1989 roku Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) jest największą w Polsce instytucją finansującą przedsięwzięcia z dziedziny ochrony środowiska. Fundusz posiada osobowość prawną, ale nadzorowany jest przez Ministra Środowiska. Zakres jego działania obejmuje finansowe wspieranie przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu ogólnokrajowym oraz ponadregionalnym.

Podstawowymi formami finansowania zadań proekologicznych przez NFOŚiGW są preferencyjne pożyczki i dotacje, ale uzupełniają je inne formy finansowania, np. dopłaty do bankowych kredytów preferencyjnych, uruchamianie ze swych środków linii kredytowych w bankach czy zaangażowanie kapitałowe w spółkach prawa handlowego.

Od 1 stycznia 2001 roku wprowadzono zasady oprocentowania pożyczek dla gmin uzależnione od wskaźnika ogólnych dochodów na jednego mieszkańca danej gminy, wynoszącego od 0,1 do 0,65 stopy redyskonta weksli.

Umorzenie pożyczki (z reguły do 10%) jest możliwe po spełnieniu określonych wymagań, w tym przede wszystkim terminowego wywiązywania się z warunków umowy oraz uzyskania zamierzonego efektu ekologicznego realizowanej inwestycji.

Przy udzielaniu pożyczek zasadą jest, że nie może ona przekraczać 50% kosztów realizacji zadania. Ale przy udzielaniu na to samo przedsięwzięcie pożyczki i dotacji łączne dofinansowanie może wynieść do 70%.

Dotacje udzielane są przede wszystkim na edukację ekologiczną, przedsięwzięcia pilotowe dotyczące wdrożenia postępu technicznego i nowych technologii o dużym stopniu ryzyka lub mających eksperymentalny charakter, monitoring, ochronę przyrody, ochronę i hodowlę lasów na obszarach szczególnej ochrony środowiska oraz wchodzących w skład leśnych kompleksów promocyjnych, ochronę przed powodzią, ekspertyzy, badania naukowe, programy wdrażania nowych technologii, prace projektowe i studialne, zapobieganie lub likwidację nadzwyczajnych zagrożeń, utylizację i zagospodarowanie wód zasolonych oraz profilaktykę zdrowotną dzieci z obszarów zagrożonych.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

WFOŚiGW wspierają przedsięwzięcia o charakterze ekologicznym poprzez udzielanie dotacji i pożyczek na preferencyjnych warunkach. Forma dofinansowania zależy każdorazowo od statusu prawnego wnioskodawcy, rodzaju działalności i charakteru zadania.

Dotacje mogą być udzielane na dofinansowanie zadań z następujących dziedzin:

- edukacja ekologiczna,
- ochrona przyrody,
- rekultywacja terenów zdegradowanych,
- monitoring środowiska,
- badania naukowe oraz zakup sprzętu przeznaczonego do ich wykonywania, ekspertyzy,
- zapobieganie i likwidacja nadzwyczajnych zagrożeń środowiska,
- inne zadania z zakresu kształtowania środowiska naturalnego realizowane zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Na podstawie art. 414 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627) Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej mogą ustalić kryteria, które są stosowane przy ocenie i wyborze wniosków o udzielenie pomocy finansowej.

Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (PFOŚiGW) utworzone zostały na początku roku 1999 wraz z utworzeniem nowego – powiatowego szczebla administracji państwowej.

Dochody PFOŚiGW przekazywane są na rachunek starostwa i mają charakter działu celowego w budżecie powiatu. Fundusze te nie mają więc osobowości prawnej.

Obecnie zakres wydatkowania środków z PFOŚiGW jest znacznie szerszy niż na początku istnienia tych funduszy. Praktycznie ze środków powiatowego funduszu mogą być finansowane wszystkie przedsięwzięcia ochrony środowiska i gospodarki wodnej, w tym edukacja ekologiczna i opracowywanie programów ochrony środowiska. Zasady przyznawania środków ustalane są indywidualnie w powiatach.

Gminne Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Gminne Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (GFOŚiGW) zostały utworzone w 1993 roku. Nie są one prawnie wydzielone ze struktury organizacyjnej gminy, a zatem podobnie jak pfośigw nie mają osobowości prawnej i nie mają możliwości udzielania pożyczek.

Konta funduszu gminnego zasilane są przez wpływy z:

- opłat i kar za usuwanie drzew i krzewów (100% tych wpływów),
- opłat za składowanie odpadów i kar związanych z niezgodnym z przepisami prawa ich składowaniem (50% tych wpływów),
- opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian oraz za szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych, a także z wpływów z kar za naruszanie warunków korzystania ze środowiska (20% tych wpływów).

Celem działania GFOŚiGW jest dofinansowywanie przedsięwzięć proekologicznych na terenie własnej gminy. Zasady przyznawania środków ustalane są indywidualnie w gminach.

8.2.1.2. Banki

Większość banków coraz częściej interesuje się inwestycjami w zakresie ochrony środowiska. Współpracując z funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej rozszerzają swoją ofertę kredytową o kredyty preferencyjne przeznaczone na przedsięwzięcia proekologiczne. Banki nawiązują współpracę z podmiotami angażującymi swoje środki finansowe w ochronie środowiska (fundacje, międzynarodowe instytucje finansowe). Kredyty preferencyjne pochodzą ze środków finansowych gromadzonych przez banki, zaś fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej udzielają dopłat do wysokości oprocentowania. Banki uruchamiają też linie kredytowe w całości ze środków funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej i innych instytucji.

Szczególną rolę na rynku kredytów na inwestycje proekologiczne odgrywa Bank Ochrony Środowiska. Oferuje on najwięcej środków finansowych w formie preferencyjnych kredytów i dysponuje zróżnicowaną ofertą dla prywatnych i samorządowych inwestorów, a także osób fizycznych. Kredytobiorca musi posiadać przynajmniej 50% własnych środków na sfinansowanie zadania. Bank współpracuje z instytucjami zajmującymi się finansowaniem ochrony środowiska, tj. NFOŚiGW, WFOŚiGW, Fundacją Polska Wieś 2000 im. Rataja, Europejskim Funduszem Rozwoju Wsi Polskiej oraz innymi funduszami pomocowymi.

8.2.1.3. Ekofundusz

Podstawowym zadaniem Ekofunduszu, powołanego przez Ministra Finansów w 1992 roku, jest finansowe wspieranie szczególnie ważnych przedsięwzięć dla ochrony środowiska w Polsce, stanowiących priorytety w Polityce Ekologicznej Państwa, ale równocześnie mających znaczenie ponadkrajowe.

Ekofundusz udziela wsparcia finansowego jedynie w formie bezzwrotnej dotacji. Z reguły wynosi ona 10-30% kosztów projektu. W wyjątkowych przypadkach, gdy inwestorem jest instytucja budżetowa lub organ samorządowy, dotacja ta może sięgać 50%, a w ochronie przyrody, gdy partnerem Ekofunduszu jest społeczna organizacja pozarządowa, dotacja może dochodzić nawet do 80%.

8.2.1.4. Programy pomocowe Unii Europejskiej

Fundusze strukturalne Unii i Fundusz Spójności

Drugą polityką Unii Europejskiej (po Wspólnej Polityce Rolnej) pod względem znaczenia jest **Polityka Spójności Społecznej i Gospodarczej**. Od 2004 r. Polska i Hiszpania będą największymi beneficjentami tej polityki w całej Unii Europejskiej, a od 2007 r. Polska stanie się głównym beneficjentem, co oznacza, iż będzie posiadała największe możliwości finansowania rozwoju regionalnego.

Podstawowymi instrumentami finansowymi służącymi wdrażaniu polityki spójności są tzw. **Fundusze Strukturalne i Fundusz Spójności**. Dzięki nim różne regiony i kraje otrzymują znaczne środki, umożliwiające finansowanie własnych strategii rozwoju gospodarczego i procesów dostosowawczych. Ogólne przepisy dotyczące Funduszy Strukturalnych zawarte są w Rozporządzeniu nr 1260/1999/WE z dnia 21 czerwca 1999 r. Większość środków przeznaczonych dla ochrony środowiska zostanie skierowana na wsparcie finansowania inwestycji w miastach, zwłaszcza powyżej 50 tys. mieszkańców. Planowane działania strukturalne są ujęte w Narodowym Planie Rozwoju (NPR). Plan ten określa najważniejsze działania strukturalne, które Polska, będąc członkiem Unii Europejskiej, zamierza uruchomić w latach 2004 - 2006 przy wykorzystaniu środków wsparcia UE. Wielkość spodziewanych

środków z funduszy strukturalnych jest znaczna i sięgnie w okresie 2004 - 2006 ogółem 13,8 mld Euro, z czego ponad 4,2 mld zostanie zaangażowanych w realizację projektów Funduszu Spójności, 9,3 mld w realizację Podstaw Wsparcia Wspólnoty, a pozostała kwota 340 mln w realizację dwóch Inicjatyw Wspólnoty: Wspólnoty Przygranicznej INTERREG oraz promowania równości szans EQUAL (omówione poniżej).

Średnioroczne środki ze strony UE na wsparcie działań rozwojowych w Polsce sięgną w okresie 2004 - 2008 (koniec okresu realizacyjnego Narodowego Planu Rozwoju) ok. 2,7% PKB. Łączna kwota publicznych środków finansowych, włączając publiczne współfinansowanie krajowe, zaangażowanych w realizację NPR przekroczy kwotę 20 mld Euro. Dodatkowe środki będą pochodzić z sektora prywatnego, w tych sytuacjach gdy będzie od beneficjentem funduszy Europejskich. Oznacza to, że w ramach NPR należy zaplanować przedsięwzięcia o wartości ponad 23 mld Euro.

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004 - 2006 przewiduje skierowanie środków na przedsięwzięcia w ramach wybranych priorytetów, a jednym z priorytetów jest **ochrona środowiska i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska**. Ten priorytet w ramach Narodowego Planu Rozwoju będzie realizowany poprzez:

- część środowiskową Funduszu Spójności: 2,1 do 3,1 mld Euro (2,1 mld wkład UE)
- sektorowy Program Operacyjny: Ochrona środowiska i gospodarka wodna - 643 mln Euro (516 mln Euro środki ERDF)
- inne programy operacyjne (szczególnie Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego - ZPORR).

A więc podstawowym instrumentem finansowania inwestycji ochrony środowiska będzie Fundusz Spójności, gdzie projekt powinien mieć wartość przekraczającą 10 mln Euro.

Projekty o takiej skali są w stanie zorganizować głównie duże i średnie miasta.

Fundusze Strukturalne Unii Europejskiej to:

- **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)**, należący do jednego z największych pod względem budżetu funduszy strukturalnych (Rozporządzenie nr 1783/1999/WE z dnia 12 lipca 1999 r.). Celem jego działalności jest zmniejszanie dysproporcji w rozwoju pomiędzy regionami Unii Europejskiej. Finansuje on:
 - rentowne inwestycje służące tworzeniu miejsc pracy (np. poprawa otoczenia firm i podwyższenie atrakcyjności inwestycyjnej regionu, pobudzanie rozwoju badań i nowych technologii),
 - inwestycje w zakresie infrastruktury (np. budowa dróg, sieci telefonicznych) oraz rozwoju potencjału regionów poprzez wspieranie inicjatyw rozwoju lokalnego (np. organizacje wspierające przepływ nowych technologii lub ułatwiające dostęp do finansowania dla małych i średnich przedsiębiorstw).

Poza działaniami finansowanymi bezpośrednio w regionach, z budżetu EFRR finansowane są Inicjatywy Wspólnotowe – **INTERREG** (współpraca transgraniczna i międzyregionalna) oraz **URBAN** (rewitalizacja obszarów miejskich).

- **Europejski Fundusz Społeczny (EFS)**, (Rozporządzenie nr 1784/1999/WE z dnia 21 lipca 1999 r.). EFS powstał na mocy Traktatów Rzymskich w 1960 roku i wspiera oraz uzupełnia działania krajów członkowskich skierowane na walkę z bezrobociem (zapobieganie i przeciwdziałanie), rozwój rynku pracy i zasobów ludzkich (rozwijanie potencjału kadrowego, integracja społeczna rynku pracy w celu promocji wzrostu poziomu zatrudnienia, równości szans mężczyzn i kobiet, harmonijnego i trwałego rozwoju oraz spójności ekonomicznej i społecznej). EFS finansuje takie obszary wsparcia, jak: aktywizacja zawodowa bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, kształcenie

ustawiczne, doskonalenie kadr gospodarki i rozwój przedsiębiorczości, aktywizacja zawodowa kobiet. Dodatkowo EFS finansuje funkcjonowanie Inicjatywy EQUAL (promowanie równości szans mężczyzn i kobiet).

➤ **Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej** (EFOGR, Sekcja Orientacji); (Rozporządzenie nr 1257/1999/WE z dnia 17 maja 1999 r.). EFOIGR powstał w 1964 roku na mocy Traktatów Rzymskich. Sam fundusz podzielony jest na **Sekcję Orientacji i Sekcję Gwarancji**. Jedynie ta pierwsza jest zaliczana do funduszy strukturalnych. Sekcja Orientacji będzie udzielać pomocy na działalność rolną i zrównoważony rozwój wiejski. Zadaniem EFOGR jest wspieranie transformacji struktury rolnictwa oraz pomoc w rozwoju obszarów wiejskich. Zakres pomocy jest bardzo szeroki i może obejmować: poprawę funkcjonowania gospodarstw rolnych i przedsiębiorstw rolno-spożywczych, pobudzanie produkcji nie żywnościowej, trwały rozwój lasów, polepszanie warunków pracy, tworzenie nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich, dywersyfikacja działalności gospodarczej na wsi, zachowanie i promocja walorów naturalnych regionu i rolnictwa. Z budżetu EFOIGR finansowana jest Inicjatywa **LEADER +** (w oparciu o współpracę na poziomie regionalnym i ponadnarodowym wspomaga wdrażanie nowoczesnych strategii rozwoju terenów wiejskich).

Fundusz Spójności

Beneficjentami Funduszu Spójności są wyłącznie kraje, w których Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca jest niższy niż 90% średniej unijnej. W odróżnieniu od Funduszy Strukturalnych, gdzie beneficjenci usytuowani są na szczeblu regionalnym, Fundusz Spójności dotyczy całego terytorium kraju. W ramach tego Funduszu wsparcie uzyskują dwa sektory: transport (duże transeuropejskie sieci transportu) i środowisko (infrastruktura z zakresu ochrony środowiska). Pozwala on na finansowanie dużych projektów o wartości przekraczającej 10 mln Euro w zakresie: poprawy jakości wód powierzchniowych, zwiększenia dostępności wody do picia i poprawy jej jakości, ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza, racjonalizacji gospodarki odpadami, rekultywacji obszarów przemysłowych oraz wsparcia dla leśnictwa i ochrony przyrody.

W zależności od poszczególnych celów Polityki Spójności, obszary lub regiony korzystające z Funduszy Strukturalnych dzielą się na trzy następujące grupy:

- **CEL 1** - wspieranie rozwoju i dostosowania strukturalnego regionów słabiej rozwiniętych. Obejmuje regiony, w których PKB na 1 mieszkańca wynosi poniżej 75% średniego dochodu w UE (do niego kwalifikują się także regiony zamorskie Unii: Wyspy Kanaryjskie, Azory, Madera i zamorskie departamenty Francji). Jest to priorytetowy cel Polityki Spójności i dlatego przyznaje się mu 69,7% wszystkich środków przeznaczonych na Fundusze Strukturalne. Cel ten jest finansowany przez wszystkie cztery Fundusze Strukturalne omówione powyżej.
- **CEL 2** - wspieranie gospodarczego i społecznego przekształcania obszarów z trudnościami strukturalnymi. Jego zasięg nie obejmuje całego regionu, ale konkretne obszary niektórych regionów, które ze względu na wyższy poziom dochodu nie mogą być uznane za regiony Celu 1 (obszary borykające się z pewnymi trudnościami w sektorze przemysłowym, miejskim, sektorze usług, rolnictwa lub rybołówstwa. Obszarom tym przypada 11,5% wszystkich środków Funduszy Strukturalnych. W finansowaniu tego celu uczestniczy Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, a w niektórych przypadkach także Europejski Fundusz Społeczny.
- **CEL 3** - wspieranie przyjęcia i modernizacji polityk i systemów edukacji, kształcenia zawodowego i zatrudnienia. Należą do niego wszystkie regiony UE, które nie zostały zakwalifikowane jako regiony Celu 1. Obszar ten otrzymuje 12,3% pomocy z Funduszy Strukturalnych i jest finansowany wyłącznie przez Europejski Fundusz Społeczny.

Wszystkie regiony w Polsce po wejściu do UE (w latach 2004-2006) będą zaliczone do obszaru Celu 1 (2004-2006), dodatkowo całe terytorium Polski zostanie objęte działaniem Funduszu Spójności (gdyż PNB na 1 mieszkańca w Polsce nie przekracza 90% średniej unijnej).

Część środowiskowa Funduszu Spójności

Cel strategii dla Funduszu Spójności to wsparcie podmiotów publicznych w realizacji działań na rzecz poprawy stanu środowiska będące realizacją zobowiązań Polski wynikających z wdrażania prawa ochrony środowiska Unii Europejskiej, poprzez dofinansowanie:

- realizacji indywidualnych projektów
- programów grupowych z zakresu ochrony środowiska
- programów ochrony środowiska rządowych i samorządowych.

Cel ten będzie realizowany przez następujące priorytety strategii dla Funduszu Spójności:

Tabela 8.1. Priorytety strategii dla Funduszu Spójności

Lp.	Priorytet	Wariant I		Wariant II	
		Mln Euro	%	mln Euro	%
1.	Budowa komunalnych oczyszczalni ścieków oraz systemów kanalizacji	1 742,7	67	2 160,0	70
2.	Unowocześnienie urządzeń uzdatniania wody pitnej w miastach	78,0	3	90,0	3
3.	Wsparcie gospodarki odpadami komunalnymi	390,2	15	450,0	14
4.	Ograniczanie emisji do powietrza	182,1	7	210,0	6
5.	Rekultywacja terenów przemysłowych	78,0	3	90,0	3
6.	Wsparcie dla leśnictwa i ochrony przyrody	130,0	5	150,0	4
Ogółem		2 601,0	100	3 150,0	100

Sektorowy Program Operacyjny (SPO): Ochrona środowiska i gospodarka wodna

Program ten opiera się o środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR lub ERDF). ERDF stwarza możliwości finansowania działań z zakresu ochrony środowiska, które nie mogą być ujęte w Funduszu Spójności.

Cel generalny SPO Ochrona Środowiska i gospodarka wodna to wsparcie działań na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej prowadzące do zmniejszenia zagrożeń środowiskowych i powodziowych oraz tworzenia podstaw do realizacji zasad zrównoważonego rozwoju.

Tabela 8.2. Priorytety dla Sektorowego Programu Operacyjnego

Lp	Priorytet	Kwota mln Euro	%
1.	Gospodarka wodna oraz inwestycje służące ochronie przeciwpowodziowej: - Budowa wielozadaniowych zbiorników wodnych i stopni wodnych - Ochrona przeciwpowodziowa - Zarządzanie gospodarką wodną	446,90	69,3

2.	Ochrona środowiska na obszarach zanieczyszczonych: - zagospodarowywanie odpadów niebezpiecznych - ochrona przed hałasem	127,00	19,7
3.	Działania prorozwojowe wspierające zrównoważony rozwój i systemów informacyjnych w ochronie środowiska : - wspieranie systemów informacyjnych ochrony środowiska (wyposażenie dla potrzeb monitoringu środowiska, budowa i wyposażenie centrów edukacji ekologicznej - system informatyczny dotyczący lasów - opracowanie i wdrażanie nowych technologii (np. w zakresie biopaliw, projekty pilotowe w celu przygotowania działań w następnym okresie programowania FS	70,40	10,9
4.	Pomoc techniczna	0,70	0,1
Ogółem		645,00	100,0

Fundusze **Programu SAPARD** - Przedakcesyjny Instrument Wsparcia Rolnictwa i Obszarów Wiejskich (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development) są przeznaczane dla krajów kandydujących do członkostwa w Unii Europejskiej na pomoc w stymulowaniu rozwoju obszarów, ułatwienie procesu integracji sektora rolnego z UE oraz płynne włączenie rolnictwa krajów kandydujących w system Wspólnej Polityki Rolnej i Strukturalnej UE.

Termin realizacji wyznaczono na lata 2000 – 2006, zaś maksymalny roczny budżet dla Polski wynosi 168,7 mln Euro. Wkład ze strony Unii Europejskiej może wynieść nie więcej niż 75% ogólnej sumy wydatków publicznych, pozostałe 25 % to wkład ze strony polskiej.

Sposób wykorzystania programu w Polsce został określony w Programie operacyjnym programu SAPARD. Zgodnie z tym dokumentem priorytetowymi kierunkami działania programu SAPARD w Polsce są:

- inwestycje w gospodarstwach rolnych,
- poprawa przetwórstwa i marketingu produktów rolnych i rybnych,
- rozwój i zróżnicowanie działalności gospodarczej w celu tworzenia nowych miejsc pracy i źródeł dochodu,
- rozwój i doskonalenie infrastruktury na terenach wiejskich.

Przewidziano także uzupełniające środki działania obejmujące: pilotażowe projekty dotyczące ochrony środowiska na terenach rolniczych oraz zalesiania, szkolenie zawodowe: pomoc techniczną (doradczą) na rzecz środków objętych programem.

Podsumowanie

Powyżej przedstawiono tylko część funkcjonujących obecnie w Polsce źródeł finansowania ochrony środowiska. Są to jednak instytucje finansowe odgrywające dotychczas najistotniejszą rolę w tym systemie. Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, Bank Ochrony Środowiska czy Ekofundusz to od wielu już lat główne ogniwa tego systemu. Ale w Polsce funkcjonuje bardzo dużo mniejszych źródeł finansowania ochrony środowiska. Pojawiają się też systematycznie nowe instytucje finansujące przedsięwzięcia proekologiczne i nowe formy tego finansowania.

Wartą zainteresowania formą wspomagania inwestycji proekologicznych jest leasing. Polega on na oddaniu na określony czas przedmiotu w posiadanie użytkownikowi, który za opłatą korzysta z niego, z możliwością docelowego nabycia praw własności.

Leasing jest jedną z najszybciej rozwijających się form finansowania inwestycji w Polsce. Wkracza on coraz bardziej w sferę finansowania inwestycji proekologicznych. Zwykle z leasingu korzysta podmiot, który nie posiada wystarczających środków na zakup potrzebnego sprzętu lub który nie posiada wystarczającego zabezpieczenia potrzebnego do wzięcia

kredytu bankowego. Z tego powodu leasing uznawany jest bardziej niż kredyt za uniwersalną i elastyczną formę finansowania działalności inwestycyjnej. Z punktu widzenia podmiotu gospodarczego największymi zaletami leasingu są możliwości łatwego dostępu do najnowszej techniki bez angażowania własnych środków finansowych oraz rozłożenie finansowania przedsięwzięć w długim okresie czasu, co jest szczególnie istotne przy wielu rodzajach inwestycji ekologicznych.

Finansowaniem ochrony środowiska w Polsce interesuje się coraz więcej banków i funduszy inwestycyjnych.

Poszukiwane są też nowe instrumenty ekonomiczno – finansowe w ochronie środowiska, takie jak opłaty produktowe czy ekoobligacje. Rozwija się też pomoc zagraniczna, dzięki której funkcjonuje w Polsce wiele fundacji ekologicznych.

Po wejściu do Unii Europejskiej uzyskaliśmy dostęp do znacznie większych funduszy pomocowych, w postaci funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w ramach których miasta (obszary zurbanizowane) otrzymują duże środki na rozwiązanie swych problemów środowiskowych, być może przekraczające zdolności absorpcyjne samorządów, a procedury ich wykorzystania są bardzo skomplikowane. W trakcie programowania Funduszu Spójności i Sektorowego Programu Operacyjnego, większy udział przypisano tym rodzajom działań, które są realizowane w ramach programu ISPA (poprzednika Funduszu Spójności). W praktyce jednak istnieją zewnętrzne uwarunkowania, które znacznie ograniczają możliwość absorpcji tych środków. Taką trudnością jest wielkość projektów (10 mln Euro). W sferze oczyszczania ścieków i budowy kanalizacji tak duże projekty są możliwe (co pokazała ISPA), ale w przypadku uzdatniania wody, gospodarki odpadami czy ochrony powietrza takie projekty są trudne do zorganizowania siłami jednej gminy. Dlatego należy szukać rozwiązań polegających na tworzeniu projektów o charakterze zintegrowanym, tzn. łączącym w jednym projekcie kilka zagadnień albo obejmującym grupę gmin (np. ponadgminne inwestycje w zakresie gospodarki odpadami, ochrona wód w układzie zlewniowym, itp.)

Inwestorzy w zakresie ochrony środowiska mogą więc liczyć na to, że system finansowania przedsięwzięć proekologicznych w Polsce będzie rozwijał się nadal, oferując coraz szersze formy finansowania i coraz większe środki finansowe, przeznaczane na wsparcie działań służących ochronie środowiska w naszym kraju.

8.3. Planowane koszty realizacji przedsięwzięć w latach 2004 - 2007

W rozdziale 7 niniejszego dokumentu przedstawiono harmonogram wdrożenia „Programu Ochrony Środowiska”.

Kalkulacja kosztów przedstawiona w par. 8.3.2. dotyczy wykonania zadań, które będą realizowane w latach 2004 – 2007. Szacowanie kosztów w dalszych latach jest obciążone dużym błędem, stąd dalsze obliczenia stają się mało przydatne (planowane inwestycje wraz z szacowanymi kosztami na lata 2008-2011 zostały przedstawione we wcześniejszych działach niniejszego programu). W okresie tym przewiduje się działania z zakresu:

- Zarządzania środowiskiem zgodnie z celami i strategią Programu Ochrony Środowiska; koordynacja / zarządzanie, monitoring wdrażania programu, doskonalenie przepływu informacji, edukacja ekologiczna
- Inwestowania w techniczną infrastrukturę ochrony środowiska (zgodnie z listą przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2004 - 2007, zawartą w niniejszym dokumencie).

8.3.1. Koszty realizacji przedsięwzięć w latach 2004 – 2007

Szacunkowe koszty wdrażania "Programu ..." w latach 2004 - 2007 przedstawiono w tabeli zbiorczej (tabela 8.4.). Koszty te zostały określone w oparciu o:

- szczegółowe dane zgłoszone przez różne jednostki nt. kosztów realizacji konkretnych przedsięwzięć lub szacunek kosztów przeprowadzony w oparciu o średnie wskaźniki dotyczące budowy i eksploatacji urządzeń,
- ocenę wielkości środków możliwych do zaangażowania (tzw. ramy finansowe)

Tabela 8.4. Szacunkowe koszty wdrażania Programu w latach 2004 - 2007 (w tys. PLN)

Lp.	Zagadnienie	Koszty w latach 2004-2007 w tys. PLN		
		Poza inwestycyjne	Inwestycyjne	Razem
1	Zarządzanie Programem			0
2	Edukacja ekologiczna	40,0	115,0	165,0
3	Jakość wód –gospodarka ściekowa	800,0	12783,0	13583,0
4	Jakość wód –zaopatrzenie w wodę		1660,0	1660,0
5	Melioracje		320,0	320,0
6	Powietrze atmosferyczne		12560,0	12560,0
7	Awaryjne przemysłowe			
8	Przyroda i krajobraz	12,0	2693,0	2693,0
9	Gleby użytkowane rolniczo			
10	Lasy	1000,0	3240,0	3240,0
11	Energia odnawialna			
12	Zasoby kopalin	300,0		300,0
13	Gospodarka odpadami – w planie gospodarki odpadami	PGO	PGO	PGO
Razem w latach 2004 – 2007		2152,0	33371,0	35523,0

Uwaga: W powyższej kalkulacji nie uwzględniono kosztów budowy obwodnic oraz modernizacji i budowy nowych odcinków dróg

8.3.3. Prognoza podziału kosztów wg źródeł finansowania

Struktura finansowania wdrażania „Programu ochrony środowiska dla gminy Wolsztyn” w latach 2004–2007 oparta o ramy finansowe przedstawione w paragrafie 8.2. powinna być następująca:

Tabela 8.5. Struktura finansowania wdrażania Programu Ochrony Środowiska

Źródło	Udział	
	tys. PLN	%
Środki własne gminy	11574,0	32,6
PFOŚiGW, NFOŚiGW, WFOŚiGW	2805,0	7,9
Środki pomocowe UE	16452,0	46,3
Budżet państwa	1880,0	5,3
Organizacje pozarządowe i inne	2512,0	7,1
Środki własne podmiotów gospodarczych	300,0	0,8
RAZEM	35523,0	100,0

8.4. Ocena możliwości realizacyjnych Programu

Program został tak przygotowany aby był czytelny i stwarzał największe szanse na realizację przyjętych celów. Ponadto wdrażanie Programu, który jest zgodny z celami strategii gminy i powiatu będzie przyczyniało się do polepszenia warunków rozwoju gospodarczego regionu.

Poprawa jakości gruntów i stosunków wodnych powinna sprzyjać rozwojowi rolnictwa, szczególnie średnich i dużych gospodarstw, wspieranie rolnictwa ekologicznego, agroturystyki oraz produkcji energii na bazie biomasy powinno sprzyjać rozwojowi małych i średnich gospodarstw. Poprawa jakości bioróżnorodności i jakości wód powierzchniowych powinna przyczynić się do rozwoju turystyki i agroturystyki. Wspieranie inicjatyw zmierzających do wykorzystania energii odnawialnej powinno dać szansę na wytwarzanie taniej energii. Wymienione czynniki są silnymi argumentami przemawiającymi za pozytywną realizacją Programu. Kolejnym argumentem dającym szansę powodzenia są stosunkowo niewielkie koszty inwestycyjne oraz krótkotrwałe i proste zadania przyjęte do realizacji.

Należy zatem stwierdzić, że przedstawiony program ochrony środowiska dla gminy Wolsztyn ma duże szanse na jego realizację.

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE:

- Program ochrony środowiska dla powiatu wolsztyńskiego – Pracownia „Ekorozwój” Zielona Góra –2003 r.
- Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010. Rada Ministrów 2002 r.
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami. Rada Ministrów 2002r.
- Program Ochrony Środowiska Województwa Wielkopolskiego na lata 2002-2010. Sejmik Województwa Wielkopolskiego 2002 r.
- Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Wielkopolskiego. Sejmik Województwa Wielkopolskiego 2003 r.
- Strategia Rozwoju Powiatu Wolsztyńskiego. Starostwo Powiatowe Wolsztyn 2003 r.
- Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Miasta i Gminy Wolsztyn. Rada Miejska w Wolsztynie 2001 r.

-
- E.Mikołajczak – Przyroda ziemi wolsztyńskiej – Wolsztyn 2001 r.
 - Raport o stanie środowiska w Wielkopolsce w roku 2001r. WIOŚ Poznań 2001 r.
 - Raport o stanie środowiska w Wielkopolsce w roku 2002r. WIOŚ Poznań 2003 r.
 - Zasobność i zanieczyszczenie gleb Wielkopolski stan na rok 2000. WIOŚ Poznań 2000 r.
 - Biblioteka Monitoringu Środowiska. WIOŚ Poznań 2003 r.
 - Roczna ocena jakości powietrza w Województwie Wielkopolskim. WIOŚ Poznań 2003 r.
 - Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego. Urząd Statystyczny Poznań 2002 r.
 - Ochrona Środowiska w Województwie Wielkopolskim w latach 1999-2001. Urząd Statystyczny Poznań 2003 r.
 - Koncepcja sieci Natura 2000 w Polsce. Raport końcowy. 2001 r.
 - Materiały, wydruki, sprawozdania i inne otrzymane z Departamentu Planowania Przestrzennego i Ekologii Urzędu Marszałkowskiego w Poznaniu.
 - Dane meteorologiczne reprezentatywne dla rejonu Powiatu Wolsztyńskiego. Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej Oddział Poznań. Poznań 2003 r.
 - Mapa Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, Państwowy Instytut Geologiczny, Zakład Geologii i Hydrologii Inżynierskiej, Warszawa 2000 r.
 - Literatura specjalistyczna.